

ŽIVOTOPIS TRPASLÍKA

Jiří Bigas

Nesud' člověka za jeho činy, pokud jsi nebyl na jeho místě.

Talmud

Středa

1.

Telefon zazvonil v šest.

„Haló.“

„Nevěděl jsem, jestli tě zastihnu,“ řekl hlas, který by měl znát, i přes propast času, časem trochu změněný, ale povědomý, pořád stejně vyčítavý. „Pan Vajíčko je v pánu, a ty nic nevíš,“ řekl Chára. Byl to on.

„Vážně?“

Nevěděl, co jiného říct, co se v takovém okamžiku říká. Je mi to líto, přeju upřímnou soustrast, nebo co...

„Aha, to jsi ty,“ řekl ještě rozespale.

„Aha! Ty ještě spíš.“

„Spal jsem.“

„To jsem nevěděl, já sám nespím už od pěti.“

„A on, fakt umřel?“

„Fakt.“

Seděl u okna v moderním a nepohodlném křesle, polonahý, jak sotva vstal a natáhl se pro mobilní telefon, ještě omámený spánkem, a v řídkém ranním světle jen stěží rozeznával známé tvary, holé větve stromů a střechy domů za oknem. Umírá se nad ránem. Staří a nemocní lidé umírají na tenké hranici mezi nocí a dnem, pomyslel si, a roztřásl ho ranní chlad, anebo si vzpomněl, co na posledním srazu spolužáků vykládal Jonáš, patolog z Ústavu soudního lékařství, je to hodina mezi psem a vlkem, říká se, umírá a rodí se nejvíc lidí, vzpomněl si, zatímco Chára něco rychle drmolil.

„Víš, v pět mi zavolali z krumlovské nemocnice, že Pan Vajíčko zesnul, a já od té doby obvolávám spolužáky,“ říkal, „vlastně přesně v pět nula pět mi zavolal Hůla. Ty asi nevíš, že náš spolužák Hůla s ním byl do poslední chvíle, byl u jeho smrtelné postele, vlastně nevím, jestli to právě ty můžeš vědět, protože ty se o praktické věci moc nezajímáš,“ řekl se zřejmou výčitkou v hlase. To byl celý on. „Já sám jsem Hůlu požádal, aby se o Pana Vajíčka postaral, aby o něj pečovali v okresní nemocnici, až na tom bude opravdu zle.“

Umírá se na jaře, protože dlouhá zima dá starému organismu zabrat. Ano, právě tohle jim na posledním srazu vykládal Jonáš.

Bylo jaro.

„Tak přijedeš?“

„Kam?“

„Na pohřeb, proboha, Martine, na co myslíš, ty mě neposloucháš! Pohřeb bude už v pátek odpoledne, ale myslím, že si všichni stihnete vyřídit volno.“

„Samozřejmě.“

Pan Vajíčko byl jejich učitelem. Učil na venkovském gymnáziu v malém městě ve stínu Slepíčích hor češtinu a dějepis a někdy suploval v hodinách latiny, a oni ho měli rádi. Takové pozvání se nedalo odmítnout. Malý, zavalitý, oblý ve všech směrech, trochu směšný v plandavých kalhotách a příliš velkém nebo jen špatně padnoucím saku. Pan Vajíčko, s holou lebkou, s tlustou vycházkovou holí, tak staromódní v moderním, pokrokovém světě, pokaždé smekl klobouk, když někoho na ulici zdravil. Staromódní v názorech, jako kdyby zůstal zastrčený v antickém Římě nebo v klasickém Řecku, a tak směšný tuplem. Ale oblíbený. Byl pro ně něčím víc než učitelem. Byl jejich patronem, možná mentorem, arbitrem jejich klukovských sporů.

„No tak, Martine, přijedeš?“

„Samozřejmě.“

Měl jsem ho rád, anebo měl on rád mne?

„Nevěděl jsem, jestli tě zastihnu. Říkal jsem si, že možná budeš někde v cizině...“

„Jsem doma.“

Říkali mu, pane profesore, i když v době soudruhů se říkat pane neslušelo, a pro gymnazijního učitele bylo takové oslovení nepatřičné. Byl v tom obdiv k jeho vzdělanosti, která překonávala osnovy pro střední školy, a úcta k životní moudrosti. Neošklíbili se, když jim při vyučování četl levity a občas i po škole kázal ze svého morálního kodexu, protože jeho morálka byla z jiného světa a času, z dob antických filozofů, hrdinů řeckých bájí a starořímských státníků. Říkával mi, zlatý hochu, vzpomněl si ještě dnes, hochu zlatý, ty jsi ještě nečetl Suetonia... A spolužáci mu potom s trochou škodolibosti ale i závidi říkali, ty náš kluku zlatej, ukazovali na něj, tohle je náš zlatý hoch, zvlášť Chára. On byl primus třídy.

„Parte pošlu elektronicky,“ řekl ještě Chára, „a musím ještě zatelefonovat Kájovi a Pájovi, a snad před polednem stihnu předat tuto smutnou zprávu Pilátovým, a mám spoustu vlastní práce,“ řekl a okamžitě zavěsil.

Tak Pan Vajíčko umřel, pomyslel si, když domluvili, a on zůstal bez hnutí sedět v tom drahém křesle s nízkým opěradlem, s oněmělým telefonem v ruce. Ale na tom vlastně není nic divného. Všichni, které jsme na gymnáziu považovali za staré, teprve teď opravdu zestárlí, my jsme dnes starší, než byli tenkrát oni, a myslíme si, že ještě nepatříme do starého železa, a snažíme si pro sebe urvat pořádný kus světa, ale oni umírají, a všechno, co nám říkali, co sami chtěli a čím byli, pozbývá smysl. A teď už neusnu, pomyslel si. Tak Pan Vajíčko umřel, už

tady s námi celou hodinu není, řekl si, když se podíval na budík na nočním stolku, a já, já jsem to nevěděl, a vůbec nic jsem necítil.

Bylo šest patnáct.

2.

Je časně ráno moudřejší večera?

Po snídani jel do kanceláře. Jen chvíli si pohrával s nápadem zůstat doma a přemýšlet o minulosti, ale čekaly ho včerejší resty. Vzduch byl cítit po benzínu a kanalizaci a Praha byla ucpaná, jako vždy v ranní špičce. Byl nevyspalý a mrzutý, po náhlém probuzení už nedokázal usnout. Řidiči z vedlejších ulic se tlačili na hlavní a agresivně do něj najížděli, po vlažné sprše a dvou toustech s pomerančovou šťávou už nevypil ani kávu, měl proto blbou náladu, občas naschvál přidal plyn, občas na někoho zuřivě zatroubil. Tydýt.

Na mostě před Tančícím domem mu zazvonil mobilní telefon, zvedl ho k uchu a řekl: „Haló, tady Martin Zlatník. Soukromý detektiv,“ dodal.

„Ahoj, Martine, už to víš?“

„Už ano.“

Byl to Kundík, třídní prcek, a Kundík se nikdy v telefonu nepředstavil, neřekl své jméno, ani Kundík neřekl, snad proto, že tuhle přezdívku neměl rád.

„Aha, to jsi ty.“

V domě naproti bydlel prezident. Svým životem směřoval k absolutnímu horizontu, říkali o něm staří kamarádi z disentu. K nějakému nedostižnému ideálu, pomyslel si. Asi jako Pan Vajíčko. Ale i prezidentův odkaz se časem rozměnil, a na vzpomínky právě nebyl čas.

„Poslouchej, Martine, já jsem ještě spal, ale zavolal mi Milan Chára a řekl mi to, já jsem tomu vůbec nechtěl věřit, ty věříš, že umřel a už ho nevidíme, do prdele, jak to že umřel, vždyť nebyl tak moc starý a snad ani na smrt nemocný, nebo ty myslíš, že byl, vlastně asi byl, i my jsme zestárlí, kamaráde, letos nám bude pětapadesát.“ Kundík mluvil jako kulomet, jako vždycky, slova vystřeloval, jako by se bál, že ho něco přeruší, a on už to nedopoví.

Jednou mu budu muset říct, aby mi nevolal ze skrytého čísla, pomyslel si, mohlo by se stát, že mu to nezvednu.

„Já se tak necítím,“ řekl.

Kolona aut se vlekla nekonečně pomalu, sotva krokem, od semaforu k semaforu. Z Vltavy stoupala jako kouř řídká šedá mlha, ze které vyletovaly stíhací letky racků. Ráno toho časného jara bylo stále ještě chladné. Za mostem ho zastavil policista v sírově žluté vestě.

„Dobrý den, pane řidiči, víte, jakého přestupku jste se dopustil?“

„Samozřejmě.“

Kundíkovi to položil, ale pozdě, dostali ho.

„Předložte občanský průkaz, řidičský průkaz a doklady k vozu, technický průkaz a potvrzení o pojištění.“

„Tady,“ řekl, když naučeným pohybem vylovil všechny kartičky.

„Víte, kolik vás to bude stát?“

„Tuším.“

„Tisíc korun v blokovém řízení. Jste ochoten zaplatit na místě?“

„No jistě.“

Měl bych to Kundíkovi vyúčtovat, ale je to lakomec, těžko bych z něho vyrazil třeba dvacetikorunu na pivo.

„A dva trestné body.“

Děkuju, chtěl říct, když si od policisty bral útržky z pokutového buku. To je vážně blbý zvyk, pomyslel si, a vzpomněl si přitom na Borka. Borek byl kamarád, spolužák z právnické fakulty, ve třetím ročníku přinesl na seminář skoro nečitelný text Charty 77, devátou nebo desátou kopii na tenkém průklepovém papíře, na začátku posledního semestru chartu podepsal a před státnicemi si pro něj přišli. Od sametové revoluce pracoval na policejním prezídiu, před pár lety při pravolevé čistce po opoziční smlouvě dostal padáka, ale před několika měsíci se na své staré místo vrátil, a možná by dokázal tuhle pokutu snadno stopit. Jenomže spolu už dlouho nemluvili, pohádali se, nemluví spolu celou věčnost a snad se jeden druhému odcizili. A není lepší schovat si tak důležitý kontakt na horší časy? V poslední chvíli poděkování spolkl a jenom neurčitě zabručel něco jako hmm.

„Příště si dávejte pozor.“

O tisícovku nešlo, pospíchal. Na půl devátou svolal poradu a už bylo pár minut po půl. Nesnášel pozdní příchody a rád lidem ve firmě kázal o dochvilnosti, která je ctností králů, i když možná se to tak neříká, Chára by ho jistě opravil, a místo Ivánku náš jim s pocitem převahy vysokoškoláka nad absolventy esenbáckých rychlokursů připomínal, sero venientibus ossa. Do kanceláře to bylo sotva pár metrů, ale ulici kvůli havárii vody či plynu v noci rozkopali, a objížďka vede kolem dvou bloků, sakra. Přidal plyn, na křižovatce se vmáčkł před třicet let starý Saab model 900, a donutil tak jeho řidiče šlápnout na brzdu. Kdo by chtěl nabourat Porsche Cayenne za dvě a půl mega a pochroumat si při tom nablýskanou masku svého plechového staříka? Zastavila ho červená. Řidič Saabu vyběhl ven, vypadal našťvaně a poskakoval jako čertík na gumičce, no jasně, je to on, známý

popový zpěvák, zpěváček, nakrknutý a samozřejmě důležitý jako ředitel zeměkoule.

„Omluv se, okamžitě se omluv!“ Křičel. „Jak to jezdíš, ty prase?“ Křičel na celou ulici. Jako by se domáhal podpory u ostatních řidičů.

„Neprud“, řekl mu, „a šetři si dech na příští koncert, aby tě zase nezradily hlasivky.“

„Ty šmejde, ty hnusnej šmejde,“ křičel, „ty hajzle, přeju ti všechno nejhorší, přeju ti, aby ti někdo rozmlátil tu tvoji káru, aby ti někdo rozbil tu tvoji nafoukanou držku! A hlavně ať se ti nikdy nepostaví, ty hajzle!“

„Co to je, trpaslíku, prokletí, nebo nějaké rastafariánské vúdú?“ Sešlápnul plynový pedál, na oranžovou vyrazil a nechal ho tam stát.

Na poradě přišel s půlhodinovým zpožděním, kdekdo se tvářil kysele, nejvíc Buran. Tvrdil, že už dávno měl být u klienta. „Je to nový klient, jestli se nasere, vysere se na nás.“ Buran.

„Klid,“ uklidňoval všechny Karel Samec, ale Ožana, bývalý esenbák, který šlapal chodník na Pankráci a v Nuslích, se při tom významně díval na hodinky, ale možná ještě přemýšlel o vtipu, který mu vyprávěl včera, když si všimnul, že má nové digitálky. Znáš ten fór, strážmistře, na křižovatce řídí esenbák dopravu, a vždycky když rozpřáhne ruce, se podívá na svoje nové digitální hodinky, přijde k němu chlápek a řekne, vidím, že máte nové hodinky, soudruhu příslušníku, víte, kolik ukazují? Jasně, řekne esenbák, čtrnáct děleno dvaceti. Ožana se tomu nezasmál, udiveně a možná nechápavě se podíval na svoje nové hodinky a možná se na ně od té doby pořád dívá...

Michal Moroz hlásil, že objekta sledují nepřetržitě, ten se té estébácké hantýrky do smrti nezbaví, s výjimkou nočních hodin, samozřejmě, ale sledovačka zatím

nepřinesla pozitivní poznatky. Suchánek se pochlubil fotografiemi ze schůzky poslance Košťála s polským lobbyistou, které si objednala redakce nejmenovaných novin, na žádné z nich ale poslanci nebylo vidět do tváře, a tvářil se ublíženě, zoufale jako vždy, když zůstal moc dlouho bez své placatky. A sekretářka Babi Milady mu v hrnku s nápisem Boss přinesla vlažnou, bůhví kolikrát ohřivanou kávu z překapávače místo horkého a silného espresa. Seřval je všechny na tři doby. No nazdar, ten dneska vstával z postele levou zadní, brumlali jeho otrávení zaměstnanci.

„Kde je doktor Krbec?“

„Šlápl na minu a šel se učesat.“

„Šel se přezout.“

To je ten jejich přiblblý esenbácký humor.

Po poradě za ním přišel Ožana s důležitým sdělením: „Já mám sice digitálky, šéfe, ale neukazují číslice, ukazují normální ciferník s rafičkami, víte.“

Potom postupně zavolali Roman Prorok, Petr Pravda a samozřejmě Pivní pes, spolužáci, a všichni se ho jeden po druhém zeptali, už to víš, a nakonec řekli, upřímnou soustrast. Aha, tak se to tedy říká.

„To je tak,“ poučila ho Babi Milady, když mu konečně přinesla čerstvou horkou kávu, „soustrast se nepřeje, není to blahopřání, soustrast se pozůstalým projevuje.“

Ano? Tak proč to všichni říkají mně? Pomyslel si.

A nová milenka mu napsala zlou esemesku, že na něj dneska a ani jindy nebude mít čas. To za to, že ji nekoupil novou kabelku od Vuittona.

Zavolal si Michala Moroze a řekl mu: „Ty vole, Michale, nám jde hlavně o to, co objekt dělá v noci.“

„Ty myslíš, že někoho šuká?“ Zeptal se a mračil se přitom, ale možná to tak jenom vypadalo kvůli jeho nízkému čelu zarostlému hustými, tenkrát před lety, když se seznámili, uhlově černými vlasy, které ale časem zešedivěly a vypadaly teď jako srst jezevce. „To jsi před tím neříkal.“

„A ty jsi všechno, co tě naučili na sledovačce, zapomněl! Proč by si nás jeho žena jinak najímala?“

Po obědě zavolal ještě Pavel Rosa: „Už to víš?“

„Upřímnou soustrast.“

„Nápodobně.“

Zvláštní, že nevolá žádná z holek, že by zpěváčkově ranní prokletí začalo fungovat, vzpomněl si. Ani Pilátová, ani Mileva, a Milevu měl rád a ona ho milovala, nezavolala ani jedna třídní bublina. A nová milenka si postavila hlavu a trucuje. No co, nechám ji vycukat, udělám se vzácným, neodpovím ji na esemesku, nezvednu telefon a nechám se od Babi Milady zapřít, až zavolá na pevnou linku do kanceláře, však ona vyměkne.

„Přijedeš na pohřeb?“

„Samozřejmě.“

„To jsem rád, rád tě uvidím.“

„Já tebe taky.“

„I když je to při tak tragické příležitosti.“

Jakápak tragédie, pomyslel si, Pan Vajíčko prožil dlouhý plodný život, říká se to tak, dostalo se mu úcty i uznání, a vlastně žije dál v nás, a dokud my neumřeme, on bude žít, zatímco po nás po smrti neštěkne ani pes.

„Šéfe, pan Krbec onemocněl, marodí.“

„Děkuju.“

„Cože, co jsi říkal?“

„Nic, vlastně nic. Mluvil jsem na Babi Milady, to je naše sekretářka, a vaří příšernou kávu, protože se bojí obsluhovat kávovar na espresso, který jsem do firmy koupil loni v Itálii za čtyřicet papírů.“

„Tvoje starosti na moji hlavu. Tak ahoj.“

Stmívalo se, když se vracel domů, na skok se zastavil v italské restauraci na špagety alio olio a jedno malé silné ristretto, a snad i sklenku suchého bílého vína, dělal si chutě, aby zahnal dotěrné myšlenky. Pana Krbce mu doporučil Borek, když zjistil, koho si vzal do firmy, bývalého esenbáka, bývalého estébáka... Michal Moroz sice o sobě říká, že je analytik, ale podle všeho byl v útvaru sledování a věšel se nepřátelům socialismu na paty, lezl jim do postele a šmíroval na hajzlíku. Aspoň tam budeš mít jednoho slušného člověka, řekl Borek, víš, Martine, on je signatář Charty 77, její text nosil pod košilí na nahém těle. Ale to s Botkem ještě mluvili. Snad to není vážné? Pomyslel si, když vypil kávu. Dnes v noci možná získáme nějaké poznatky z nočních hrátek objektu s milenkou, nebo aspoň s nějakou štětkou z eskortní agentury, a jeho manželka vysolí třicet tisíc na ruku, zálohu dvacet tisíc už zaplatila. Od rána si na Pana Vajíčka ani nevzpomněl. Měl mne rád, a co jsem k němu cítil já?

Byl večer, a večer nebývá moudřejší než ráno.

3.

Dum spiro, spero.

Bylo něco temného v tom radostném člověku plném života? Vzpomínal na Pana Vajíčka. Možná. Jenomže když je někomu osmnáct a má před maturitou, neláme si hlavu smyslem latinského citátu. Život je bez konce a tak samozřejmý jako

dýchání. Slovo doufat je z cizího a dávno nepoužívaného jazyka. Na nic nemyslel, když tohle prastaré rčení překládal. A proč by se staral o tajnosti svých učitelů. Bylo mu osmnáct.

Teď o tom přemýšlel. Říkal to, říkal to často, studenti, dokud dýchám, smím doufat, říkal jim. A jako by se přitom chytil záchranného lana.

Doma si otevřel lahev dobrého moselského ryzlinku, jemného a elegantního vína s lehkou nakyslou chutí a vůní letního ovoce. Čekal ho dlouhý večer a osamělá noc bez nahé ženy s hebkým poddajným tělem.

Byl skoro rád, když zazvonil telefon.

„Haló.“

„Ahoj, ty už to určitě víš,“ řekl Hůla.

„Samozřejmě.“

„Promiň, že volám tak pozdě, ale po noční jsem se potřeboval pořádně vyspat. Byla to zlá noc, Martine, zemřeli nám dva pacienti a jedním z nich byl, bohužel, Pan Vajíčko.“

„Nedalo se nic dělat?“

„Ne, odešel, byl zkrátka už moc starý na život.“

„Aha,“ řekl, nevěděl co jiného říct.

Nerozsvítil lustr, jen stojací lampu, a v okně zapálil svíčku. Nebylo to věčné světlo za mrtvé, byla to vonná svíčka s nějakou exotickou vůní, jenomže doma nic jiného neměl. Tuhle svíčku k němu přinesla loni před Vánoci nějaká žena, na kterou mu nezůstala žádná důležitá vzpomínka, zbyl tu po ní jenom ten smradlavý františek s vtíravým oděrem hřbitova.

Ano, bylo v něm něco tajemného, možná něco skrýval. Pokaždé, když někdo ze spolužáků řekl, třeba žertem, třeba v obraně, vždyť vy jste také studoval, pane

profesore, stáhl se do sebe, schoulil jako ježek v bodlinách, vyhýbal se každé otázce, každé odpovědi, jakékoli narážce na svoji minulost. V hodinách dějepisu mluvil o poválečné době jen v obvyklých frázích, zdálo se, že tohle téma pro něho bylo Pandořinou skříňkou zamčenou na sedm západů. Vzpomněl si.

Mohl by zavolat Jonášovi, možná Taliánovi... Ale sedět nečinně s nohama na nízkém stolku a upíjet vynikající moselské bylo snazší. Nalil si další sklenici a sledoval tenký plamínek svíčky. Něco ho rozechvívalo, snad lehký, skoro nezatelný pohyb vzduchu, i když stíny na stropě se míhaly jako v prudkých závanech větru. Mohl by zvednout telefon, který leží na dosah ruky, a zavolat Taliánovi, anebo nové milence, ale ta truceje, chce si vytrucovat další drahý dárek, tak ať. Proč něco řešit, když sedět sám v šeru lampy a pomalu se opíjet drahým moselským vínem je o tolik jednodušší?

Pan Vajíčko mne první rok, možná dva neměl rád, možná jen nesnášel. Dlouho jsme k sobě hledali cestu.

Vlastně jsme byli komická dvojice, Pat a Patachon, říkali důstojní členové učitelského sboru, Laurel a Hardy, pošklebovali se spolužáci. Dlouhovlasý hubený mladík ve vybledlých džínách a stárnoucí, kulatý a trochu směšný středoškolský učitel v nemoderním obleku, který bubeník bigbítové kapely Highway dlouho považoval za povrchního frajírka bez hlubšího zájmu o historii i literaturu. Teprve laskavá paní vedoucí z knihkupectví v rohu náměstí prozradila panu profesorovi, že ten hubený mladík, který právě odešel, si v potrhané jutové tašce odnáší Žluté lásky od Tristana Corbiéra, a kupuje si u ní týden co týden novou knihu.

Displej telefonu se rozsvítil a telefon začal hlasitě zvonit.

„Haló.“

„To jsem já, šéfe,“ řekl Michal Moroz, zněl, jako kdyby mluvil ze sudu, „snad jste už nespál. Suchánek sedí před barákem objektu, ale nadává, že je na všechno sám, že nemůže sám všechno stihnout.“

„Tak ať klidně nadává.“ Stejně je na vyhození, pomyslel si a při tom si představil ten zoufalý obličej opilce, kterému vzali flašku.

„Tak dobrou noc, šéfe.“

Dobrou... I když ho dnes Chára probudil brzy ráno, do postele se mu nechtělo, měl strach, že mu vzpomínky nedovolí usnout. Ale tomu by ten čmuchal bez výčitek svědomí sotva rozuměl.

Proč jste mi to neřekl, studente, zlobil se Pan Vajíčko. Máme společnou múzu. Později už omlouval jeho klukoviny, bránil jeho dlouhé vlasy před nepřátelským světem, prosím o shovívavost, kolegové, náš Martin je básník. Zachránil ho před dvojkou z mravů, když počmáral zeď před domem, ve kterém bydlela Mileva. Byla to obyčejná zeď, s oprýskanou omítkou, špatně se na ni štětkou a vápnem psalo, protože u odpadávala a místy zpod ní vylézaly holé kameny, ale byla to nejvýznamnější památka dělnického revolučního hnutí ve městě. Ve stodole, či co to kdysi bylo, byl na konci války lazaret Rudé armády. Taková posvátná kráva, a on ji znesvětil nápisem z lásky. Milevo miluji tě! Taková neúcta, ty kluku! Obviňovali ho. Je to jen zeď, bránil se. Je mladý, má právo na omyl, bránil ho Pan Vajíčko. A přitom mu vytýkal, hochu zlatý, neplýtvej svým talentem na chvilkovou zábavu, k čemu jsou tyhle klukoviny a k čemu texty písní, které nikdo neslyší, hluk vaší hudby zabíjí poezii. Ale zachránil ho před vyloučením ze školy, když napsal báseň Mramorizace: Mramor tu a tam, mramor všude kolem nás, zde se narodil, zde žil, zde zemřel a zde v míru spočinul náš velikán. Můžeme klást věnce k mramoru, ale víme, jaký skutečně byl, než se stal sám sobě

mramorem? Vy všichni zde, vy živí, vy vážení pozůstalí, můžete se klanět mramoru, můžete srát mramor, ale to z vás neudělá obry. Nejste z mramoru, nejsme z mramoru, jsme trpaslíci...

Musíme zápasit o duši každého mladého muže, hájil ho proti všem. I když s ním nemohl souhlasit, hájil ho.

Seděl na pohovce, pil další osamělou sklenici vína, svíčka s protivnou vůní hrobové kultury ještě hořela mihotavým plamínkem, když v mobilu pípla esemeska od milenky: Dávám ti druhou šanci, třetí už nebude.

Z rozmaru, nebo proč, si zablokoval její telefonní číslo.

Ale má pravdu, třetí možnost není. Aut aut, tertium non datur. Buď anebo, jiná možnost není.

Pil, a jak víno v lahvi ubývalo, začal být sentimentální. Proč? V krku měl protivný knedlík a oči plavaly ve slaném nálevu, ty staré vzpomínky se lepí na duši jako cukrová vata z pouti, sakra. Ale možná to bylo tím zapáchajícím františkem.

Po maturitě ho Pan Vajíčko požádal, aby ho navštěvoval, kdykoli bude zpátky ve městě. Nadšeně přivítal jeho první sbírku básní. Toužil být součástí jeho autorského záměru, chci být prvním čtenářem tvého příštího rukopisu, Martine, říkal, ale víc toužil po roli staršího rádce. Tuhle roli mu nedopřál. A nakonec rezignoval, zanechal psaní, a tím mu ublížil nejvíc. A jen občas se přistihl, jak se s ním v duchu radí, nebo hádá, ptá se ho a třeba obviňuje, klade možná správné a možná nesprávné otázky. Jako tenkrát na gymnáziu: Pane profesore, proč směřovat k nějakému absolutnímu horizontu, k nedostižnému cíli, když den co den musíme obhajovat, že jsme, že myslíme, proč, když náš denně někdo posuzuje, vybírá, káduje, pitvá, zavrhuje a cupuje na malé kousky, poučuje, co je správné a co se smí, podrobuje zákazům, opravuje nás a napravuje? Proč,

když jsme odpovědni, souzeni a trestáni za hřích myšlenky a nakonec za bezvýznamný prohrěšek zatracení na věky věků?

Co kdybych si otevřel ještě jednu lahev? Na prázdnou studenou postel je vážně ještě moc brzy.

Nedokázal přestat myslet, a spánek nepřicházel.

A na konec, v posledním dopisu, který mu napsal, nezapomněl ani na rouhání.

Vy, pane profesore, vy vážně ještě věříte na svět, který může být básní? A on odepsal:

Dokud dýchám, doufám.

Čtvrtek

1.

Sen je iluze.

V noci špatně spal, měl zlý sen. Zdálo se mu, že se v noci po maturitě miluje s Milevou před kostelem svatých Petra a Pavla. V navlhlé kupce sena ležela se mnou žena, dal jsem jí ruce do těla, smála se, potom křičela, položil jsem na své ruce vřelý a ony do půle mi uhořely, snil, jako by svět byl znovu básní. Zvony ve věži odbíjely, byly půlnoc jako poledne, z kostela vyšel kněz, no ne, vypadá jako Pan Vajíčko, páni, odbily dvanáct, ne, tohle není Pan Vajíčko, je to kazatel zapšklých morálních imperativů, bim, báb, je to otec Milevy, všemocný komunistický tajemník... Probudil se, dole v obývacím pokoji odbíjely pendlovky. Nebylo to příjemné probuzení. Hlavu měl jako střepek.

Chtěl se ještě před sprchou rozhodnout, jestli bude snídat doma, nebo někde venku, když zazvonil mobil.

„Dobrý den, mluvím prosím s váženým majitelem tohoto telefonního čísla, s panem Martinem Zlatníkem?“

Volali z nějakého call centra.

„Ano.“

„Pane Zlatníku, máme pro vás dnes skvělou nabídku, je to mimořádná neopakovatelná investiční příležitost, pouze pro vás.“

„Děkuji, nemám čas, a nemám zájem.“

„Ale, pane Zlatníku, ještě nevíte, co vám chci nabídnout.“

„Přestaňte mne otravovat. Co je pro vás nesrozumitelné na slově ne?“

„Vy jste arogantní, pane Zlatníku.“

Položil to. Ano, je arogantní. A jaký jiný v tomto arogantním světě zlodějského kapitalismu, ve světě prodejců pečeného vzduchu, copak takový svět může být básní, vzpomněl si, je tady vůbec ještě místo pro snění. Viděl jsem anděla, měl dlouhé plavé vlasy do čela a růžové rty, bylas to ty, zkoušel si v teplé padající vodě prodloužit nedosněný sen.

Sen je iluze, říkal to Hůla, možná Jonáš, říkal si, když se utíral měkkou sněhobílou osuškou, a já jsem v tom maloměstě snil svůj vlastní život. A Hůla nebo Jonáš, co já vím, ještě říkal, že sny často ukazují události, které jsou ve skutečnosti nemožné, ale nechtěl brzy po ránu analyzovat sebe sama, i když Hůla, no, spíš Jonáš říkal, že sny jsou významná psychologická událost.

Snídal v kavárně dole v ulici, a právě se chtěl napít dobré horké kávy, když mu v kapse saka zazvonil telefon.

„Haló.“

„Šéfe, chce s vámi mluvit poslanec Košťál. Víte, který to je?“

„Domluvte to na odpoledne, Babi Milady.“

„Zve vás na oběd.“

„Tak dobře.“

„Šéfe, je to v restauraci U Vladaře, buďte tam včas,“ řekla ještě Babi Milady jako správná úča a zavěsila.

Dopil kávu, která už vystydla, fuj, rozložil dnešní noviny, ještě jednu kávu, objednal si u číšníka. Dopoledne si otevřu kancelář tady. A postupně zavolal Karla Samce, toho Košťála asi necháme plavat, Karle, v poledne s ním mám schůzku, Burana, tak co je s tím novým klientem, vole, Michala Moroze, a toho se zeptal, jak pokračuje sledování objektu, Suchánka, už se ses naučil fotit, ty

šmoku, a Ožanu: „Ani nevím, co jsem ti chtěl, asi nic důležitého, vlastně, víš, kolik je hodin?“

„Jděte se bodnout, šéfe.“

Opravdu zvláštní, že ještě nevolala žádná z holek, pomyslel si, ale na klatbu trpasličího zpěváka si ani nevzpomněl. Ani Pilátová, ani Máňa, usmiřovatelka třídních sporů, nevolá... Divné, pomyslel si znovu. Ani Mileva, a Milevu měl rád a Mileva ho milovala.

Přijedeš na pohřeb? Zapálala mu SMS v mobilu.

Mileva? Ne, Esterka.

Zavolal ji nazpět.

„Ahoj, jsi to ty, Martine? Nechtěla jsem tě rušit, jistě máš hodně práce. Máš unavený hlas. Nespal jsi?“

„Spal jsem špatně, měl jsem zlé sny.“

„Ráda tě slyším.“

„Já tebe taky.“

„Přijedeš?“

„Já? Samozřejmě.“

Na Ester nepomyslel, občas si vzpomněl na některé holky ze školy, bubliny, jak jim říkal, ale na ni skoro nikdy nemyslel, úplně na ni zapomněl, ale na tom není nic divného, na tu zapomínal každý, tak nedůležitá se zdála. Tehdy na gymnáziu i potom.

„Ráda tě uvidím.“

Esterka byla hodná, ale nebyla moc chytrá, a to je vražedná kombinace, přitahovala muže, kteří ji využívali, a ona je ještě omlouvala. Často říkala, víš, Karel nebyl zlý, on byl hrozně nešťastný, tak proto tě bil, ani Radek není špatný

člověk, má smůlu v zaměstnání, pokaždé to myslí dobře, ale žádnému šéfovi se nezavděčí, jo, proto ho po půlroce remcání každý vykopne a ty ho potom další půlrok živíš. Občas se jí pokusil tyhle podivné známosti vymluvit. Nejsi žádná samaritánka, nemusíš pečovat o silnější polovinu lidstva. Ale víš, Martine, mně připadá, že právě všichni moji muži jsou ti slabší. Je hodná, není moc chytrá, ale má vnitřní sílu za dva chlapy, říkal si cestou k Vladaři. Taková byla už na gymnáziu, jako by cítila odpovědnost za celý svět, za každého, kdo potřebuje, pomoci, podepřít, zvednout. Na gymnáziu dostala posměšnou přezdívku Jeptiška, byla staromódní v názorech, nemoderní v oblečení, bez zájmu o malá studentská povyražení, lahev laciného alkoholu s oslintanou cigaretou, která kolovala od úst k ústům. Má tři sourozence a nemá matku, jen otce, a starala se o ty děti, řekl mu po letech Hůla. Zastyděl se, styděl se za cokoli špatného, co si o ní kdy pomyslel, jednou jí nabídl peníze, je to půjčka, omluvil se, až budeš mít, vrátíš mi to, aby umlčel vlastní svědomí, ale odmítla. Jsi hodný, řekla, ale tohle není třeba.

Toho Karla Samce bych se měl možná zbavit, ani nevím, proč jsem se nad ním slitoval, když ho vyhodili z ochranné služby. Hlídal Husáka, ne? Ne, Štrougala. Jako zástupce za moc nestojí, ale lepšího asi hned tak neseženu, a hlavně nikoho, kdo je loajální a nebude mi chtít vyluxovat účet v bance.

Byl už na Maltézském náměstí, když za pět minut dvanáct zavolal Suchánek: „Šéfe, náš poslanec má dneska ve dvanáct schůzku U Vladaře. Mám ho tam vyfotit?“ Stěží to vykoktal.

„Suchouši, ty debile!“

Ještě než vstoupil do restaurace, si vzpomněl na Borka, a zavolal mu. S Borkem spolu už dlouho nemluvili, před pár lety se kvůli něčemu hloupému pohádali a na dlouhou dobu se odmlčeli. „Ahoj, ještě se mnou mluvíš?“ Zeptal se opatrně.

„Mluvím, bývalý kamaráde, když se tobě uráčí mluvit se mnou, mluvím, ale ty ses dlouho neozval, asi nic nepotřebuješ, vlastně nepotřeboval,“ řekl Borek ironicky.

„Takže jsme spolu dlouho nemluvili a jako bychom spolu už neměli mluvit nikdy.“

„Takže ty už se mnou zase mluvíš...“ Pokoušel se vzpomenout, co zlého si naposledy řekli.

„Já? Já myslel jsem, že nemluvíš ty se mnou.“

„Co děláš?“

„Snažím se žít normálně v nenormální době. A co ty, ty jsi teď bohatý. Jsi ale šťastný?“

„To nevím, ale určitě jsem v pohodě.“

„To slovo říká všechno, a nic. Tak ty víš, že jsem zpátky na policejním prezídiu? Máš stále ještě dobré zdroje.“

„A ty ještě věříš, že se dá z úřadu něco změnit, že polepšíš svět?“

„Časy se mění.“

„Samozřejmě, ale druhá část toho citátu je, a my se měníme s nimi. Jenomže ty ses nezměnil.“

„Co potřebuješ? Určitě nevoláš jen tak. Zase ti dopraváci napařili pokutu za telefonování v autě? Víš, že s tím nemůžu nic udělat.“

„Ne, o takovou lapálii nejde. Nezabýval se někdo u vás někdy teď korupcí poslance Košťála? Nemusíš mi říkat, co na něj máte. Stačí mi odpověď ano, ne.“

„Ale jo,“ řekl Borek po krátkém zaváhání.

„Dík.“ Teď už mi Košťál nevyklouzne, pomyslel si. „Já teď nemám čas, Borku, mám důležitou schůzku, ale určitě ti zase zavolám.“

„Vážně?“

Měl zpoždění, ale ještě zavolal Karlu Samcovi a nařídil mu: „Dej okamžitě na hodinu výpověď Suchánkovi, zase je nality jako prase. Kdyby se vzpouzel, dej mu fouknout do balónku a sepište s ním o tom s Babi Milady a Michalem protokol.“

„Je tady jenom Ožana, Michal sleduje objekta.“

„Tak s Ožanou.“

„Mysleli jsme, že Suchánek je nedotknutelný, protože se s tebou zná ještě ze starých časů z redakce.“

„Velký kulový, kamaráde, o tom si může nechat leda zdát.“

Možná je všechno iluze.

2.

Mluví stříbro, mlčí zlato.

Košťál, privatizátor demokracie, to je on. Poslanec, se kterým se osobně nesetkal, vypadal jako obraz své špatné pověsti, pil sodovku, ale do další sklenice mu naservírovali dvojité koňak. Byla čtvrt hodina po poledni, ale z něho táhl nepříjemný hospodský odér. Kdyby nebyl poslanec, dávno by skončil u popelnic. V politice mu to prochází, i když je opilý, nezapomíná, kdy má hlasovat, jak, s kým a proti komu, a koalice jeden a právě ten jeho hlas potřebuje. Zaslouží dostat přes držku, nejen znemožnit v bulváru. Vyžírka, arogantní tunelář veřejných rozpočtů. Hnus, odplivnul by si.

„Co si dáte?“

„Omlouvám se za zpoždění, pane poslanče, ale Praha je i teď v poledne úplně zasekaná,“ omluvil se. „Vodu. Ano, minerálku. Jemně perlivou, nechlazenou,“ kývnul na číšníka.

Na bílém ubrusu ležel drahý mobilní telefon a klíčky od Audi, do kterých Košťál co chvíli strčil zažloutlým ukazovákem, jako by mu je strkal pod nos, jako by mu předváděl své signum laudis. Anebo stigma vlastního úspěchu.

„Dejte si něco ostřejšího.“

„Mně to stačí.“

„Dobrá, pojďme k věci, vím, že mě sledujete,“ řekl nečekaně ostře Košťál.

„Všichni jsme pod veřejnou kontrolou, pane poslanče.“

„Hele, nehrajte si na neviňátko, tyhle žvásty můžete vynechat. Já se ničeho nebojím, ale když ty fotky stopíte, vysázím vám na stůl dvacet v českých.“

„Hm,“ zabručel neurčitě. A když ne, pomyslel si, dostanu od bulváru třicet tisíc, ale kdoví jestli, když Suchánek nevyfotil ksichty, takže raději malá domů. „Třicet a je ruka v rukávu, pane poslanče, nejde po vás jen bulvár, ale i policie. A tuhle informaci máte ode mne jako bonus, gratis.“

„Jste jako osina v zadku!“

„Omyl, jsem váš nejlepší přítel, vlastně možná ne nejlepší, ale v tuhle chvíli určitě jediný.“

„Vaši práci vám teda nezávidím.“

„Chcete říct, že vaše ruce jsou čistější?“ S takovým šmejdem jako on se mazlit nebude. Tlustou obálku s tisícikorunovými bankovkami už měl v kapse. „Hrabu se ve vaší špíně,“ řekl zamrzlým hlasem.

„Ano, tohle o vás říkají všichni.“

„Co?“

„Že jdete přes mrtvoly.“

„Jsem cílevědomý, vím, co chci, a dostanu to.“

„A tu krkavou vodu platit nemusíte, dneska platím já,“ řekl otráveně Košťál a zavolal na číšníka: „Vrchní, účet!“

Nakonec si řekli sbohem, ne na shledanou.

Do kanceláře dorazil kolem druhé, Praha byla opravdu zasekaná, vlekl se z Malé Strany na Rašínovo nábřeží skoro hodinu, občas přemýšlel o firmě, občas si vzpomněl na Pana Vajíčka...

Pan Vajíčko, tak on už není. Byl velký, byl malý, na věčné časy zakletý ve své velikosti i malosti, to zní skoro jako nekrolog, ale ten snad napíše a nad hrobem přečte Chára, takovou příležitost si určitě nenechá ujít. Nebyl jen jejich třídním učitelem, ale i morálním imperativem, moudrým rádcem. Rád používal latinské citáty: Verba movent, exempla trahunt, slova povzbuzují, příklady táhnou, pane profesore. Možná jim chtěl být příkladem, vzorem, jak se tenkrát říkalo. Pan Vajíčko, zakladatel, vedoucí a režisér recitačního a pěveckého souboru Vpřed, později Mládí, jak šel čas, a nakonec Ars Poetica, od kupředu levá až po Kainara a Hraběte, ale taková byla doba. Nejprve Nezval s ódou na Stalina, Kohout a Kundera se svými proletářskými tamtamy, potom Seifert a potom neoficiální Hrabě a nakonec aspoň Kainar, když Hraběte zakázali. A občas taky neumělé veršovánky našeho zlatého hochy, připomínalo se mu i dnes špatné svědomí. Čestný občan toho malého města ve stínu Slepíčních hor, národní buditel, zapadlý vlastenec, zasloužil se o kulturní život v poválečném pohraničí. Byl malý postavou, ale snažil se vyrůst a všechno malé a nízké porazit silou ducha. A proč? Aby se mohl vyškrábat na mramorový podstavec vlastního pomníku? V jejich očích obrem byl.

„Šéfe, v kanceláři na vás už pět minut čeká paní Raubalová,“ vyrušila ho telefonem Babi Milady a zněla našťvaně. „A je pěkně našťvaná,“ řekla.

Angela Raubalová, bohatá a krásná majitelka butiků z Pařížské ulice. Přidal plyn, ale málo platné, hned musel šlápnout na brzdu a do kanceláře dorazil deset minut po druhé.

„Mám zpoždění,“ řekl. „Viděli jste ty kolony venku?“

„Máte hezké sako,“ řekla Babi Milady s pohledem upřeným na kulaté hodiny na zdi nad jeho hlavou. „Ale paní Raubalová už odešla, prý na nikoho nečeká, až si uděláte čas, máte ji navštívit, však víte kde.“

„Přesnost je ctnost králů, šéfe,“ řekl hodně škodolibě Ožana.

„Aha, a ty, strážmistře, ty už znáš hodiny, víš kolik je?“

„Čtrnáct děleno deseti, vlastně už čtrnáct děleno jedenácti.“ Ale hlavu od novin nezvedl.

Že by, pomyslel si, že by mu Angela konečně chtěla otevřít brány své nedobytné pevnosti? Taková klika!

„Ožana je sice obyčejný pendrekář, někdy blbě kecá, ale je to věrný pes, je pro nás důležitý, udělá všechno, co potřebujeme,“ řekl mu Karel Samec.

„Vždyť já vím.“

„Naléhavě potřebujeme nového fotografa. Michal nadával jako špaček, když jsem poslal Suchánka domů, potřebuje vyfotit objekta.“

„Tak zavolejte Edovi, tomu fotografovi z bulváru, říkají mu krátké prstíky. Minulý týden ho vylili z redakce, párkrát už pro nás dělal.“

„On má doopravdy amputované poslední články prstů, šéfe?“

„Samozřejmě že ne, prostě mu nevyrostly.“

„Říká se, že je furt zhulenej, kouří marjánku a možná zobe ještě něco horšího.“

„A proč myslíš, že ho vykopli? Ale pár dní s ním vydržíme, teď nemám čas to řešit, na tu Michalovu akci bude stačit a později někoho najdeme.“

„Možná bych o někom věděl, Michal má známého ze sledovačky, fotit umí a má vlastní nádobíčko.“

„Estébáka nechci.“

„To je Pepa Hajsliů, já ho znám,“ řekl Ožana, „to je dobrej kluk,“ řekl, ale ani teď hlavu od novin nezvedl.

„Nomen omen,“ řekl, i když nečekal, že to jeho spolupracovníci pochopí a ironicky dodal: „Soudruhu, o čem dneska píše Rudé právo?“

„Umřel Vasil Bil'ak.“

„To jako fakt,“ podivil se Karel Samec.

„Soudruzi, netruchlete pro jednoho mrtvého autokrata, vstanou noví diktátoři, určitě se dočkáte lepších časů, demokracie je slabá, neumí se bránit, ani vám nedala po převratu pořádně po hubě, a nějaký zbohatlík si možná už brzy koupí voliče jako podniky, nějaký populistu řekne lidem, co je správné, a co ne, a co si mají myslet, nastolíte si nového autoritativního vládce, před kterým budete padat na prdel,“ řekl jim, ale Ožana hlavu od svých novin nezvedl, a možná jenom pro sebe zamumlal:

„Vždycky říkal, že vláda, která zdraží pivo, padne“

„Abych nezapomněl,“ řekl, ale nedořekl, přerušilo ho vyzvánění mobilního telefonu.

„Haló.“

Byl to Burák, kamarád ze základní školy a jako obyčejně a místo pozdravu řekl:

„Co děláš?“

„To, co normálně, snažím se žít normálně i v téhle nenormální době.“

„Víš, že Kaška povýšil? Je teď na krajském úřadu.“

„Kdo to je?“

„Bývalý starosta od nás ze Zálesí. Ty si na něj nepamatuješ? Chodil s námi do školy, ale byl o něco starší. Říkali jsme mu Jouda. Už víš?“

„Asi ano.“

„Říkal, že by pro tebe měl práci, kdybys chtěl.“

„To by musel vykrást pokladnu.“

„Říkal jsem mu, že asi budeš dost drahej. Chce, abych mu na tebe dal kontakt.“

„Nic mu nedávej.“

„A vzpomínáš si na Turka?“

Lidičky, samí bezvýznamní lidé, pomyslel si, koho zajímají jejich nedůležité životy. „Samozřejmě. Vždycky říkal, že nejlepší je to doma a na dráze.“

„Viděl jsem ho včera v Budějicích somrovat před nádražím. „ale tebe jsem dlouho neviděl.“

„Už k vám na jih moc často nejezdím.“

„Ale měl bys, měl bys někdy přijet.“

„Někdy ano, vlastně asi přijedu na víkend, ale jedu na pohřeb bývalého profesora a nevím, jestli budu mít čas na něco jiného.“

„Když ano, rád tě uvidím.“

„Tak ahoj.“

„Kdo to byl, šéfe?“ Zeptala se Babi Milady.

„To byl Burák, spolužák z devítiletky, znám ho tak dlouho jako nikoho jiného, skoro odjakživa, ale dlouho jsme se neviděli, tak si aspoň někdy zavoláme.“ Něco jsem chtěl, vzpomněl si, něco jsem jim chtěl. Samozřejmě. „Abych nezapomněl, zítra tu nebudu, jedu na pohřeb do jižních Čech.“

„Nepotřebujete něco na cestu, šéfe?“

„Třeba chleba s máslem, Babi Milady, nebo řízek mezi dva krajíce,“ řekl kousavě a zašklebil se na ni, „nejedu na školní výlet.“

„Kdybyste se zmínil dřív, připravila bych vám dvě housky se salámem.“

„Šéfe, vyhodte tu babu,“ řekl Karel Samec, když odešla, „nikdy nepochopím, proč ji tady držíte.“

To určitě, pomyslel si, posadím sem mladou, hezkou, abyste jí mohli očumovat zadek a prsa. Stará je lepší, je výkonná, nebude se vdávat, nebude mít děti, nechce přidat a nikoho nerozptyluje od práce.

„Šéfe, volala vám ta slečna, co vám teď obvykle volá, odbyla jsem ji, že máte případ, a nevíme, kdy se vrátíte.“

„Dobře.“

"Zase chtěla váš mobilní telefon, prý jste si změnil číslo, ale nic jsem jí neřekla.“

„Dobře, Babi Milady.“

A umí držet jazyk za zuby, tak proto.

3.

Život je to, co žijeme.

Nemá smysl pátrat po jiném nebo dokonce vyšším smyslu, a proč směřovat k absolutnímu horizontu, k nějakému vznešenému cíli, když život je jen tady a teď, je to, co právě žijeme i ztrácíme, nic víc, nic míň, a žádný latinský citát na tom nic nezmění. Tohle je můj nový život, i když Borek se asi ještě zlobí, že jsem společné sametové ideály vyměnil za zlatou bankovní kartu. Staří Římané říkali, carpe diem. Přeložte to, žádal Pan Vajíčko. Ty šprte, i ty, Brute, vyčítal mu Chára. To on měl být primus třídy.

Z kanceláře zavolal našťvané milence, věděl, že to zvedne, i když je našťvaná. Už dostala za vyučenou a teď bude dělat jako by nic. Zvedla a řekla, jako kdyby se nic nestalo: „Co budeme dělat o víkendu, Martine? Chtěla bych na nákup do Drážďan.“

„Od zítřka tu nebudu, jedu na pohřeb do jižních Čech. Vlastně nevím, kdy se vrátím, určitě si budu chtít prohlédnout známá místa, možná se zastavím v Českých Budějovicích a možná i jinde.“

„Vezmeš mě s sebou?“

„Blázníš!“

„Ty mě nemáš rád.“

„Určitě bys chtěla, abych ti v Pařížské ulici koupil tmavý kostým a smuteční klobouk s černým závojem.“

„No a co, to ti ta tvoje detektivní kancelář tak málo vynášší?“

Pařížskou by měli zakázat, pomyslel si.

„Já ti potom zavolám,“ slíbil.

Odjel do Pařížské ulice do butiku Angela, do krámku zahaleného do mámivého oparu sexu a exotických vůní, s regály naplněnými drahým spodním prádlem, kde měl zastihnout Angelu Raubalovou. A skutečně, v oblaku těžké vůně drahých parfémů s obtížně vyslovitelnými názvy tam stála ta žena, stále ještě krásná a žádoucí, Češka Anděla Roubalová, která se provdala za starého vídeňského Čecha, nebo se prodala za jeho peníze. Snad cílevědomá emigrantka, možná žena vamp. Ale dost možná jenom obyčejná trhovkyně s dobrým nosem pro obchod a s kuráží investovat do nicoty, jejíž cena stojí a padá s pomíjivou tělesnou krásou, ale je tím vyšší, čím výše vyzdvihne povadlá poprsí bohatých klientek.

„Půjdeme na kávu,“ řekl, ale tvářila se nepřístupně, „na oběd,“ zvedla dokonale vytvarované obočí, „posnídáme spolu...“ Konečně se na něj usmála koutky rudých úst.

„Mne si nemusíš kupovat za večeri, ostatně já nejsem laciná, taková večere by tě přišla hodně draho.“

„Půjdeme k tobě, nebo ke mně?“

„Chci vidět tvůj nový byt,“ řekla. „Říká se, že ti ho navrhoval jeden slavný bytový designer z Dánska.“

Na cestě domů se zastavili na Smíchově v prodejně italských potravin a vín. Koupil tam extra panenský olivový olej, speciální chléb, toskánské uzeniny, těstoviny, bazalkové pesto a omáčku na těstoviny, sušená rajčata, kozí sýr a nakládané slané olivy a k tomu všemu dvě lahve špičkového červeného vína.

„Ještě hořkou čokoládu,“ požádala, „je to nejlepší afrodisiakum.“

„Myslíš, že ji budu potřebovat?“

„Ta je pro mne.“

„To ti tedy pěkně děkuju za důvěru.“

„Nemysli si, že ti budu patřit,“ řekla po výtečné večeri, širokých nudlích v boloňské omáčce, olivách a sýru, a ovšemže po jedné z těch dvou lahví italského vína, „vezmeš si moje tělo, ale mne si nepodmaníš, moji vůli nezlomíš,“ řekla věcně, „nebudu tvoje hračka,“ řekla, když malými ostrými zuby ukusovala z tabulky hořké čokolády.

„To ani nechci. Jestli chceš, můžeš si dneska zahrát na dominu.“

„Ale fuj!“

Pomilovat se s touhle ženou, znamenalo ji přesvědčit, že ona sama to chce, užívá si to, a přitom se nevzdává vlastní nezávislosti, že to neublíží jejímu egu úspěšné

a bohaté podnikatelky, když pod ním bude pár minut vzdychat a na konec se mu zcela oddá, až mu zatne rudé nehtíky do kůže na zádech. Sakra, proč to musí být tak složité!

„Je to moc velké, zbytečně velké pro osamělého muže,“ řekla, když se rozhlédla v jeho novém mezonetovém bytě.

„Někdy tady někdo přespí.“

„Tak jako já?“

Ani nestačil odpovědět, když řekla: „Chceš, abych s tebou zůstala až do rána, vážně to chceš?“ Podivila se. „To je zvláštní. Muži většinou nestojí o společnost ženy, když na jejím těle vykonali svůj rituál páření.“

„Samozřejmě.“

„Proč tady máš tolik knih?“ Zeptala se, když nahlédla do pánského pokoje s vysokými policemi kolem stěn.

„Je v nich všechno, co mne zajímá.“

Byl sečtělý, ale povrchní, příliš dlouho psal články do novin a naučil se používat novinářskou zkratku ke zjednodušení světa a jeho problémů, málokdy se něčemu dokázal věnovat déle než právě ten jeden den, v němž se noviny rodí a umírají jako jepice, ale opravdu dobrá paměť mu pomáhala plytkost svých příběhů před ostatními úspěšně zamaskovat.

„Proboha, proč tady máš tolik knížek o bohu, náboženství a víře?“

„Kladou otázky, na které hledáme odpověď.“

„Ty tomu věříš?“

„Každý něčemu věří,“ odpověděl vyhýbavě.

„Celá tvoje knihovna je nic ve srovnání s ženským mozkiem.“

„O tom jsem nikdy nepochyboval.“

„Ty, Martine, proč žiješ sám?“ Zeptala se. Zaskočilo ho, že se zeptala na něco tak osobního.

„A ty?“

„V samotě je vznešenost, samota je pro silné osobnosti, nic pro slabochy. Každý, kdo chce být nahoře, je sám.“

„Sám bych to neřekl lépe.“

Když zmizela v koupelně, přemýšlel, proč ji nepožádal, aby zůstala. Protože nic necítil, nic necítil, i když po ní tak dlouho toužil. Myslel na život a na smrt, pohlavní akt je přece o životě a smrti, i když dávno ztratil svůj jedinečný aspekt rozmnožovacího rituálu. Carpe diem. Užívej si každický den, jako kdyby měl být tvůj poslední. Ale pamatuj na smrt! Memento mori. Jako kdyby to byla pokaždé ztráta nevinnosti, nebo malá smrt, je to daň za krátké potěšení, je to začátek i konec.

Když vyšla z koupelny, řekla: „Žiješ bez rodiny, bez přátel.“

„A k čemu by mi všichni ti lidé byli?“

Zdalo se, že už si řekli všechno, ale před odchodem ho ještě zaskočila dost zvláštní otázkou. „Víš, že jsem pořád ještě vdaná a ty jsi právě požádal ženy bližního svého?“

„Ano, i s takovým smrtelným hříchem dokážu žít,“ řekl.

A na smrt nemyslel.

Pátek

1.

Lidský život je cesta odnikud nikam.

Jel pohřbít Pana Vajíčka, na cestu vyrazil po několika krátkých telefonátech, které ho zdržely doma. Ale času měl dost a na cestu rychlé auto, mohl si dát na čas, stejně není kam spěchat, vždyť celý lidský život není nic jiného než cesta ke smrti, vzpomněl si na výrok filozofa Seneky, oblíbeného filozofa Pana Vajíčka. Ale rozhodl se, že si prohlédne stará známá místa, Tábor, a možná se zastaví na pár hodin v Budějovicích.

Za Benešovem se ozval telefon: „Přijedeš?“

„Jsem na cestě.“

„Je dost důležité, abys tady byl, záleží mi na tom, abys přijel právě ty,“ řekl Chára a zavěsil. Proč to důležité je, neřekl.

S hlubokým zármutkem oznamujeme, že nás po dlouhé nemoci navždy opustil náš milovaný pan profesor Jan Malý, zasloužilý pedagog, dobrý duch našeho města a významný kulturní činitel. Smuteční obřad rozloučení a uložení rakve s ostatky do země se koná v pátek 18. dubna ve 14 hodin v obřadní síni soukromé pohřební služby Charón... Napsal Chára do parte, které včera na poslední chvíli poslal elektronickou poštou. Po smutečním obřadu jste zváni na krátké pohoštění do hotelu Slovan.

Takže času má víc než dost.

A v rukou nové silné BMW 6, kabriolet se stahovací střechou, se kterým může hravě předjíždět cokoli a kohokoli. Plátěnou střechu ale nechal kvůli rychlé jízdě zataženou.

Do Českých Budějovic dorazil pět minut před polednem a docela snadno našel místo na hlavním náměstí. Zaparkoval blízko lavičky, na které seděly dvě peroxidové blondýnky v krátkých sukních a vysokých kozačkách na dlouhých nohou. Kouřily drahé cigarety, pomalu potahovaly z těch nekonečně dlouhých cigaret a zvědavě si ho prohlížely, jeho, nebo jeho sport'ák. Samo, taková babolapka se nedá přehlédnout.

„Nesvezl byste nás?“ Zeptala se jedna.

„Až příště, dnes to nejde.“

„Škoda, řekla druhá.“ Měla jemnou tvář anděla a hlas děvky.

Snědl svůj steak v restauraci hotelu Zvon, byl správně propečený a správně krvavý, vypil malé pivo Budvar a potom si v kavárně v Krajinské ulici objednal kávu, černou bez mléka, a přečetl si lokální noviny. Ty dvě vyzývavé holky na zpáteční cestě k autu už nepotkal. Odstup Satane, jsem ve smutečném a jedu na smuteční slavnost, řekl si, ale i tak ho ještě napadlo: jaké by to s oběma najednou mohlo být.

Ve svém bílém kabrioletu teď už se staženou střechou, v černých slunečních brýlích na obličejí a s vlající bílou šálou vjel krátce před druhou do města pod Slepíčími horami.

Vítejte v Trpaslíkově, pomyslel si u cedule s nápisem: Vítejte. Město je monitorováno městským monitorovacím systémem.

Projel kolem opuštěných kasáren, bývalé dívčí školy, benzínové pumpy předělané na hernu a nového kina, a to je pár kroků od kaple dávno, dávno zrušeného kláštera, staronově s lidovou školou umění v tlustých zdech, až tam, kde je za domy a stromy skrytá hřbitovní brána. A tady je. Brána na onen svět s věcným oznámením.

Prudce zatočil volantem a zajel na malé parkoviště.

Co jste vy, byli jsme i my.

2.

Co jsme my, budete i vy.

Připomínka smrtelnosti, nebo ceny života. Triumf smrti, právě teď tak nepříjemně aktuální. Mezi zaparkovanými škodovkami, oježděnými golfy a escorty postával hlouček spolužáků. Ve smutečních oblecích vypadali jako hejno havranů. Zahlédl Kundíka, i když byl nejmenší a navíc teď už bez věnce kudrn kolem hlavy, uprostřed stál Chára, vysoký a kostnatý, a důležitě mával rukama. Snad něco důležitě vyprávěl, možná vydával organizační pokyny. Byli tam. Petr Pravda, Roman Prorok, dvojčata Kája a Pája, ale dvojčata to nejsou, ani sourozenci, ale pořád jsou spolu, nerozluční jako dvojčata, Fíla, Vejdělek, Hora, Talián...

Také on byl v tmavém, v novém obleku od Bosse, ale sněhobílá barva jeho naleštěného kabrioletu tady působila nepatříčně. Jako bílá vrána.

A holky nebylo nikde vidět.

„Hele, kluci, Martin, Martin je tady.“

„Ahoj, všichni.“

„Držíme ti místo,“ uvítal ho Kundík.

„Právě jsme si říkali, že možná nepřijedeš,“ řekl Fíla. Stále ještě nosil ten svůj starý účes na prdel, pěšinku uprostřed hlavy, teď dost prořídlý, s kouty a šedinami, k smíchu tehdy i teď, fakt komik.

„Slíbil jsem, že přijedu.“

„Mysleli jsme, že možná budeš někde v cizině...“

„Jsem tady.“

„Čau, dobrodruhu,“ řekl jako obvykle Pivní pes, „nevšímej si toho, oni jen tak žvaní, žvaní, proto, že nemají co říct. Jako bys je neznal.“

„Nazdar, vole,“ vítal ho Talián.

„Proč mu říkáš dobrodruhu?“ Podivil se Roman Prorok.

„Přijel jsi jako Martin“ řekl Vejdělek, „ten svatý na bílém koni.“

„Jo, ten, tak ten jezdí až v listopadu.“

„Výtečně, ty jsi byl vždycky nejchytřejší,“ řekl Chára, když si podali ruce, ale jako kdyby tvrdil opak. Ano a ne. Celoživotní soupeř, soupeř od prvních školních let, od prvních olympiád. Výtečně. To slovo často říkal Pan Vajíčko a Chára ho po něm opakoval.

Jestli není lepší držet hubu.

„Už jsem to všem říkal, ale když jsi přijel poslední a zase pozdě, musím to zopakovat ještě jednou,“ řekl Chára, zosobněná výčitka. „Ve dvě, vlastně to už bude za okamžik, začíná poslední rozloučení v naší obřadní síni, já se s Panem Vajíčkem rozloučím za nás za všechny, ale kdybys chtěl...“

„Ne, to není třeba.“

„Vskutku. Ale zmeškal jsi osobní rozlučku s nebožtíkem a rakev už je zatlučená.“
To nevadí, pomyslel si, to vůbec nevadí. „Poté následuje obřad uložení do země.“
Tak ani u toho být nemusím. „A na drahého zesnulého budeme vzpomínat při malém posezení v restauraci Lotosový květ hned vedle radnice.“

„Nebyla tam dřív prodejna nábytku?“ Pošeptal mu Vejdělek.

„Hele, nešťourej.“

„Zase bude rejže, jako ve školní jídelně.“

„Točí tam vůbec pivo?“ Zeptal se opatrně Pivní pes. „Čaj pít nebudu,“ řekl vzpurně.

„Neblbni, člověče,“ naštvál se Chára.

„Na mě se nemůžeš zlobit, vždyť víš, že jsem blbej,“ vymluvil se Pivní Pes.

„Zanechte vší naděje, kdož vcházíte, guláš se šesti nebude,“ řekl jim.

„To je Petrarca, že?“ Cháru to zaujalo. „Samozřejmě až na ten guláš, ten sis vybájl.“

„Ne, to je Dante Alighieri.“

„Vážně? Přísahal bych, že tohle napsal Petrarca.“

„Je to z Božské komedie, doma si to můžeš ověřit ve své sbírce citátů.“

„Pánové, zdá se, že se teď začneme častěji setkávat na pohřbech než na třídní slezině,“ oznámil jim Kundík.

„Nestraš, prcku, a nevnucuj se s tragickými kecy,“ odbyl ho Roman Prorok.

„No řekni, Martine.“

„Kde máte holky? Nikde je není vidět.“

Ale byly tam. Stály sražené v hloučku u vchodu do obřadní síně, a v tom hloučku zahlédl i Milevu a zamával na ni.

„Tu jsem ti vždycky záviděl,“ řekl Chára.

„Kdekdo mi závidí.“

„No a jak se ti daří?“ Zeptal se Chára.

„Moc dobře.“

„Nevypadáš šťastně.“

Takový byl vždycky, nikdy nikoho nenechal lacinou a bez šrámu vyklouznout z nastražené pasti. Ale on už věděl, jak na něj.

„Nikdy jsem nikomu netvrdil, že jsem šťastný, jenom bohatý.“

Na Chárově ostrém ohryzku viděl, jak ztěžka polknul, jak mu tučné sousto zaskočilo v hubeném krku. Záviděl, vždycky záviděl, známky ve škole i úspěchy u holek, teď možná plnou prkenici. A žálil.

„Skoro ses nezměnil.“

Chce mít poslední slovo, má ho mít. Ale proč, proč by mu měl dopřát tak laciné vítězství. Řekl proto kousavě: „Ale vy jste se změnili, dívám se na vás a vidím vaše otce, zestárlí jste. Stárnete, protože chcete od života tak málo.“

„Zato ty si žiješ v Praze jako prase v žitě, umíme si to představit,“ řekl Fíla.

„Nechte toho kluci,“ napomenula je Máňa smiřovatelka.

Vzpomněl si na Borka, i Borek se ho jednou zeptal, jestli je šťastný ve svém novém životě. Nepřemýšlel o tom. V době, kdy ještě nebyl bohatý, ale to asi nejsem ani teď, pomyslel si, jenom mám dost, víc, než potřebuju, a můžu ukazovat svaly, mělo pro něj nesobecké kamarádství svou cenu. Teď nemám žádné nové kamarády, mám jenom známé, kteří se předhánějí, kdo v drahé restauraci objedná nejdražší šampaňské, kdo přijede na green ve větším autě, s lepším bagem nebo s luxusnější kočkou.

„Vskutku.“ Řekl ještě, řekl to, aby Cháru spletl, popíchl, naštvál. Vskutku, i tohle slovo požíval Pan Vajíčko často, a Chára ho po něm často opakoval, snad měl pocit, že se tím povyšuje nad obyčejné lidi, lidičky z maloměsta, kde se narodil, žije a zřejmě i zemře v aureole vlastní představy o úctě spoluobčanů k úspěšnému sousedovi. „Ty snad víš, Milane, jak být nesobecký v sobeckém světě?“

Ale vypadáš dobře, máš se asi dobře, určitě se máš dobře, říkali jeden přes druhého spolužáci, jako by to chtěli potvrdit, anebo se ujistit, že to tak není.

„Martine!“

„Milevo.“ Tobě Milevo jsem chtěl psát verše, kvůli tobě jsem napsal: a noc, v níž jsem tě bral do dlaní je plná stínů, slov a sténání. Vzpomeneš si ještě někdy na naši první noc u kostela...

„Ahoj.“

A seběhly se i ostatní holky.

„Ahoj, Martine, ty náš kluku zlatej, jak se máš, jak to děláš, že vůbec nestárneš, a co teď vlastně děláš...“

„Ester, rád tě vidím. Jak se máš ty?“

„Dobře.“

Přišla ve starém kalhotovém kostýmu a pytlovitém kabátě.

„A kde jsi nechal své dlouhé vlasy, Martine?“

„Tam, kde Kundík kudrny.“

„Tam, kam vyhodil své sny,“ řekl Chára, byl chytrý, byl mazaný.

„Čím se živíš?“ Zeptala se Kotrmela. „Říká se, že...“

„Jsem soukromé očko.“

„Ty jsi vážně detektiv?“ Řekla udiveně tlustá Pilátová. „Někdo jako Sherlock Holmes? Nevěděla jsem, že něco takového u nás existuje, myslela jsem, že už jsou jen v detektivkách.“

„Vždyť jsi vystudoval práva.“

„Podívej, Chára je chemik, a co dělá...“

„Černýho havrana,“ řekl Talián.

„Máš pistoli?“ Zeptal se Hora, major ve výslužbě.

„Podle rozkazu, soudruhu majore.“

„Vole!“

„Co tě to napadlo?“ Zeptala se ještě Pilátová.

Začal jim vyprávět historku o založení pátrací firmy, která informace o sledovaných osobách získává vybíráním popelnic. Rád jim s vážnou tváří vypravoval báchorky už na gymnáziu, přeháněl, vymýšlel si, bavilo ho, že nedokážou rozlišit fantazii od skutečnosti, co je pravda, a co ne.

„Nikdy to na něm nepoznám,“ postěžoval si Pavel Rosa. „Nikdy nepoznám, jestli kecáš, nebo mluvíš pravdu,“ obvinil ho.

Bylo až komické, jak jim jeho výmysly připadaly reálné, a když s poťouchlým úsměvem, řekl něco pravdivého, nevěřili mu.

„Byl jsi v novinách, četli jsme tvoje články,“ řekl Vejdělek, jako kdyby mu něco vyčítal. „Nic tě nebaví. Jsi jako Ota, u ničeho nevydržíš.“

A přitom jim mohl říct, přece všichni víte, anebo byste měli vědět, že jsem to byl právě já, kdo tady u nás začal s pátrací žurnalistkou, ta se hodně podobá policejnímu vyšetřování. Ale věřili by mu? Nejspíš by zase řekli, už se na nás zase vytahuješ, tak se tak nevytahuj.

„Jak umřel, víte to někdo?“ Zeptala se Máňa.

„Byl zklamaný, zklamaný z téhle nové doby,“ řekl Chára, „všechno, co měl rád, pozbylo při honbě za ziskem smysl.“

„Na pocity se neumírá.“

„Tak myslím, že budeme muset jít, za pár minut začínáme,“ oznámil Chára.

V zatemněné obřadní síni si sedli s Pivním psem až dozadu.

„Pořád chlastáš pivo?“

„Denně udělám aspoň pět kousků, to je norma, o víkendu víc.“

Na černém katafalku stála rakev a mrtvý byl v ní. Už ho nikdy nevidím. Představoval si, jak tam leží, malý obtloustlý pán v plandavých kalhotách, s příliš dlouhými rukávy na neforemném saku, viděl ho v jeho staré podobě, jako by žil.

A přitom už není. Rakev byla z tmavého hnědého dřeva s jednoduchým kováním a připadala mu malá pro velikána.

„Vídáš se ještě s někým ze třídy?“

„Někdy. Někdy se ozve Talián. Víš, že Talián je strašně bohatý? Je to největší majitel pozemků, lesů, orné půdy a pastvin, snad poloviny jižních Čech, u Písku má obrovský statek s jezdeckými koňmi. Skoupil kdeco od Písku po Šumavu. To jsou ty zvláštní okolostojčnosti,“ řekl bez závisti, „jeden má víc, než potřebuje, a druhý holou prdel. S Hůlou zajdeme občas na pivo, ale změnil se, teď pije víno a má málo času. A Cháru nemusím do smrti ani vidět, pokaždé vede ty svoje pohřební řeči. A co ty, scházíš se s někým v Praze?“

„Nemám čas, na nic nemám čas.“

„Ani s Kotrmelou.“

„Je to blbá učitelka tělocviku, hnusná a protivná, ale vidíš, kam až to dotáhla, na ministerstvo školství, a kdoví, co bude dál. Jestli se politika bude dál posírat tímhle tempem, skončí možná ve vládě nebo v parlamentu.“

Přehlušily je varhany. Varhaník zahrál něco vznešeného, snad fugu, a Chára, celý v umrlčí černi, smrtelně vážný a s tragicky profesionálním výrazem v asketické tváři předstoupil před své publikum. „Vážení pozůstalí,“ řekl. Řekl vážně vážení pozůstalí? Mohl přece říct, milí spolužáci, vážení hosté, ale řekl vážení pozůstalí, a vlastně proč ne, nejsou tu jen spolužáci z jedné třídy, přišli bývalí studenti z jiných ročníků a přišli i obyvatelé městečka, protože zemřel pan profesor Jan Malý, učitel zdejšího gymnázia, místní veličina, kronikář města a organizátor zdejší kultury. Sluší se přijít a dát poslední sbohem. „Byl to skvělý vychovatel mládeže,“ řekl dále Chára. Učil přesně podle osnov, vzpomněl si. „Byl vždy plný života a uměl se radovat z každého okamžiku života, z každé malé

radosti a tu radost uměl rozdávat.“ Nikdy nechyběl na oslavách Prvního máje, pomyslel si, ale tohle Chára neřekl. Místo toho slíbil: „Nikdy nezapomene.“ V malém prostoru bylo dusno a vzduch kazil pach laciných svíček a květin vadnoucí v pohřebních věncích. „Milý pane profesore Malý, nikdy jste nebyl malým, opravdu nikdy na vás nezapomeneme,“ slíbil Chára. „Vážení pozůstalí,“ řekl, vážně to řekl už podruhé, „prosím, abyste teď povstali a minutou ticha vzdali hold našemu velikánovi.“

„S tělocvikem nejdál dojdeš,“ řekl Pivní pes.

Varhany za jejich zády spustili rekviem, šest silných mužů vyzvedlo rakev na ramena a neslo ji širokými dvojitými dveřmi ven. Na hřbitov, k čerstvě vykopané jámě.

„A co víš o Ester?“

„Nikdy se nevdala a teď právě žije s nějakou pochybnou existencí.“

Nikdy se nevdala, obětovala se pro sourozence a teď žije s dalším lůzrem, přeložil si to. Obětuje svůj život člověku, který si její oběť neuvědomuje, a možná jí i pohrdá, utrácí život při záchraně někoho, kdo o záchranu nežádá, neprosí, a nebude za ni vděčný.

„Když ji sourozenci přestali potřebovat, nevěděla pro koho žít a neuměla žít jen sama pro sebe. Tohle se tobě stát nemůže.“

Zůstal sedět, i když všichni vstali a odešli. Nechci ho pohřbít, nechci to, nechci to ani symbolicky.

„Ty nepůjdeš?“ Zeptal se Pivní pes.

„Nebudu házet hlínu na jeho rakev, i když už to asi není on.“

„Ale je to tradice.“

„Já nechci. Ty klidně běž s ostatními.“

Nikdy nezapomeneme, slíbil před okamžikem Chára, připomněl si, když Pivní pes zmizel v bílém obdélníku světla a on zůstal sedět sám, ale pravdivější by bylo říct, že zapomeneme a snad jednou za čas si někdo z nás vzpomene, ale to Chárovo nikdy nezapomeneme, zní rozhodně lépe. I když, co je na světě na věky věků, věčné a nekonečné kromě smrti...

Většinu času neexistujeme.

3.

Oslava velikána.

Náměstí se jmenuje Malé, ale proč malé, když velké ve městě není, a nikdy nebylo, a navíc je jediné... Říkalo se mu malé snad odjakživa a malé skutečně bylo, skoro kapesní, a jaké jiné v takovém zapadákově, pomyslel si, když Chára před hotelem Slovan vyhlásil malý kvíz. Snad aby otestoval unavené paměťové buňky bývalých spolužáků, anebo dal najevo svou převahu lokálního patriota nad všemi, co rodnou hroudu opustili.

„Mládeži, jak se jmenuje toto náměstí?“ Zeptal se a hned si odpověděl: „Malé. A brzy ponese jméno profesora Jana Malého.“

„Vážně, podle Pana Vajíčka?“ Podivila se Pilátová.

„Tak v tom případě by se mělo jmenovat Vaječný trh,“ řekl posměšně, skoro cynicky Talián.

„Ježíš, neblbni, teď jsme ho pohřbili,“ okřikla ho Pilátová.

Chára to přehlédl.

„Ale dřív se jmenovalo Náměstí Svobody,“ řekl a při tom si vzpomněl: na Náměstí Svobody spadla holka do vody, vzpomněl si na jeden ze svých studentských básnických pokusů, kdo jí z louže pomůže...

„A zase musíš být první, zase víš nejlíp, zase chceš být ten nejchytřejší z nás,“ řekl Chára.

Nebyl tu několik let, ale něco se nezměnilo. Hotel Slovan v rohu náměstí, radnice a stará kašna místo pranýře uprostřed. Jenom obchody jsou jinak, místo knih v podloubí prodávají povlečení, ručníky a utěrky, z lékárny je hodinářství a v bývalém Pramenu mají Vietnamci snad všechno. A v prodejně nábytku vaří čínská rodina z Tchaj-wanu kousky vepřového masa v sójové omáčce.

„Ve skutečnosti jsou ze Západního Německa,“ poznamenal Chára.

„Kdo chybí?“ Zjišťovala Pilátová. Učitelka!

Krch, Harašta, Kokeš, Dvořáková, Piškula a ještě Haklová... Vypočítávali spolužáci na prstech a on si při tom zkoušel představit jejich tváře. U některých se mu to nedařilo, neviděl je příliš dlouho. Třeba Piškula, ten šplhoun, byl vždycky bílý a buclatý jako sádrový andílek, jak ale vypadá teď s odstupem několika desetiletí, možná jako důstojná busta tlustého antického filozofa, kdoví. „A Ota?“

„Ten už mezi nás nechodí.“

„Je v nějaké sektě, úplně mu vymyli mozek,“ řekl Kundík, „Našeho Otu, kamarádi, už asi nikdy neuvidíme.“

„Ota Lyra, řečený Laryngolog,“ připomněl jim Pavel Rosa, „byl pro nás důležitý, vždycky něco organizoval.“

„Teď to organizuje Chára,“ řekl Fíla.

„Vůbec nevím, proč jste mu tak říkali,“ řekl Vejdělek.

„Jeho matka přece pracovala na ORL.“

„Cože! Kde?“

„Na otolaryngologii,“ slabikoval snaživě Chára. Aby ho nikdo nepředběhl.

„Teď vím, co před tím.“

„Ušní, nosní, krční,“ přeložil mu to Hůla.

„Všechno začalo tím, že nedostudoval, nemá pořádnou práci, rodinu, ani děti,“ řekla vážně Pilátová. „Vážně je v nějaké sektě?“

„No ano, prý vstoupil do sekty, někdo mi říkal, že se dal k Satanistům.“

„To snad ne, oni zabíjejí malé děti,“ vyjevila se Pilátová.

Chudák Ota neuchytil se v novém řádu, stejně jako v tom předchozím, kdoví proč, možná je mu cizí každý řád, pomyslel si.

„A co dělá?“

„Někde dělá, snad u soustruhu v Jihostroji,“ řekl Chára, „víc o něm nevím.“

„A Tůmovi?“

„Jana a Franta? Ale ti to z Francie nemohli stihnout.“

„Já jim pošlu fotografie,“ slíbil Chára.

„Tak to jsme, zdá se, všichni, a víc už nás asi nebude.“

„Spíš míň,“ Kundík začal věštit jako ze skleněné koule.

„Hele, nestraš.“

„Tady přece bývala prodejna nábytku,“ pošeptal mu Talián, bohatý majitel lesů, vod a strání, snad poloviny jižních Čech.

„Neslyšels Fílu? Co bylo, bylo. Teď to tady řídí a organizuje Chára.“

„Nesnáším čínský nudle. Lezou mi krkem.“

„A taky ti čouhají z bot.“

„To je sláma, ty vole, já jsem sedlák, mám ranč s dostihovými koňmi, přijed' se někdy podívat. Vysadíme tě na Fleše, uvidíš, že nejkrásnější pohled na svět je z koňského sedla. A chci si s tebou v klidu pokecat.“

„Někdy snad.“

„Nebyl jsi u hrobu,“ vyčetl mu Chára, „to se nedělá.“

„Vím, je to zvyk, já ale nechci vidět jeho hrob, jámu, kterou zmizel z našeho světa.“ A navíc tam někde leží Trumpeťák, spolužák a kamarád z bigbítové kapely, který umřel příliš brzy, pomyslel si. „Nikoho z vás nechci vidět v hrobě, ani si ho v něm představovat. Nevím, jestli to právě ty pochopíš,“ řekl Chárovi, „ale tak to je.“

„Martine, sáhla na tebe smrt,“ řekl Kundík.

„Jsi sobec,“ vyčetl mu Fíla.

„A jaký jiný v tomto sobeckém světě.“

„Je sobec, proto mu patří svět,“ řekl Talián. „Všichni dobříci, co by se pro jiné rozkrájeli, všichni sluníčkoví lidé, všichni obětaví, nesobečtí a skromní se mohou rozdat, obětovat pro jiného, pomoci jednomu člověku, a mohou se při tom dojímat vlastní dobrotou, ale nic nevytvoří, svět nezmění, nic po nich nezůstane, a jejich život pro ně má smysl, jen dokud nepochopí, že život je jen to, co právě žijeme, a žádný vyšší smysl nemá.“

„Ale on vždycky všechno přeháněl,“ řekla Kotrmela, „na někoho takového snad ani nejsou osnovy.“

„Nejsme ve škole,“ bránil ho Pivní pes.

„Martin je mimořádná osobnost,“ řekl Jonáš, „neříkám, že je dokonalý, ani nejlepší z nás, promiň, Martine, neříkám, že může být vzorem, dobrým příkladem pro školní děti, říkám jen, že jeho vrozené vlastnosti ho předurčují k úspěchu a je dobře vybavený pro záludnosti každodenního života. Není to jeho zásluha ani hendikep, sám sobě je měřítkem velikosti, je, jaký je, a nemá smysl mu to vyčítat.“

„Je snad bůh?“

„Spíš padlý anděl.“ Ani si nevšimnul, kdo to řekl.

„Ne, nic lidského mu není cizí,“ řekl Chára.

„Doktore, vůbec nevím, co tím chceš říct, byl to chvalozpěv na Martina Zlatníka, nebo mu jen lezeš do zadku,“ podivil se Vejdělek.

„Nikoli,“ řekl Jonáš, „jen vám říkám, kdo je, a proč je zbytečné ho za to peskovat, a že je marné chtít ho změnit.“

„Nechcete toho nechat,“ ohradil se proti nevyžádanému rozboru osobnosti. „Já nikoho z vás neanalyzuju, nepitvám, nesoudím.“

„Jak to že ne, děláš to pořád, v každé větě, v každém slově, pořád nás poměřuješ, vážíš, posuzuješ k obrazu svému,“ řekl Chára, byl přece chytrý. „Ale máš ty, právě ty právo soudit?“

„Počkejte, to mě zajímá. Fyzicky silný člověk se pozná podle svalů, jak ale jak poznám jeho psychickou sílu?“ Zeptala se Pilátová.

„Silná osobnost má silně rozvinutou emoční inteligenci, která je pro zvládnání života nepostradatelná, čím nižší dávka emoční inteligence, tím víc síla osobnosti upadá,“ přednášel Jonáš. „Emoční inteligence ovlivňuje, jak lidé zvládají své chování, a co formuje jejich osobní rozhodnutí.“

„Ty ses minul povoláním,“ řekl mu, „neměl bys pitvat mrtvé, když to samé dokážeš s živými.“

„Počkej, nech ho mluvit, mě tohle vážně zajímá,“ okřikla ho Pilátová. „Ale mluvíš moc odborně.“

„Neztrácí čas litováním sebe sama ani toho, co bylo, nebylo. Nebojí se změn a využije každou příležitost. Nezaměřuje se na věci, které nemůže ovlivnit. Nesnaží se zavděčit všem.“

„To sedí,“ řekl Fíla.

„A nelpí na minulosti.“

„Co chcete, je to dobrodruh, vždycky byl,“ bránil ho Pivní pes.

„Samozřejmě,“ řekl Jonášovi, „nežijeme jiný život než ten, který právě ztrácíme, a neztrácíme jiný život než ten, který právě žijeme.“

„Neočekává okamžité výsledky.“

„Ten? Naopak, myslí jen na to, jak z ničeho něco vytřískat!“ Namítl major Hora.

„Nebojí se být sám...“

„Tak to jediné ti věřím,“ řekl Fíla.

„Chtěl jsem říct, že se nebojí se být sám sebou.“

„Já ničemu z toho nevěřím,“ řekla Kotrmela, „je takový sobec, že se divím, že dokáže žít sám se sebou,“ řekla. To ho překvapilo, taková myšlenka, od ní by nic podobného nečekal.

„Tohle už jsem říkal,“ řekl Jonáš, „mimořádné osobnosti mají silné ego, proto jsou mimořádné a silné a nám všem připadají sobecké, jsou ale motorem vývoje lidské společnosti. Kdyby byli Caesar, Cromwell nebo Napoleon laskaví jako Esterka, promiň, Esterko, nikdy bychom se o nich neučili. Ale připomínám, že potřebujeme i nesobecké lidi, kteří nám všem ukazují cestu k absolutnímu horizontu,“ skončil Jonáš tu podivnou oslavně neoslavnou řeč.

„To se pleteš, potřebujeme pořádek a silnou vládu, která konečně zatočí s tuneláři, příživníky, feťáky a s prostitucí,“ řekl major Hora.

„Mládeži, nehádejte se,“ řekla Máňa, věčná usmiřovatelka všech sporů.

„Nezoufej, soudruhu magore, možná se už brzy dočkáš vlády železné ruky,“ řekl Horovi. „Jenom nám už nebudou vládnout tvoji komunisté.“

„Cože! Myslíš to vážně?“ Vyjevil se Pavel Rosa. „Zase nevím, jestli si děláš srandu, nebo to myslíš vážně.“

„Martine, neblbni, vyhráli jsme, máme demokracii, právní stát, tržní ekonomiku,“ poučil ho Petr Pravda.

„Vyhráli jsme, ale co je napořád. Mění se lidé, názory, motivy pro rozhodování, a přitom nefunguje společenská paměť, která by lidstvo varovala, technika a technologie mění svět obrovskou rychlostí, a my máme mozky z doby kamenné a jednáme podle jednoduchých stereotypů. A tak nám svět ujíždí pod nohama, a my mu nerozumíme, denně se na nás valí tolik událostí, že je nemůžeme pochopit, a proto ani zvládnout. Bezmocní lidé ohromení strachem o sebe si nakonec zvolí to nejjednodušší řešení, autoritářský režim, diktátora.“

„Prosím tě, neblbni, nestraš.“

„Vážně, už teď žijeme v troskách polistopadové demokracie a jen chabě je bráníme. Myslím to vážně.“

„Ty, Martine, ty když řekneš, myslím to vážně, mám pocit, jako bys říkal, vážení diváci, teď vám řeknu dobrý vtíp,“ řekl Pavel Rosa, asi se naštvál.

„Nomenklaturní a estébáčtí hajzlové zbohatli na naší sametové naivitě, dva příklady za všechny, generál Kredenc, řídil a organizoval komunistický teror, a teď poučuje studenty, co byla sametová revoluce, a plukovník Přebytek, co rolníkům sliboval, že na revoluční Prahu vyrazí s tanky, zachraňuje s prezidentem Šumavu.“

„Jé, soudruha plukovníka já znám, zaradoval se major Hora, on se ale tak nejmenuje, ve skutečnosti to je...“

„Pst, nejmenovat,“ upozornil ho Pavel Rosa.

„Už zase mluví v šifrách a vy si hodíte korunou, vážně, nevážně,“ řekl Chára.

„A ty, Martine, ty vážně neděláš nic pro toho velkopekaře a velkouzenáře, nesbíráš pro něj špínu na jiné lidi?“ Zeptal se Pavel Rosa.

„Ne.“

„Proč ne?“

„Myslel jsem, že tobě peníze nesmrdí,“ přidal se Fíla.

„Každý máme své dno.“

„Hele, já jsem rád, že šel do politiky, s tou zkorumpovanou pakáží ve vládě a v parlamentu se už nedalo podnikat,“ řekl Talián. „Pořád jen brali, nastavovali dlaně, dej příspěvek do prasátka.“

„Ty aspoň máš z čeho dávat,“ řekl Fíla.

„Myslíš, že mám fond na úplatky pro každého hamouna,“ naštvál se Talián.

„Politici všechno rozkradli,“ přidal se major Hora.

„Mně se jako ministr financí líbí, uvažuje racionálně,“ řekl Vejdělek. "Bude stát řídit jako vlastní firmu, a hlavně nerozhazuje. Já mu věřím."

„Budu souhlasit jedině s tím, že voliči museli být hodně zoufalí, když volili estébáka a kariérního komunistu,“ řekl Taliánovi.

„Kluci nehádejte se, pojďte se bavit o něčem jiném,“ řekla Máňa.

„Vzpomínáte si, jak se na nás Pan Vajíčko v hodinách literatury zlobil, když jsme neuměli rozebrat básničku?“ Začal Roman Prorok.

„Pařezy stoletý sekyrou netknutý,“ říkal.

„Házejte perly sviním.“

„Třeba báseň o hřibátku, jak to Jonáš voral.“

„Ale taky nás hodně naučil, říkal nám věci, které nám nikdo jiný neřekl.“

„Merde, garda umírá, ale nevzdává se.“

„Někdy si říkám, jestli to nebyla póza,“ řekl, „a jestli za těmi heroickými frázemi neskrýval nějakou lež, něco srabáckého, možná něco, co ho trápilo...“

„Jestli ustoupím, zastřelte mne!“

„Neblbni, majore, nikdo tady nemá zbraň, leda náš zlatý hoch.“

„Ale to on říkal.“

„Merde! Kluci, napijeme se, spláchneme to,“ řekl Pivní pes.

„Všichni jsou trpaslíci vedle Napoleona Bonaparta.“

„I tohle říkal.“

„Co víme, víme od něho,“ řekl Chára.

„Ale vždyť to není pravda,“ naštvál se. „Nic opravdu důležitého nám neřekl, nadiktoval nám, co se máme nabiflovat, a šlus. Historie podle něj byla vývojem od prvobytně pospolné společnosti ke komunismu, pokrok byl rozvojem výrobních prostředků a samotné dějiny řešením rozporu mezi výrobními prostředky a výrobními silami, a jako bonus suma letopočtů k zapamatování.“ Ale cítil, že, že tohle není celá pravda. Něco mu uniká? „A v literatuře? Totéž přes kopírák, nadiktoval nám seznam povinné četby a po čase zkontroloval čtenářský deník. Zkoušel, kdy se narodila Božena Němcová, kdy umřela, májovci, ruchovci, lumírovci, a basta fidli, nikdy nám o literatuře nic opravdu důležitého neřekl.“ Ale možná se nezlobil na Pana Vajíčka, zlobil se na sebe „A tak, co nevíme, nevíme jeho vinou.“

„Byli jsme telata,“ bránil Pana Vajíčka Pavel Rosa.

„Byl jsi jeho oblíbenec,“ řekl Kája, možná Pája.

„Já?“ Podivil se.

„Protěžoval tě, pomáhal ti,“ zaútočil Chára, tvrdě jako při běhu na sto metrů, při školním utkání ve volejbale.

„Mne...“

„Právě tebe podporoval v literárních začátcích,“ řekl Chára, „a to že z tebe je jenom bankovní konto, není jeho vina. Myslím, že právě ty jsi ho nejvíc zklamal.“ A když nikdo nic neříkal, a ani on se nebránil, Chára přidal vítězný smeč: „Kdo z nás ho může soudit, kdo ví, čemu musel v životě čelit, a kdo ví, co všechno jsi

udělal ty v Praze, aby ses dostal nahoru. Přijel jsi dnes se štítem, všichni jsme tě viděli, ale jsi právě ty vítěz?“

„Pan Vajíčko přece říkával, nesudme nikoho, pokud jsme nebyli ve stejné situaci jako on,“ řekla Mileva.

„Já ho přece nesoudím. To vy jste začali, to jsi začal ty,“ obvinil Cháru.

„Jenomže my vzpomínáme v dobré a ty ve zlém.“

„Nehádejte se,“ řekla Máňa, usmiřovatelka sporů.

„Říkalo se o něm, že v tom starém domě u řeky žil s trpaslicí, která mu posluhovala a poskytovala i jiná potěšení,“ řekl najednou Fíla.

„Neblbněte,“ rozzlobil se Chára, „měl přece krásnou mladou ženu.“

„Ale ta se s ním rozvedla.“

„Určitě to byla zlatokopka, ta šla po penězích,“ řekla Kotrmela.

„Pan Vajíčko žil skromně, nosil jeden oblek, určitě měl peněz jako želez,“ řekl Hora.

„O mrtvých jen dobře. Jak je to latinsky, kdo to ví?“

„Nihil novi sub sole,“ řekl někdo.

„Ne, to znamená nic nového pod sluncem.“ Ale vytahovat se na ně nechtěl. „De mortuis nil nisi bene, tak je to správně, o mrtvých jen dobře,“ řekl.

„To jo, nic nového pod sluncem, vytahuješ se jako vždycky,“ řekla Kotrmela.

„Kamarádi, nehádejte se, nemá to smysl. Už nejsme nejmladší,“ řekl nad talířem čínských nudlí Kundík, „tak proč se tady do prdele hádáme, vždyť už nám je přes padesát. No řekni, Martine...“

„Dokud máš zuby, žiješ,“ poučil ho Vejdělek.

„A do důchodu daleko,“ zavtipkoval Hora, inženýr tankových vojsk, předčasně ve výslužbě.

„Vám se to kecá, kluci, my holky jsme na tom hůř.“

„Já se tak necítím, mám novou mladou milenkou, studentku,“ pochlubil se a pomyslel na kabelku od Vuittona. Vlastně za moc nestojí, je omezená a většinu času si hraje s drahým mobilem, který jsem jí koupil, ale tohle si nechal pro sebe, možná v jeho omezené paměti čtyř gigabajtů hledá odpovědi na své jednoduché otázky, ani to neřekl.

„Prosím tě, co ty bys s takovou mladou holkou dělal. Kolik jí vůbec je?“ Zeptal se Fíla a tvářil se tragicky, tvářil se stejně zoufale jako jindy.

„Devatenáct, dvacet, co na tom záleží. Já se o takové věci nestarám.“

Ale proč jim to vykládám?

„A kolik bude té příští, šestnáct, čtrnáct?“ Zeptala se Kotrmela. Kysele, upjatě, jako by psala komplexní hodnocení pro školního inspektora.

„Věk není tělesná vada,“ řekl Talián.

„Prosím tě, co nám to tu vykládáš!“ Naštval se Roman Prorok.

„Přátelé, hlavně žádné nežádoucí asociace,“ řekl Pivní pes hlasem Pana Vajíčka.

„Kde ty, Martine, ty holky sháníš?“ Podivil se Petr Pravda.

A Chára se zeptal: „Může být děvkař pro někoho morální autoritou a jeho soudcem, a vlastně může být soudcem nás všech?“

„Zlatý neznamená svatý, říkal pan Vajíčko,“ bránil ho Pivní pes.

„Proč by nemohl?“ Bránil se sám. „Já vás přece nesoudím, vím, že kdo soudí, bloudí, ale taky vím, že vím víc, víc, než vy kdy budete znát.“

„Tak se na nás nevytahuj,“ řekla jako ve škole Kotrmela, pořád ta blbá bublina.

„Žiješ bez cíle,“ vytkla mu Pilátová.

„Žiju si sám pro sebe.“

„Žiješ naprázdno,“ řekl Petr Pravda.

„Martine, co tě na ženě zaujme jako první?“ Zeptala se Esterka.

„Úsměv.“

„To ti tak věříme,“ zabručela Kotrmela, sama se usmát neuměla.

„Počkejte, nechte toho,“ přerušil je Chára, „já vám chtěl něco důležitého říct, nechci se hádat, a zvláště dnes, vlastně jsem chtěl právě tebe, Martine, o něco důležitého požádat.“ Polkl, až mu ohryzek poskočil. „Žádám tě, abys napsal laudatio, oslavu pana profesora.“ A ještě řekl, že ji zaplatí, nechá ji vytisknout jako publikaci, pro každého spolužáka, pro každého v tomto městě, nebo ji uveřejní v krajských novinách, možná obojí. „Dlužíme mu to, je to náš pan profesor, náš velikán,“ řekl nakonec.

„Nejsou velcí lidé, všichni jsme jenom opice tohoto vznešeného ideálu.“

„Martine, vážně, on je náš velikán,“ řekl znovu Chára, „víme o něm všechno, každý z nás o něm může dlouhé hodiny vyprávět, ale ty jsi jediný, kdo může takový chvalozpěv pro starého pána napsat.“

„Jediný? To tedy nevím...“

„Já vím, ty se o takové věci moc nezajímáš, jsi povýšený, povýšený nad vším. Ale ty mu to dlužíš, dlužíš mu to,“ zopakoval, snad aby zdůraznil jeho závazek, nebo jen proto, že opakuje často.

Spolužáci ho začali přemlouvat: To je dobrý nápad. Martine. Napiš to. Vážně, kdo jiný...

„Kdo z nás má básnické střevo jako ty,“ řekl Chára a zaškaredil se. Asi ještě nepřekousl, že ho tenkrát před lety připravil v literární soutěži o vavřínový věnec. O nic nejde, je to jen bobkový list, řekl mu tenkrát, ale Chára to nepřekousl a asi to v sobě nosí dodnes.

„Hřích mládí, kdo tenkrát nepsal holkám básničky.“

„Vždyť jsi vydal knížku.“

„Správně,“ řekl Pavel Rosa. „Proč jsi toho vlastně nechal?“

„Trocha poezie nikoho nezabije, ale ani neuživí.“

„Říká se, že v Praze obchoduješ s ruskými mafiány,“ řekl Fíla. „Je to pravda?“

„Samozřejmě.“

„Martine, co je na tom? Napíšeš životopis jako ve škole, psali jsme ho někdy ve druháku nebo ve třetáku jako slohové cvičení,“ řekl Vejdělek.

„Určitě jsi dostal jedničku,“ neodpustil si Chára.

„Martine, teď vážně, byl jsi náš poeta bonus, aspoň Pan Vajíčko to vždycky říkal. Psal jsi tak hezky. Proč už nepíšeš?“

Tobě, Milevo, tobě jsem psal verše, ale je to dávno... „Milevo,“ řekl, „znáš ten pocit, když se v zimě brzo ráno probudíš a venku je nasněženo, všude leží sníh, bílý a neporušený, panensky čistý, bez jediné stopy, ty stojíš na prahu domu a váháš udělat první krok, protože víš, že tím tu neposkvrněnost svým nenávratně porušíš, zničíš...“

Ty jó, vydechly holky.

„Ten zázrak trvá jen chvíli, uděláš první krok, otiskneš do sněhu svoji stopu a kouzlo je najednou pryč. Tak to je s poezií, vážení, nikdy nenapíšete báseň, která vám zněla v hlavě. Uděláte jenom zbytečný otisk.“

„Nedělej se zajímavým,“ řekl ochraptělým hlasem Chára.

„Nedělám, já jsem zajímavý.“

„Martine, ty jsi opravdu básník,“ vydechla Ester.

„Ale on přece není básník, on je hrozný cynik,“ řekl Roman Prorok, pořád tak trochu v opozici.

„Já ti s tím pomůžu,“ nabídla se Ester.

„Ne, určitě toho máš sama dost, já takovou věc zvládnou sám.“ Ale potom mu takové odmítnutí připadalo příliš strohé.

„Vážně, Martine, on pro nás něco znamenal, něčím byl, a nejen pro nás, obětoval se pro školu a proslavil naše město. Přišel k nám z Prahy, založil recitační soubor a vyhrával s ním na celostátních soutěžích, spočítáš, kolik doktorů a inženýrů vchoval, vždyť si zajdi do školy a prohlédni si tváře na tablech na dlouhé chodbě, takové malé město, tak malé gymnázium a tolik úspěchů. Bez něho by u nás nebylo loutkové divadlo.“

„Možná o něm něco doma mám,“ řekla ještě Ester, „našla jsem to nedávno u nás v knihovně ve staré univerzitní ročence, nechala jsem si udělat kopii. Já to najdu,“ slíbila.

„Tak dobře, tak já to napíšu,“ slíbil.

No vidíš, poklepávali mu po ramenu, bude to dobré, hezké, moc hezké, říkali, a přitom sami nevěděli, co to má být, co z toho bude...

Laudatio pro starého pána.

4.

O mrtvých jen dobře.

Byl našťvaný, oslavné pajány nikdy nebyly můj šálek kávy, neměl jsem nic slibovat. Jídlo mu nechutnalo, pivo Eggenberg mu nechutnalo, objednal si kolu, potom kávu a pokaždé dostal vlažnou černou tekutinu. Vyšel na chvíli ven, uvnitř bylo dusno. Budu se s tím mořit, a kdekdo bude dělat chytrého, tak to nebylo, na tohle a na tohle jsi zapomněl, tohle jsi napsal špatně, každý blbeček může kritizovat, i když sám nedá dohromady srozumitelnou větu. A hlavně si budu muset obstarat správné informace, pomyslel si.

„Všechno ti seženu,“ slíbil Chára. Vyšli za ním s Húlou před restauraci.

„No dobře.“

„Měl mladou ženu, určitě ještě žije, třeba něco ví,“ řekl Hůla. „Pokud vím, žije v Budějovicích, její adresa by měla být snadno k sehnání.“

„Já mám opravdový poklad,“ pochlubil se Chára, „zbyla mi po něm stará truhlice plná pamětihodností,“ jako kdyby mluvil o národním buditeli, „určitě v ní bude něco zajímavého, sám jsem ji ještě neprohlédl,“ řekl ještě, než se vrátil k ostatním do Lotosového květu.

Hůla si zapálil cigaretu a řekl: „Něco ti povím.“ Chytil ho a nepustil, kouřil, držel se ho a řekl: „Martine, znáš tajemství Pana Vajíčka, chceš znát jeho tajemství?“

„A on nějaké má, vlastně měl?“

„Má, určitě měl.“

„Tak povídej.“

„Já vlastně nic přesného nevím, ale než umřel, řekl mi, že by se měl zpovídat, myslím, že ho tížila nějaká zlá vzpomínka na minulost.“

„A to je to tajemství?“

„Ano.“

„Aha.“ A pustil to z hlavy. „Možná bychom se měli vrátit,“ řekl Hůlovi, ale ven se vyhrnuli další spolužáci. Co tady děláte? Starali se. Máte spolu nějaké tajnosti? Vyptávali se.

„Děcka, pojďme se podívat na naši starou školu,“ navrhla Ester.

„A co tam asi uvidíme?“ Protestoval Fíla.

„Velkovýrobnu trpaslíků, co jiného,“ řekl, ale šel s nimi.

Fíla ho po cestě nenápadně zatáhl stranou. „Hele, Martine, ty děláš v Praze velkou kariéru, porad', jak se dá zbohatnout?“ Zeptal se ho, když zůstali na okamžik pár kroků pozadu.

„Neutrácej.“

„Myslel jsem, že mi prozradíš nějakou investiční fintu.“

„Kupuj krugerrandy.“

„Co je to?“

„Zlaté mince z Jižní Afriky.“

„Je to drahé?“

„Podle velikosti, vlastně váhy. Jedna i za třicet tisíc.“

„Myslel jsem něco jednoduššího, něco, do čeho bych nemusel dávat vlastní peníze, nebo aspoň ne moc.“

„Tak začni krást.“

„Kluci, nezdržujte,“ otočila se k nim Esterka.

„Tudy jsme chodili den co den, vzpomenete si někdy, skoro se to tady nezměnilo,“ vzpomněla si Pilátová.

„My jsme se změnili, od sametové revoluce uběhlo čtvrtstoletí, a my jsme bohatí,“ řekl Talián.

„Všichni ne,“ namítl Pája, byl to on.

„Kdo se stará, má, určitě je nám líp, než za bolševika,“ dodal ještě Talián.

„Ale ty jsi byl taky komunista,“ vzpomněl si Hora.

„Včera není dnes. Byl jsem modrý konzervativec a teď jsem sociální demokrat. Ukaž mi někoho, kdo to tak nedělá. Tenkrát to byla nutnost, kvalifikační předpoklad,“ řekl Talián cynicky, „jako bys to sám nevěděl, bez členství v KSČ

nebylo možné dělat kariéru v civilu jako v armádě, a co bych dneska byl, kdybych se za totáče nenaučil dělat kšefty!“

„Někdy je lepší být chudý,“ řekl Pája.

„Někdy ano, ale jsou to tak málo časté případy, že nemá smysl o tom mluvit, ani se tak zařídít,“ řekl Talián.

„Víš, co dělá Krch?“ Zeptal se ho.

„Krch má hrací automaty v Budějovicích, ale nechce o tom mluvit, možná se za to stydí, a tak říká, že pracuje v zábavním průmyslu.“

„A Greta Haklová?“

„Teď se jmenuje Stella a má v Rakousku bordel.“

„Takže i ona je úspěšná!“

„Tak vidíte, že naše škola nebyla tak špatná, jak tvrdí Martin,“ řekl Pavel Rosa, „nějaký základ nám dala, uznej to, Martine.“

„Jestli myslíš, že z nás udělala kurvy, tak asi ano.“

Po půlhodině se vrátili zpátky do restaurace. Úslužní čínští manželé z Německa roznášeli pivo a víno. Kundík se namazal a začal kdekomu vyčítat minulou kariéru, sám se tvářil, já nic já ministrant.

„Kundíku, to, že jsi v Rožmitále v kostele vybíral každou neděli po mši po korunce pro Vatikán, není pojistka na cestu do nebe. A kdyby přece, možná tě v tom ráji bez tříd budeme vítat my polepšení komunisté, protože napravený hříšník je pánubohu milejší než ten, kdo nikdy nezhřešil,“ usadil ho Talián.

„Prcku, jak můžeš věřit?“ Děsil se Vejdělek i malého náznaku něčeho nereálného, nechápavý, ale sebejistý se svým smyslem pro jednoduchou inženýrskou logiku.

„Náboženství je opium lidstva,“ řekl důležitě major Hora.

„Lidičky,“ vysmíval se jim, „vy nevěřící Tomášové, tvrdíte, že nevěříte, a přitom věříte, věříte zprávám v televizi, zprávám v novinách, marketinkovým návodům na jednodušší život a kdejakému šejdří! Tak proč neuvěřit v boha a příslib věčného života?“

„Ale, Martine, jak si chceš pánaboha představit, jak ho chceš vysvětlit,“ kázal Vejdělek s tou jeho neochvějnou inženýrskou vírou pro přesné míry a váhy dál svoje technologické evangelium.

„A jak ho ty chceš popřít,“ bránil oba, Kundíka i jeho pánbíčka.“

„A ty vážně věříš, že je bůh?“ Vyděsil se Vejdělek.

„Teď dávej pozor,“ mrknul na Káju Pája.

„Není úkolem člověka dokazovat, že bůh není.“

„Počkej, nekličkuj!“

„To vy, soudruzi materialisté, inženýři malé a velké násobilky, pořád věříte, a přitom tvrdíte, ne, věřte politikům každé slovo, i když vám lžou a tolikrát vás zklamali, pořád chcete věřit, že vás někdo z nich spasí, zachrání, že vám poskytne pocit štěstí... Sami vidíte, že víra nepotřebuje důkaz.“

„Teď se to ale snažíš zamluvit, řekl Talián.

„Samozřejmě. Nevěřím, že bůh je starý chlap a sedí na nebesích. Věřím, že materiální svět nevysvětluje všechno, že absolutní víra v bytí vyhodila velkou část lidského vědomí na smetiště. Já věřím, že idealismus a hlavně egoismus jako jeho krajní forma je jediný způsob, jak uchovat vlastní vědomí v materiálním světě.“

„Ty idealisto,“ ušklíbl se Petr Pravda.

„Chceš říct, že jsi egoista, to vím, to jediné ti věřím,“ řekl Fíla.

„Vůbec netušíš, o čem mluvím.“

„Děláš si srandu?“ Zeptal se Pavel Rosa.

„Pan Vajíčko nám neřekl, že bez myšlenek není svět,“ řekl jim.

„Copak mohl.“ Zavrčel Chára jako věrný hlídací pes.

„Bože, ten zas kecá,“ obvinil ho Kája, spíš Pája.

„Dělá si z nás blázny,“ řekl major Hora.

„Žvaní,“ řekla Kotrmela.

„Tak co je ten tvůj idealismus, vysvětli to,“ řekl Fíla.“ S tím svým účesem na prdel fakt vypadá jako komik.

„Kdo dnes ležel u Cháry v rakvi?“

„Pan Vajíčko.“

„A podle vás byl Pan Vajíčko jen hmotné tělo, kdysi živé, teď mrtvé a brzo žádné, a žádný duch, žádné myšlenky, žádné sny nebo touhy?“

„To asi ne.“

„Ale kde potom je všechno ostatní, čím byl.“

„Vypařilo se to,“ řekl Hora, „je to fuč.“

„Ale energie se přece nemůže ztratit, soudruhu vědecký materialisto. Jak vy všichni vysvětlíte, že o něm víme, i když už není, když se podle majora Hory vypařil?“

„To si ale odporuješ,“ namítl Chára, jako kdyby ho to právě začalo bavit.

Ale s ním se teď nepřel.

„Pamatujeme si ho, ne,“ navrhla Esterka.

„A byl tím, koho si pamatujeme, nebo to byl jiný člověk, protože svůj život žil už dávno před tím, než jsme ho poznali?“ Ano, to je správná otázka, napadlo ho, a na tuhle otázku potřebuji odpověď dříve, než začnu psát svůj chvalo zpěv.

„Pamatujeme si ho dobře,“ řekla Pilátová.

„Tak ty nám chceš, zlomyslný kamaráde, namluvit, že ti materialismus nic neříká,“ obvinil ho Talián.

„Samozřejmě žádných požitků se nezříkám, nic lidského mi není cizí, jak říkal Marx a před ním Nietzsche, a po nich to dnes opakuje Chára.“

„Lidi, o čem to pořád mluvíte, vždyť to nedává smysl,“ řekl Vejdělek.“

A major Hora se přidal: „Co sleduješ všemi těmi řečmi?“

„Vlastně nic.“

„V tom tě poznáváme.“

„A zase jsi nejchytřejší z nás,“ řekl ironicky Chára.

Jestli vážně není lepší držet hubu.

„Ale dnes už si to nedopovíme,“ řekl Chára. Čínští manželé přinesli malé kalíšky s čínskou pálenkou a nakládanou švestkou. Připili si, snědli švestku a začali se loučit.

„To je zvláštní, nikdy jsem u tebe nepozoroval zvláštní zájem o náboženství, Martine. Stalo se něco?“ Zeptal se ještě Jonáš.

„Něco se stalo. Možná ti o tom budu někdy vyprávět.“

„Martine, jestli nemáš kde, můžeš přespat u nás,“ nabídl mu Chára.

„Nechci rušit.“

„Nebo můžeš přenocovat u mě v kanceláři.“

„Bože, budu spát v rakvi?“ Vážně, v pohřebním ústavu jsem ještě nespal, ale všechno v životě je jednou poprvé.“

„Neboj, je tam pohovka, dokonce malá kuchyňka, kávovar. Je tam i počítač.“

„Mám svůj tablet.“

„Ty abys neměl něco extra! Stačí ti deka, nebo potřebuješ peřinu?“

„Mám v autě spacák.“

„A potřebuješ vůbec něco?“

„Ne.“

„Kafe je v šuplíku, cukr taky, v lednici je mléko do kávy, a umýt se můžeš tady v umyvadle, anebo venku přes chodbu, je tam sprchový kout, nic moc, ale teplá voda teče, když ji nevypotřebuješ naráz. Jo, a ber telefony. Když to bude nový zákazník, zapiš ho, anebo si zapiš telefonní číslo a zavolej mi. To víš, kšeft je kšeft a kšefty se právě teď moc nehýbou. Lidem se nechce umírat.“

Ale Pan Vajíčko umřel.

Před mnoha lety mi Pan Vajíčko napsal dopis, vzpomněl si, když Chára odešel. Milý Martine, já se na tebe nezlobím, teď už se nezlobím a nevyčítám ti, že jsi nevěrný své múze, že jsi zanechal básnění a nepíšeš, a věř mi, vyčítal jsem ti to v duchu často a velmi, že ses tak zpronevěřil svému talentu, nadání. Dnes už se nezlobím, protože zloba je zlo a každé zlo je jako jed, rozežírání duši, a já jsem se užíral dosti dlouho. Myslil jsem se, že tvůj útěk od poezie je projevem tvé lehkovážnosti, s níž procházíš svým životem, a tedy tvá vina. Víš, můj zlatý hochu, zapomenutý básník je jako mrtvý, ale já v tebe věřím, jako věřím ve vzkříšení, tedy i v tvé, a nikdy nepřestanu. Tohle napsal Pan Vajíčko v dopise, na který mu nikdy neodpověděl.

Roztáhl spacák, tak tady budu dnes spát. Nad starou pohovkou s podivným hrbem pod hlavou objevil rám bez obrazu, rámeček, kterým někdo zarámoval bonmot objevený pod několika vrstvami staré malby, vlastně to byla dost naléhavá otázka: Jsi připravený zemřít?

Ještě ne! Napsal pod to obyčejnou tužkou. Nepodepsal se a zavřel oči.

Mrtví učí živé.

Sobota

1.

Spánek je malá smrt.

Spal, jako když ho do vody hodí, usnul i na tom starém proleželém divanu, který Chára zdvořile nazýval pohovkou a který možná pamatoval vyhnané Němce, nebo aspoň první slovenské přistěhovalce z Transylvánie. Usnul hned vedle rakví k okamžitému použití, které příčinlivý majitel pohřební služby skladoval v nevyužité místnosti vedle kanceláře i v přístěnku na dvoře, v omamné vůni umělých květin a vysokých pohřebních svící. Možná proto usnul tvrdě a nic se mu nezdálo.

Zešílel jsem? Spím mezi rakvemi a slíbil jsem, co možná nechci splnit, řekl si hned po probuzení. Měl chuť na dobrou kávu, ale nechtěl si ji vařit ve starém kávovaru, neměl chuť ani na obligátního českého turka s lógreem. Rozhodl se pro snídani v hotelu Slovan.

Objednal si míchaná vejíčka.

„Studené mléko, džus a na závěr kávu, malé silné espresso, ale opravdu až na konec, nenoste mi ho, vlastně ho ani nedělejte, dokud nedojím vejíčka. Rozuměl jste mi?“

„Samo,“ řekl na půl huby utahaný pingl.

Káva samozřejmě nestála za nic, byla hořká, nikoli jemně nahořklá, kdoví kdy naposledy čistili stroj na preso, a mléko mu přinesli v tom mrňavém kalíšku z umělé hmoty, ze kterého se obvyčejně nedá odtrhnout krycí fólie, a taky ne. A byla jako psí čumák, ale dopil ji, protože kde jinde v tomhle zapadákově dostane lepší...

„Pane, neznáme se odněkud?“ Zeptal se ho při placení snídaně vrchní.

„Hráli jsme spolu fotbal, vlastně proti sobě.“

„Hrál jste za Sokol...“

„Samozřejmě.“

„A jak vám u nás chutnalo?“

„Děkuji,“ vyhnul se odpovědi. „Děkuji, drobné si nechte.“

Časy se mění, říkal si, když obcházel náměstí, a tady se změnilo hodně. Místo knihkupectví textil, z lékárny je hodinářství a další prodejna hodin je hned naproti, asi jim tady po čtyřiceti letech bezčasí záleží na přesném čase víc než na mastičkách, vodičkách a pilulkách i na potravě ducha. V bývalém Pramenu mají Vietnamci eldorádo, fakt všechno možné i nemožné, dokonce i umělé kytky na hroby, asi jim tady po letech života v pětiletkách začalo záležet na věčnosti. Přemýšlel, jak napsat laudatio pro starého pána. Jako oslavnou biografii velikána, osobní vzpomínku nebo jako sbírku rozhovorů s lidmi, kteří ho znali... Jako poslední rozloučení? Ale to už napsal Chára a mohl by ho vydat tiskem tak, jak je, ale požádal ho o laudatio, tak tomu říká. Má být poslední pocta pro oblíbeného učitele.

V kapse mu zazvonil telefon.

„Haló.“

„Mluvím prosím s panem Martinem Zlatníkem?“

„Ano,“ řekl netrpělivě.

„Pane Zlatníku, u telefonu je redaktorka Kateřina Fousová z redakce Pražských novin. Máme informaci, že vaše detektivní agentura sleduje pana poslance Košťála. Můžete to nějak komentovat?“

„Ne.“

„Náš zdroj tvrdí, že vaše kancelář dokonce pana poslance na jeho schůzkách fotografovala.“

„Bez komentáře.“

„Pane Zlatníku, vy ale nejste moc sdílný.“

„Nemám čas, nemám žádný důvod s vámi mluvit, nic vám neřeknu.“

„My vám chceme dát prostor k vyjádření, abyste mohl říct, jak to podle vás bylo,“ zvýšila hlas.

„Vlezte mi na záda.“

„Jste arogantní, říká se to vás, říká se, že nemáte rád redaktory.“

„S takovým obviněním dokážu klidně žít.“

„To si dobře rozmyslete, pane Zlatníku, když nám nic neřeknete, budeme náš článek publikovat i bez vašeho vyjádření,“ začala mu vyhrožovat, „napíšeme, že jste se odmítl vyjádřit, a čtenáři si o vás udělají negativní obrázek. My vám v zájmu objektivy nabízíme, abyste vyjádřil své stanovisko, chceme poskytnout našim čtenářům skutečně objektivní informace.“

To známe, pomyslel si, někdo nám něco nakecá, my se formálně zeptáme druhé strany, aby to vypadalo jako opravdová žurnalistika, ale ve skutečnosti už je článek napsaný a zbývá jen v tom někoho vykoupit, pravda je nám šumák. To to dopadlo.

„Ani nevíte, co to slovo znamená.“

„Vy se bojíte říct, jak to bylo?“

Kdo té novinářské hyeně mohl dát moje číslo? To není tak těžké uhodnout, Suchánek! Ten jí všechno vyžvanil, když jí prodával svoje nepovedené fotky.

„Trhněte si nohou, káčo pitomá,“ řekl a zavěsil.

Pan Vajíčko chodíval úzkou strmou uličkou od svého domu u řeky na krátkou procházku na zdejší korzo. Vydal se v jeho stopách, jenom opačným směrem. Šel s kopce dolů jako do minulosti. Místo holiče je prodejna potravin, naproti je herna, co tam bývalo před tím, kdoví. Z muzea dělnického revolučního hnutí je restaurace. Ale lidová hospoda Očko je tam, kde byla vždycky. Nakonec došel ke hřbitovu. Je tam Pan Vajíčko a je tam i Trumpeťák. Nebyl jsem na jeho pohřbu, vzpomněl si, nestihl jsem to kvůli nějaké nedůležité zakázce, kvůli nafoukanému klientovi, který mohl klidně den počkat a kterého jsem si mohl dovolit ztratit, kdyby nepočkal. Ale byl jsem tu o pár dní později, hledal jsem jeho hrob a našel čerstvý kopec žluté hlíny mezi starými pomníky. Chtěl jsem chvíli postát, ale pak jsem si představil jeho, Trumpeťáka, jak tam dole leží, bezbranný, zasypaný ve věčnosti, a najednou jsem se přistihl, že utíkám, nohy mne samy nesly pryč ze hřbitova. Utekl jsem jako kluk od rozbitého okna a musel jsem přinutit něco malého, ustrašeného v sobě zastavit a vrátit se. Ne, nebyla to hezká vzpomínka.

Na starých náhrobcích se píše, spí svůj věčný sen. Jenomže Chára a ostatní chtějí Pana Vajíčka vytáhnout z věčnosti, z hrobu a postavit jako pomník na mramorový podstavec. Proč? Proč ho budit?

Smrt je spánek bez konce.

2.

Jak končí světská sláva?

Pan Vajíčko tady prožil skoro celý život. Nikdo by ho nepočítal k mocným, kteří dělají dějiny, byl učitelem, ochotníkem, kronikářem, organizátorem místní kultury. Každý ho znal a pozdravil a on pokaždé smekl klobouk. S bambusovou holí v jedné a s odřenou aktovkou v druhé ruce, v plandavých kalhotách a příliš

velkém saku mohl patřit k směšným figurkám, ale jemu se nikdo nesmál. Byl na každém tablu od prvního absolventského ročníku střední všeobecně vzdělávací školy, z níž se časem stalo čtyřleté gymnázium, a před tím učil na devítiletce. Ano, před tím, co ale bylo před tím?

Vždyť my jsme ho vlastně vůbec neznali. Co o něm víme?

Bylo deset hodin. Usadil se u Cháry kanceláři a podíval se na vtíravé memento mori na zdi. „Ještě ne,“ řekl, když Chára zavolal.

„Ty už jsi vzhůru?“ Volal na pevnou linku, snad ho chtěl zkontrolovat, prověřit, jestli bere telefon a eviduje klienty. „Nikdo nevolal?“

„Kromě tebe nikdo, ale ty asi kvůli objednávkce funusu nevoláš.“

„To není legrace.“

„Poslyš, co o Panu Vajíčkoví vlastně víme? Vždyť my jsme ho vlastně vůbec neznali.“

„Víme, že všechno, co víme, víme od něho.“

Že miloval literaturu, jeho vášní byla historie, možná se v ní ukrýval před moderním světem, rád citoval historické postavy, jestli ustoupím, zastřelte mne, jako by se vychloubal, jako kdyby se mohl vychloubat nějakým statečným činem, anebo se rouhal. Často jim připomínal antické klasiky, veni, vidi, vici, volal ze stupínku s Caesarem, ale také s Publiem Syrem, dvakrát vítězí, kdo vítězí sám nad sebou, i když sám sotva připomínal hrdiny ze starého Řecka a nebyl ztělesněním ideálu antické krásy, rovnováhy mezi krásou tělesnou a duševní. Zvláštní. Zvláštní, že si to všechno tak dobře pamatují.

„Tak se nedej rušit,“ řekl ještě Chára a zavěsil.

Chára chce, abych napsal oslavu starého pána, vlastně to chtěli všichni. Ale já nic nenapíšu, dokud nebudu vědět, jaký skutečně byl.

V jeho staré truhle nebo spíš dost objemném kufru upleteném z vrbového proutí, nacházel staré zaprášené a zažloutlé dokumenty. Diplomy a čestná uznání, školní vysvědčení a vysokoškolský diplom, v tlustých obálkách byly výstřižky ze starých novin. Snad mu je někdo, nebo to byl on sám, z novin a časopisů vystřihoval a schovával pro věčnost. V tom kufru nacházel stářím vybledlé fotografie, ocenění, pochvaly, dopisy, odborářské a jiné průkazky i starou legitimaci KSČ z roku 1969.

No, páni soudruzí, ani jsem nevěděl, že byl členem!

Pak úplně nahoře na kupě dokumentů objevil list papíru, který zprvu přehlédl, možná byl před tím přilepený k víku kufru, nebo si ho nevšiml, zvedl ho. Byl napsaný na počítači a vytištěný na tiskárně, proto nemohl patřit k pozůstalosti Pana Vajíčka.

Byl nadepsaný Program posledního rozloučení a stálo v něm: Do 13,45 příchod účastníků (Martin přijede jako poslední a pozdě). 13,50 osobní rozloučení spolužáků se zesnulým před otevřenou rakví. 14,00 poslední sbohem v obřadní síni, projev (Ing. Chára, resp. JUDr. Zlatník). 14,15 minuta ticha... To je pedant, pomyslel si. 14,25 uložení rakve s tělem zesnulého do země... A já jsem mu svým pozdním příjezdem jeho dokonalý harmonogram narušil, vlastně nenarušil, počítal se vším. 14,45 společný odchod ze hřbitova. 15,00 občerstvení v restauraci hotelu Slovan, přeškrtnuto a přespáno, v restauraci Lotosový květ. 15,30 přátelská rozprava... No, není to pedant, je, je to odporný pedant, opravil se. 17,00 dříve než se všichni opijí, výzva k napsání laudatia pro starého pána (MZ jistě bude dělat drahoty)... To ti bůh řek, ty suchare, pomyslel si. 18,00 zábava. K popukání, pomyslel si ještě. 21,00 závěr. Kdyby to psal major Hora, určitě by zavelel rozchod.

Tohle všechno je na draka pomyslel si, ale potom z hloubi kufru vytáhl sešity s deníkovými záznamy.

Byly to obyčejné školní sešitky, kam si Pan Vajíčko den co den zapisoval své poznámky, kam si každý den napsal aspoň jednu krátkou větu, pro něj důležitou, co ale přes propast času vypadalo jako banalita. Ale můžu je číst, smím a chci to? Byl zvyklý zabývat se tajnostmi jiných lidí, dokonce znal intimní detaily mnoha životů, lidí známých i neznámých, znal tajemství důležitých politiků, nakukoval lidem do ložnic, nejen do bankovních kont, četl jejich důvěrné e-maily a zprávy v mobilních telefonech, ale teď zapochyboval. Jenomže jak jinak poznat, jaký Pan Vajíčko skutečně byl... Na každém sešitu byl na štítku uveden letopočet, začal je řadit, rovnal je na podlaze vedle sebe, protože na stole pro ně nebylo dost místa, rok za rokem. Začaly v roce 1945 a skončily v roce 1969. Zvláštní, pomyslel si, zvláštní, jako kdyby Pan Vajíčko náhle zemřel. A jeden notýsek, deník z roku 1962 chyběl. A to bylo ještě podivnější.

Byl tak zamyšlený, že sebou trhnul, když mu na stole zazvonil mobilní telefon.

„Haló.“

„Říkal si, že přijedeš.“

„Jsem tady.“

Byl to Burák. „Zajedeš se podívat k nám do Zálesí?“ Zeptal se.

„Nevím. Něco tady vyšetřuju, pátrám v minulosti jednoho člověka, našeho profesora, který umřel, ale to už jsem ti říkal, mám o něm něco zjistit, vlastně napsat.“

„Víš, že tady znám spoustu lidí, kdybych pro tebe mohl něco udělat, zavolej.“

„Samozřejmě. Ale víš, že mám málo času.“

Otevřel poslední deník na poslední stránce. Život je jako labyrint, kdo se v něm vyzná, zapsal si Pan Vajíčko. Všichni bloudíme, každý hledá svoji cestu, a když ji najde, je konec, žádný začátek. Nechápal. Jaký konec myslel, konec čeho... Hodil deník k ostatním sešitkům. Tak snadné to nebude.

V kufru byly i staré svatební fotografie, ale nevěstu z nich někdo odstříhl.

Tak končí světská sláva.

3.

Carpe diem.

Měl hlad, byl umazaný od letitého prachu ze starého kufru. Ve sprše tekla jen vlažná voda, ale díky bohu i za to, ráno většinu teplé vody vyplýtvál a pohřební bojler je určitě na noční proud. A co když tady Chára omývá své mrtvé? Napadlo ho. Vezme nebožtíka do náruče, naloží si ho na záda a proudem vody spláchne, všech, čím ti lidé byli. No fuj, otrásl se. Potřeboval být živý, vylézt z téhle márnice a ožít na teplém jarním slunci.

Rozhodl se, že si vyrazí na výlet a po cestě se někde se naobědvá. Dávno bylo po poledni. A do hotelu Slovan se mu podruhé nechtělo.

Nastartoval a vyrazil na jih silnicí E14. Dnes má jiné číslo, ale kdo by se staral o čísla, její zákruty, strmá stoupání a prudké sjezdy zná nazpaměť. Skoronice, umaž posední písmeno a máš skoro nic, fakt, pět domů u silnice, jako nic, Zdíky, když smažeš první písmeno, je z toho díky, no tak dík, ale za co... Kopec Nažidlák jako vlna tsunami z černého asfaltu, prudce dolů a prudce nahoru. Za Dolním Dvořištěm zatočil volantem ostře doprava. Rybník, cesta do vsi vede prokopaným náspem koněspřežné železnice, na druhém konci vesnice stával zámeček, teď je tam modrý rodinný domek, děs. A bordel, no fakt, opravdu

bordel. Po pár kilometrech dojel k odbočce do Zálesí, ale neodbočil, jel rovně, na křižovatce U Veverek minul dvě tři zrudlé šlapky a pokračoval do Vyššího Brodu. Tady bydlel Burák, a asi ještě bydlí, měl bych mu zavolat, vzpomněl si, ale nezastavil, jel dál přes Čertovu stěnu až na Lipno.

Nakonec mu z přehradní hráze zavolal: „Ahoj, zapomněl jsem se tě zeptat, kde teď bydlíš. Jedu právě na Lipno.“

„V Krumlově, tak se zastav, když ti to vyjde, dáme rychlý kafe.“

„Já ti zavolám.“

Změnilo se to tady k nepoznání. Na loukách pod lesem vyrostlo nové město s penziony a restauracemi, ale jezero je stále stejné, šedá hladina a studená voda v něm.

„Co si dáte, pane?“ Zeptal se číšník v restauraci hotelu Slunečná louka.

„Co mi doporučíte?“

„Třeba domácí kuchyni, nebo snad naši výbornou pizzu...“

„Dobře, zkusím kachnu s bramborovými knedlíky a s červeným zelím.“ Dnes žádné nudle, ani italské slané koláče s rajským protlakem, pomyslel si.

„Můžete ji mít i s blbouny.“

„Ne, raději to nebudeme přehánět,“ odmítl s pohledem na jezero, na hladinu, která nezrcadlila modrou oblohu. Těch jsem si včera u večeře užil ažaž, neřekl. Tady u jezera byli s Milevou poprvé sami, pryč z dohledu rodičů, bez pedagogického dozoru a všech zvědavých očí zvědavých spolužáků. Byl podzim a jezero i pláže už byly prázdné. Jsme sami, Martine, jsme jen my dva v celém Vesmíru, řekla a vzala ho za ruku, a byla to pravda, tehdy tady pro ně nikdo jiný neexistoval, jako by zapomněli na celý svět. Seděli na velkých kamenech v přístavu, ostrý vítr rozfoukával Milevě její dlouhé medové vlasy kolem hlavy a

mazal všechny stopy po lidech, kteří tu kdy byli, mohli si myslet, že jsou sami dva na světě. Víš, tobě, Milevo, jsem napsal: řeka má boky oblé jako žena, hledám tě, a ty jsi v noci utopená, a zahrada, v níž jsem tě bral do dlaní... Ale tu báseň někdo ukradl. Někdo ji vytrhl z jeho notesu a odnesl soudruhovi soudruhů, okresnímu tajemníkovi Jakubcovi a okresní tajemník z toho chtěl udělat exemplární případ. Zvrhlý student se nestará o studium a místo domácích úkolů píše spolužačce pornografické básně. Ale zachránil mě Pan Vajíčko, pokolikáté už. Hochu zlatý, nic se neboj, nic se ti nestane, řekl, tobě se nesmí nic stát, vždyť já ti dobře rozumím, také já jsem miloval, ale někdy napiš báseň o naší době, angažovanou báseň o naší přítomnosti, a nemusí to být dlouhá báseň, stačí čtyřverší. Na náměstí Svobody spadla holka do vody, kdo jí z louže pomůže, spadne za ní do lůže... Je to tak správně, pane profesore? Ale ne. Angažovaná poezie mu nikdy nešla. Vzpomněl by si, jak tenhle opuštěný kousek světa tenkrát voněl? Vzpomněl, ale číšník mu přinesl horkou kávu z espresa.

A Jakubec? V nové době se dal na podnikání, lacino skoupil pozemky kolem Lipna i bývalá kasárna Pohraniční strážce, aby z nich udělal rekreační resort a hotel pro Rakušany. Řekl mu to před lety Ota. Možná Burák.

„Budete u nás spát?“ Zeptal se ho vrchní při placení.

„Ještě nevím.“

„Pro každý případ vám dám vizitku.“

„Je tady v okolí něco nového, něco zajímavého k vidění?“ Zeptal se.

„Já nevím, je ještě moc brzo, sezóna ještě nezačala, možná Vítkův kámen. Je to zřícenina hradu, nebo spíš hrádku, teprve nedávno ho zpřístupnili, zatím ho opravují.“

„To je na druhé straně jezera. Dá se tam vůbec dojet autem?“

„To jo, musíte do Výtoně a dál podle šipek.“

To se snadno řekne, podle šipek, když cesta připomíná chodník, od škarpy ke škarpe jsou to sotva tři kroky a větve stromů a pichlavé křoví trčí do silnice a mohou poškrábat panensky bílý lak jeho BMW 6. A na konci cesty na hradní bráně cedule. Dnes zavřeno!

Na patníku u kostela seděla hubená dívka s dlouhými blond vlasy a s pihami ve tváři a pozorovala ho. Dívala se, jak před kostelíkem pokrytým šindelem na pětníku otáčí své velké auto.

„Vezmete mě odtud pryč?“ Zeptala se do staženého okýnka.

Ano, nebo stopaře neberu... Která odpověď je správná? Samozřejmě bé je správně, ale pro jednu, pro ni může udělat výjimku.

„Taky jste jel na hrádek?“

„Samozřejmě.“

V autě řekla, že se jmenuje Milena, to je Milenka, to je jako milenka, pomyslel si, ale pozor na nežádoucí asociace, studente, řekl by Pan Vajíčko. Řekla mu, že studuje, ale nebaví jí to. „Vás to bavilo?“

„Já jsem Martin.“

„Tebe to ve škole bavilo, Martine?“

„Většinou ano.“

„A co jsi vystudovat, Martine?“

„Právo.“

„No to se máš, máš se určitě dobře, jistě jsi bohatý, nebo za vodou, když máš tohle auto a kdoví, co ještě, ale co já...“

Měla krátké šortky z džínsovinu a dlouhé nohy, a přestože neměla rohy, cítil pokušení. Sbalit takovou holku není těžké, zvláště v téhle babolapce, s kapkou

romantiky a něčeho ostřejšího. Ale nevypadala přístupně, i když nahá kolena vytočila směrem k němu, ale mohla je vystrčit proti němu, jako nepřítel, nebo obránce, jako hlavně dvouhlavňové pušky. Byla krásná a jeho napadlo, co když je připojená na nějaké poplašné zařízení? Nechtěl spustit alarm, hlasité zvuky neměl rád. Šlápl na plyn. Moc přemýšlím.

„Ty někam spěcháš, Martine?“

Vzpomněl si na deníky v zaprášeném kufru, na chybějící deník a na manželku Pana Vajíčka, která možná něco ví. Musí přece napsat své oslavné laudatio.

„Jestli nespěcháš, můžeme do neděle zůstat spolu.“

Řekla to úplně klidně, bez upejpání, skoro lhostejně, a bez emocí, a jeho ta nabídka nezaskočila.

„Jestli nejsi odsud, ukážu ti spoustu zajímavých míst.“

„Budu rád,“ zalhal.

Ukázala mu Čertovu stěnu, viděl ji už se školním výletem někdy v šesté třídě, ale neprozradil se, přeříkala mu pověst o vyšebrodském opatovi a ďáblovi, který mu musel sloužit, tvářil se, že ho to zajímá. A nakonec ho zavedla do kláštera a on řekl, že se se mu tam líbí. Večeřeli před setměním pod hradem Rožmberk a zůstali tam v hotelu Růže, který si pamatoval jako vybydlený dům poničený budovateli pohraničí.

„Ty někam spěcháš, Martine?“ Zeptala se ironicky, když s druhou lahví vína objednával pokoj s výhledem.

„Vůbec ne, ale potřebuji pohodlnou postel. Špatně usínám a nemám pevný spánek.“

„Dneska se ti bude spát dobře. A tahle postel je naštěstí pohodlná, sáhni si,“ řekla později v pokoji s výhledem na rožmberský hrad. „Já jsem taky pohodlná. Můžeš si sáhnout.“

Když usnula, díval se do stínů na stropě, a spánek nepřicházel, jako kdyby to, co mu dala a mohla dát, nebylo všechno, co chtěl. Ležel s rukama zkříženýma na prsou, aby se nedotýkal jejího nahého těla, jako vedle cizího člověka, jako v rakvi, pomyslel si. Možná se bál usnout. A možná ho o spánek okrádala vlezlá otázka z Chárovy kanceláře: chceš zemřít? Ještě ne, můj starý pedantický kamaráde, ještě žiju.

Ještě si pro sebe urvu pořádný kus světa.

Neděle

1.

Co bylo, bylo.

Po snídani ho opustila. Nabídl se, že ji hned po snídani někam odveze, do Krumlova nebo do Kaplice, kam bude chtít, možná zpátky k Lipenskému jezeru... Odmítla, že půjde na stopa. Pochopil, že nechce, aby se dozvěděl, odkud je, ale možná je odnikud jako všechny holky ze silnice. Byla poddajná a na vlastním těle jí moc nezáleželo, dala ho tak snadno, bez rozpaků a výčitek, žádný poklad, čistá studánka, ani věneček, který je třeba opatrovat pro toho pravého, a víc o takové holce nemusí vědět. Ptát se nebude.

„Jak chceš,“ řekl, „chtěl jsem být přátelský.“

„Já vím, ale já nechci, abys na mne byl hodný. Co kdybych si na to zvykla?“

Před tím snědli šunku, sýr, vajíčka nahniličko, jogurt, vypili džus, on pil studené mléko, ona čaj a on kávu z malé konvice, samozřejmě překapávanou, a k tomu dva malé koláčky. Jako dva cizí lidé, kteří se sešli náhodou u snídani u jednoho stolu. Řekli si ahoj a rozešli se.

„Nikam nespíchej, Martine,“ zavolala na něj, když nastupoval do vozu.

A opustila ho.

Zavolal Chárovi. Chára se zeptal, jestli někdo nevolal. Nikdo nevolal, žádný nebožtík, mohl by říct, vlastně jsem u tebe v kanceláři dnes noci nespal, tak nevím, od včerejšího odpoledne jsem tam nebyl. Místo toho se zeptal: „Znáš adresu manželky Pana Vajíčka?“

„Znám,“ řekl, „počkej chvíli, já ji najdu.“

Sluchátko klaplo na desku stolu a dlouho se nedělo nic.

„Je to v Písku,“ řekl po chvíli, „někam jsem tu adresu založil a teď ji nemůžu najít, ale vím, kde to je, je to novostavba u řeky, přejeď most, novou lávku, ze starého města, a jsi tam. To najdeš, na zvonku má jméno.“

„A není to v Budějovicích? Na večírku v nábytku někdo říkal, že bydlí v Budějovicích.“

„Ne, je to v Písku, byl jsem tam, mluvil jsem s ní.“

Opravená asfaltka z Rožmberka do Krumlova se klikatila podle řeky jako černý had a každý další zákrut Vltavy v něm vyvolával vzpomínky na vodácké tábory, na staré časy, na vandry s Burákem. Zavolal mu: „Jedu, jsem na cestě. Máš teď čas?“

Za půl hodiny už spolu seděli v divadelní kavárně.

„Představ si, včera sebrali jednoho mého známého, policajti si pro něj přišli pozdě v noci domů, vyrazili mu dveře u vily, vytáhli ho z postele a jenom v trenýrkách a tričku a v poutech ho odvezli do lochu, jenom nějakou deku přes něj přehodili, asi aby jim nenastydl. Podnikal v zemědělství a rybnářství, ale teď říkali ve zprávách, že za úplatky zařizoval výhodné restituce pozemků v celých jižních Čechách a zpronevěřil milionové dotace pro zemědělce. Já ho vlastně moc neznám, není to kamarád, ale má vedle nás na Lipně chatu. Vůbec nechápu, proč to dělal, měl všeho dost.“

„Grázlové nikdy nemají dost,“ řekl mu. „Nikdy nedokážou přestat. Jsou jako gangsteři, s jídlem roste chuť a kuráž i pocit nepolapitelnosti.“

Hezká dívka jim přinesla dvě kávy a minerálku bez bublin. „Máte všechno, co potřebujete, pánové?“ Zeptala se.

„A vy?“ Zeptal se jí.

„A co obyčejná lidská slušnost,“ řekl Burák.

„Ale o té můžeme mluvit donekonečna, kamaráde, oni mají svoji vlastní morálku. Spíš pravidla než morálku,“ dodal pro jistotu.

„Asi máš pravdu.“

„Řeknu ti takovou veselou historku. Když Karel Schwarzenberg přišel po volbách na první jednání o nové vládě, sedl si ke stolu, naklonil se k Petru Nečasovi a řekl, rád bych se jednou seznámil s vaším kmotrem z Hluboké. Chci se ho zeptat, jak dokázal v jižních Čechách za dvacet let nashromáždit majetek, jaký naše rodina budovala celých tři sta let.“

„A to je fakt?“

„Asi je to vymyšlené, ale vymyšlené je to dobře.“

„Nechápu, jak jsme vůbec mohli připustit to, co se u nás po revoluci stalo, lidi museli být úplně slepí.“

„Přes plné regály do budoucnosti nedohlédneš.“

„To zní strašně cynicky, ale máš asi pravdu. Víím, že se máme líp než před tím, ale tohle mě zklamalo.“

„Na politické strany se přísály pijavice, říkají si nafoukaně političtí podnikatelé a bohatnou z veřejných rozpočtů, protože zajišťují kšefty politiků s podnikateli a plní úplatným politikům kapsy špinavými, vlastně vypranými penězi. Jako lord Voldemort. Necháávají si platit za své špinavé dohody statisíce, a přitom rozdávají z cizího. Zničili úplně všechno, právo, morálku a hlavně naděje lidí a jejich víru v lepší svět.“

„Tak se říká kamarádovi vašeho primátora, ne?“

Můj primátor to rozhodně není, chtěl odseknout, ale neudělal to, místo toho ještě řekl: „Z toho, v čem a jak žijeme, je jasné, že nevíme jak dál. Nemáme cíl. Nikam nesměřujeme. Čekáme, až se něco stane, a bojíme se toho, protože nevíme, co

nám to přinese, možná nějaký další vládní změnu, možná kolaps, a potom vládu železné pěsti. Ale ten strach není tak velký, abychom na něj v návalu malých každodenních potěšení mysleli nebo nedokázali zapomenout. Žijeme jen přítomností, tím, co je, tím, co máme a jediná budoucnost, kterou se zabýváme, je to, co právě teď chceme, nové auto, nový byt, novou milenku. Ale to není budoucnost. Bohužel lidé bez víry v sebe sama, žádnou budoucnost nemají. Tančíme, zatímco se naše loď potápí, a naši vůdci tvrdí, to nic, voda nám ještě nesahá ani po krk, vlastně nám říkají, koupejte se v tom, dokud to jde.“

„Proč tohle někam nenapíšeš? Napiš to!“

Já už nepíšu, mohl by říct místo toho se zeptal: „Jezdíš někdy k nám do Zálesí?“

„Občas. Když tam občas zajdu do hospody pokecat s klukama, hned se na mě vrhnou, dej něco do placu, zaplať ruma, kup cigára, peníze hrabeš hráběma. Voliči komunistů, sociální demokracie a teď toho velkouzenáře. A ty?“

„Už jsem tam nebyl sto let, a ani mě tam nic netáhne.“

„Neumíš si představit, jak to tam upadá, skoro nikdo nemá práci, většina je na dávkách, mladí kluci si nehledají holky, o které by se museli postarat, ale rozvedený paničky s jedním dvěma dětmi, a společně žijou z podpory a rodinných přídatků, na pivo a cigára to stačí. Není tam žádná práce, ani v zemědělství, ani v lese, ani na nádraží...“

„Turek vždycky říkal, že nejlepší to je doma a na dráze.“

„Teď sedí v hospodě Na Růžku a nadává, prej se neměl po vojně vracet do pohraničí.“

„Hloupost si nikdy nebere volno, říká se to tak.“

Byl na cestě do Písku, když mu v palubní přihrádce zazvonil telefon.

„Haló.“

„To jsem já.“ Volala Esterka. „Našla jsem to, víš, našla jsem ten dokument, o kterém jsem ti říkala, já ti ho přečtu.“ Na souhlas nečekala. „Na fantastické učitele jsem měl obrovské štěstí,“ četla jako pilná žačka. „Na gymnáziu mne dějepis učil pan PhDr. Jan Malý, výborný středoškolský učitel, velmi vzdělaný, moudrý a náročný pedagog. Právě on mne přivedl k vážnému zájmu o historii. Především mi vysvětlil, jak číst populárně naučnou i odbornou literaturu s historickou tematikou, rozumět dějinám, milovat historii.“

„To se mi hodí.“

„Mám to tady po tebe schované, když budeš chtít, zastav se.“

„Jsem už v Písku, ahoj.“

Přejel Otavu, vjel do starého města a zaparkoval na břehu řeky u redakce lokálního deníku. Potom přešel po nové lávce až k novým moderním domům, ale nemohl to najít, chodil od domu k domu, od vchodu ke vchodu a četl jména na zvoncích. A co když nemá jmenovku na zvonku? Neznáte paní Malou? Ptal se lidí. Ale kdoví, jestli se tak jmenuje... Ne, neznám, neznáme, odpovídali mu. Kdo to má být, víte, kolik tady bydlí lidí? A všichni jsou noví. To neznáte její adresu, když ji hledáte! Ne.

„Ale ano, znám ji,“ řekla dívka v kavárně, která připomínala dívku z Rožmberka, ale možná mu připomínala všechny dívky, „chodí sem občas na vídeňskou kávu, ale kde bydlí nevím, a možná že až za řekou.“

Nakonec znovu obešel všechny domy, znovu četl jména na zvoncích, i když to nebylo příjemné, kdekdo po něm zvědavě pokukoval. Malá bylo drobným písmem napsáno na jednom z nich. Musel to přehlédnout.

„Malá,“ ozvalo se v interkomu, když zazvonil.

„Dobrý den, já jsem bývalý žák vašeho muže, musím s vámi mluvit,“ řekl, snad to bude stačit, řekl si.

Přišla mu otevřít v županu, bílém, dlouhém až ke kotníkům. Stále ještě byla krásná, nebyla už mladá, ale byla krásná zvláštním způsobem a jistě bude krásná i za pět deset let, pomyslel si, v troskách své bývalé krásy, i se svým stárnoucím obličejem i s vráskami, je to taková nadpozemská krása, že ji neporazí ani stáří a možná ani smrt, jako socha. Byla velmi štíhlá, měla smyslný obličej s výraznými rysy, velké jasné oči, trochu vlhké rty, kdoví proč si před lety vybrala Pana Vajíčka. Byla jeho studentkou a prý ji svedl v kabinetu, říkalo se. Pan Vajíčko, ten seriózní pán, těžko uvěřit.

„Já vím, kdo jste, a vím dobře, co chcete,“ řekla, když se jí znovu představil a vysvětlil jí, proč přišel.

„Pomůžete mi?“

„On nebyl bez bázně a hany,“ zasmála se, „nebyl to hrdina, jakého jste si vysnili, jakým chtěl ve vašich očích být.“

„Proč, a proč to říkáte?“

„Existují jisté důkazy, něco z jeho minulosti, co nikdo neví, ale nevím, jestli o tom mám mluvit, a právě s vámi.“

Uvařila mu kávu, rozpustnou a bez mléka, a nebyla moc dobrá.

„V jeho věcech, v tom velkém proutěném kufru, víte, chybí v něm jeden deník, ten z roku 1962, ještě jsem nestačil prohlédnout všechno, ale tohle tam určitě chybí.“

„Tomu vašemu Chárovi jsem dala jen bezcenné, bezvýznamné věci,“ opravila se, „věci, které se týkají školy, divadla, nějaké cetky bez ceny, možná pár starých

dopisů. Ale je tu něco, správně jste si domyslel, že něco v tom jeho starém kufru chybí, víte, v jeho životě je něco jako třináctá komnata.“

„Ten deník.“

„Ano, ten deník mám já, ale nikdy vám ho nevydám. Možná ho prodám novinářům, nedávno tu byli dva z krajských novin, také o něm chtějí napsat, určitě rádi zaplatí.“

Cítil nepříjemné zklamání, měl pocit, že zklamal.

„Nechám vám tu vizitku s číslem mobilního telefonu, když si to rozmyslíte, zavolejte. Budu rád, když zavoláte.“

„A dopis jste našel?“

Nevěděl, o jakém dopise mluví, ale nezeptal se, nechtěl ji vyplašit, ani přerušit, ale ona už víc neřekla. „Ještě jednu otázku, víte, kde učil před tím?“

„Myslím, že v Malontech.“

Dopil kávu, na dně šálku zůstalo něco kalného a také v něm zůstala taková těžko čitelná temná sedlina.

Nic netrvá věčně...

2.

Kdo jste, pane profesore?

Teď chtěl víc než dřív vědět, kdo byl Pan Vajíčko a jaké měl tajemství. Musím to zjistit, bez toho žádný chvalozpěv nebude. Rozhodl se, že znovu a kus po kuse prohlédne Chárovu truhlici, neměl ani páru, o jakém dopise manželka Pana Vajíčka mluvila, ale jestli je v té truhle, najde ho. Ale to může udělat až večer. Teď má ještě dost času na to, aby dojel do Malont a tam našel pamětníky, někoho, kdo ho znal, kdo ví, jaký Pan Vajíčko byl.

Jel jako o život, ale od škarpy ke škarpě je to sotva tři kroky, kolem silnice kopřivy a bodláky, a to je ta krásná země, domov můj. A jak se tady asi vyhnu s traktorem, pomyslel si. Smutné rozvaliny dávno opuštěných domů mezi novotou zářícími novostavbami, země česká, domov můj.

Proč o vás, pane profesore, nic nevíme, a přitom si myslíme, že vás dobře známe?

Před ním se prostředkem silnice loudala stará škodovka, několikrát stiskl klakson, tydýt, ale nic se nestalo.

Říkal jste nám, že život je jako divadelní kus, že nezáleží na tom, jak je dlouhý, ale jak dobře bude zahrán. Věřili jsme vám. Měl jste rád moudrost starověku, Seneku jste nám citoval často, Seneka, to je pravda proti lži, a také Sokrata a Cicerona, jako kdyby jejich svět byl lepší než ten náš, a jejich ctnosti měly být pro nás příkladem, verba movent, exempla trahunt. Možná jste sám chtěl být příkladem, vzorem nám všem, tak se to tenkrát říkalo. A my, pane profesore, my jsme vám uvěřili.

Konečně Malonty.

Zastavil před školou, ne, nečekal, že tady v neděli někoho najde, i když školník může mít ve škole služební byt, ale našel ji dříve než hospodu nebo obecní úřad, dva nejdůležitější zdroje informací. Kromě dědků a bab na lavičce návsi, samozřejmě.

Zazvonil na zvonek se jmenovkou školník.

Dlouho trvalo, než se otevřely dveře a v nich se objevil chlap v tlusté podomácku pletené vestě.

„Co chcete, koho hledáte?“

„Omlouvám se, vím, že je neděle, hledám nějakého pamětníka, někoho kdo znal pana učitele Vajíčka, pana Malého, promiňte.“

„Toho neznám, jsme tu s panímámou sotva deset roků, ale jestli chcete mluvit s někým, kdo u nás učí dlouho, bude to pan učitel Lávička, ale už je v penzi. Bydlí za vsí, poslední barák vlevo, s růžemi v předzahrádce.“

„Děkuju.“

Ten domek našel snadno, byl opravdu poslední po levé ruce, za nízkým plotem byly keříky růží, ale ještě nekvetly, bylo jaro. Zazvonil a z domku po chvíli vyšel starý muž.

„Ztratil jste se?“

„Ne, pane Lávičko, dobrý den, hledám vás, protože vy jste znal pana profesora Vajíčka, vlastně, promiňte, pana profesora Malého, víte, já jsem jeho bývalý student.“

„Ale ten umřel, v pátek měl pohřeb.“

„Ano, já vím, víte, já o něm mám něco napsat, spolužáci mne o to požádali, proto hledám pamětníky, aby mi o něm něco řekli, a moje laudatio nebylo jen sbírkou legračních studentských historek.“

„Tak pojdte dál,“ pozval ho dál. „Ať u nás nezmoknete, mračí se, vypadá to na déšť,“ řekl starý učitel s pohledem upřeným do nebe, do nekonečna jako do věčnosti.

„Děkuji.“

„Víte, nečekejte žádný luxus, ani velké pohodlí, žiju sám a musím žít tak, abych se o sebe dokázal postarat,“ řekl s úsměvem. „Dnes ještě nevíte, o čem mluvím, ale časem to určitě pochopíte.“

„Neomlouvejte se, pane učiteli, to já se musím omluvit, že jsem k vám vpadl bez ohlášení jako vetřelec a navíc v neděli.“

„Tak co potřebujete vědět?“

„Víte, já už od pátku přemýšlím, jaký byl, byl skutečně takový, jak jsme si ho představovali, jak si ho pamatujeme, jak o něm mluvíme, když se sejdeme jednou za čas se spolužáky?“

„Byl to kolega,“ řekl, „dobrý učitel, to jistě, ale do jisté míry uzavřený člověk, takže i můj soud o něm může být dosti povrchní. Zdál se být otevřený, přátelský, k nám svým kolegům, žákům i ostatním lidem, udělal toho spoustu pro povznesení života obce, když jsme sem do opuštěného a nově osídlovaného pohraničí přišli, ale málo mluvil o sobě, častěji a velmi zaníceně mluvil o svých láskách...“ Usmál se. „Pochopitelně mám na mysli jeho múzy. Byl to opravdu talentovaný učitel, osobitý řečník, muzikolog, historik, znalec a milovník literatury, probouzel lásku k hudbě a otevíral diletantům stránky knih, učil své žáky milovat divadlo a hlavně poezii. Kdoví, snad se v mládí sám chtěl stát básníkem, ale neměl dosti talentu, a proto věnoval všechny své síly svému recitačnímu kroužku.“ Nepřerušoval ho. „Byl to dobrý člověk, ale jistě měl i své temnější stránky, byl často malicherný, hašteřivý a ješitný. Někdy se mi zdálo, že prosazoval jednoduché pravdy, a citáty, kterých znal snad stovky, mu k tomu výtečně posloužily. Toužil po obdivu. Ale při tom všem jako by ho něco tížilo, ale nikdy o ničem takovém slova neřekl.“

„A vás, pane učiteli, vás opravdu nic nenapadá?“

„Nějaké temné tajemství z minulosti, snad...“ Zamyslel se. „Víte, většina z nás do pohraničí nepřišla dobrovolně, poslali nás sem, někdy dokonce za trest, a kolega Malý navíc nebyl obyčejný absolvent pedagogického ústavu, vystudoval

filozofickou fakultu. Ale jak říkám, někteří přišli z trestu, anebo před něčím utíkali.

A on si své tajemství, pokud nějaké měl, vzal do hrobu.“

„Tak vám děkuji.“ Chtěl se loučit.

„Já vás znám,“ řekl najednou starý učitel, „Pan inženýr Chára, dobrý duch našeho města, mi řekl, že pan kolega Malý byl důvěrníkem vašich prvních literárních pokusů, získal jste vavříny v literární soutěži, dokonce jste publikoval, vydal jste sbírku básní, sám ji mám v knihovně, ale potom jste se odmlčel.“

„To bylo dávno.“

„Proto jsem vám to všechno vypověděl, pan inženýr Chára o vás pokaždé tak hezky mluví, a já si pana inženýra moc vážím.“

„Jistě pro město a jeho okolí hodně znamená. Ale já už půjdu, pane učiteli, už vás nebudu zdržovat.“

„Promiňte, ani jsem vám nenabídl čaj.“

O nohu se mu otřelo trojbarevné májové kotě.

„Jak se jmenuje vaše kočka?“

„Nijak, je to kočka.“

„To nevadí.“ Na čaj neměl ani pomyslení.

„Přeji vám v životě mnoho dobrého,“ řekl nakonec ve dveřích.

Tráva po krátkém dešti omamně voněla, stáhl přední okénka, ale z okrajů neopravované silnice se prášilo.

Chára chce, abych napsal laudatio pro starého pána, chce z něho mít mramorový pomník, vlastně to chtěli všichni, já ale nemůžu nic napsat, dokud nepoznám celou pravdu, jenomže pravda, kamarádi, pravda někdy bolí, má okovaná kopyta. Ale slíbil jsem to, a tak jsem otevřel dveře do minulosti, abych nahlédl do třinácté komnaty Pana Vajíčka. Napíšu, jak to bylo, zjistím celou pravdu. Ale smím to

udělat? Mám právo pátrat v jeho minulosti, když nevím, co nebo kdo se v ní skrývá?

To je otázka.

3.

Minulost je Pandořina skříňka.

Proutěný kufr ležel tam, kde ho nechal, na podlaze v koutě, ale on zapochyboval, jestli ho má znovu otevřít, nebyl si jistý, co způsobí. Seděl u stolu pod rozsvícenou lampou a mohl si hodit korunou, neuměl se rozhodnout, a to přece uměl vždycky. Tak proč ne teď? Co teď? Ptal se. Zavolat Chárovi a říct, hele, já to vzdávám... Hledat až u dna kufru, hluboko v zapomenuté minulosti Pana Vajíčka? Nebo zavolat jeho bývalé manželce a nabídnout jí peníze za chybějící deník?

„Martine, jsi tady?“ Ozvalo se za dveřmi. Chára, byl to on.

„Jsem, pojd' dál, jsi přece doma.“

„Nechci tě rušit, přišel jsem se jen zeptat, jak ti to jde. Jestli něco nepotřebuješ. Chybí ti něco?“

Kuráž. Ale to neřekl.

„Ještě mi hodně chybí. Zatím jsem prohlédl a přečetl některé listiny z kufru a dnes jsem mluvil s lidmi, kteří ho znali. A Ester mi obstarala slíbený dokument, text jeho bývalého žáka, který učí na univerzitě v Budějovicích.“

„To vypadá slibně.“

„Ani jsme si v pátek nepokecali. Jak se ti tady daří?“

„To víš, dělám, co se dá, máme volejbalové družstvo dorostenců a zakládáme oddíl stolního tenisu pro starší žáky. A snažíme se udržet ve městě loutkové divadlo, aspoň pro děti.“

„Ty jsi byl vždycky sportovní nadšenec,“ vzpomněl si.

„Byl jsi včera doma v Zálesí?“ Zeptal se Chára a dost ho tím zaskočil.

„Ne, nebyl.“

„Ale proč ne, nejezdíš tam rád?“

„Je to apendix světa, co bych tam hledal,“ řekl. „Nikoho tam už nemám, ani rodiče, kamarádi se odstěhovali, a já jsem tam najednou jako cizí.“

„To proto, že to tak sám chceš, odcizuješ se lidem. Nebyl jsi Trumpetářovi na pohřbu,“ vyčetl mu. „Nepřijel si, já vím, bylo to uprostřed týdne, ale jsi vážně jediný, kdo si nedokázal udělat volno.“

„Nebyl, máš pravdu, ale přijel jsem do města o pár dní později a byl jsem na hřbitově.“ Nestihl jsem jeho pohřeb kvůli malicherné zakázce, vzpomněl si, kvůli důležitému klientovi, bohatému, panákovi, který mohl klidně den počkat a kterého jsem si mohl dovolit ztratit, kdyby nepočkal. „Hledal jsem jeho hrob, chtěl jsem tam postát, jak se to dělá, uctít jeho památku, položit květiny, ale pak jsem si na holém dřevěném kříži přečetl datum narození, stejný jako můj i tvůj, stejný jako nás všech, a představil jsem si jeho, Václava, jak tam dole, pod dvěma metry hlíny leží, tělo bez duše, zasypaný na věky věků a ztracený ve věčnosti, a nebyl to hezký zážitek. Najednou jsem se přistihl, že odcházím, nohy mne samy nesly ven ze hřbitova, přistihl jsem se, že utíkám, jako kdyby na mne Trumpetář z hlubokosti hrobu volal, co jsem já, budeš i ty, a musel jsem silou vůle přinutit něco v sobě, něco ustrašeného a možná zbabělého, zastavit a vrátit se. Ty to asi nepochopíš...“ Zřekli jsme se dobrovolně útěchy ve jménu rozumu, a co z toho máme, žádnou naději na život po životě, vzpomněl si ještě. Triumf smrti, surové memento mori, co jsi ty, byl jsem i já, mu strašilo v hlavě. „Nikdy bych si nepomyslel, že se něco takového může stát. Nevím, jestli to právě ty pochopíš...“

„Myslíš, že já jsem z kamene, nebo že spím v rakvi, jak si někdy mezi sebou vykládáte, ha-ha, na našich třídních srazech?“

„Promiň.“

„Nic se neděje, zvykl jsem si. Tak já už půjdu, nebudu tě rušit. Nechceš večer zajít k nám?“

„Víš, já se raději projdu. Rozbolela mne hlava. Projdu se teď po městě a zkusím probudit nějaké zasuté vzpomínky. Jestli chceš, pojď aspoň na kus cesty se mnou, řekl, aby ho strohým odmítnutím neurazil.“

„Tak kam?“

„Třeba nahoru k Zámečku.“

Tady stál náš internát, pomyslel si potom, teď jsou tu ohořelé trosky, byl to barák pro dělníky z papundeklu, provizorní ubytovna pro zedníky, kteří stavěli nedalekou mlékárnu, ale z dočasnosti se stala málem věčností. Nikdo mu o tom neřekl, ale možná to nikdo ze spolužáků neví, jenom Chára, a pro něho ten papundeklový baráček nebyl ničím důležitý.

„Vůbec jsem nevěděl, že tady hořelo.“

„Myslel jsem, že to víš.“ Zahrada byla zpustlá, branka vyvrácená. „Domov mládeže přestěhovali dolů do města a v prázdných objektech přespávali feťáci. Věřil bys tomu, i tady máme feťáky, to je pokrok.“ Vešli do zahrady a v něm se probudily vzpomínky, vlastně jedna pozapomenutá vzpomínka na Trumpetáka. Vystrčili jsme ho jednou večer ven, protože nás jeho vytrubování rušilo při mariáši, a on neprotestoval, šel, v kožené bundě a s dlouhou šálou omotanou kolem krku troubil na ulici Vzpomínku na Herkulovy lázně, svoji romanci pro křídlovku, vzpomněl si, a já jsem položil karty a do Jonášova notýsku na anglická slovíčka a fráze, nic jiného právě nebylo po ruce, jsem si zapsal: Vlasatí cápkové

neví proč dospělý holčičky překvapením ztuhly, na náves dneska přijel kolotoč, vlasatí cápkové zakrývají uhry. Nás se to netýká, když blondýna ze střelnice má právě dneska velkou chuť na panice a Franta od kliky, co kolotočem točí, má hezky modře modrovatý oči. Naše romantika už není na křídlovku, prej je to škola, ale asi ne, neplácnu kapelníkovi na bledé čelo stoVku, a on mi přece romanci zahraje. Byl konec zimy a z noční oblohy se sypal sníh a studené sněhové vločky ho pomalu zasypávaly... Jako pomník. „Martine, haló Martine, jsi tady? Zapomněl jsem se tě zeptat, co ti řekla manžela Pana Vajíčka,“ vyrušil ho Chára.

„Nic důležitého.“

„Tak už máš všechno, co jsi chtěl?“

„Musím ještě pátrat.“

Když se Chárou rozloučili, vydal se Dlouhou ulicí k náměstí. Do hotelu Slovan se mu nechtělo, do čínské restaurace tuplem ne, možná do vinárny, ale ta už v hotelu Sport dávno není, noční život se teď žije v počítačové kavárně, v herně nebo v nevěstinci, cizinec má na vybranou. Nebo přece jen hotel Slovan? Ne, ne, tam ne, tam se mu vážně nechtělo.

Chodil po městě a hledal stará známá místa, některá se změnila, některá ne. Dole u řeky stojí ještě stará zeď, asi část bývalých hradeb, kterou nájezdníci, dobyvatelé nebo budovatelé světlých zítřků zapomněli strhnout, a někdo k ní později přistavěl kus domu, nebo stodolu, ze které se časem stal obytný dům, který po čase zchátral, a stalo se z něho skladiště. Právě na tuhle zeď napsal půlmetrovými písmeny, vlastně namaloval malířskou štětkou namočenou do vápna: Milevo, miluji tě! Prosím vás, pusťte Milevu ven! Naproti vysokým oknům vily jejích rodičů na druhé straně řeky. Měl dostat dvojku z chování, ale z průšvihů ho dostal Pan Vajíčko. Hochu zlatý, neboj se, já ti dobře rozumím, vždyť já jsem

také miloval a moje vyvolená byla krásná jako ta tvoje, jako Venuše miloská, ale jako by se mu vysmíval, a ovšemže i já jsem měl tenkrát tělo jako Apollo belvedérský, jako by se poškleboval sobě. Pane Vajíčko, vy, vážně, těžko uvěřit. Ve večerce na náměstí si koupil dvě housky, salám a sýr a mléko v krabici. Kávu si uvařím v kávovaru, pro dnešek to musí stačit a zítra si spravím chuť v Budějovicích v hotelu Zvon.

Po jídle a po kávě, která mu nechutnala, znovu otevřel starý kufr, teď už věděl, že nahlíží do Pandořiny skříňky.

Bral do rukou zažloutlé dopisy, úřední i soukromé. Vyhovujeme vaší žádosti a umisťujeme vás na obecní školu v Malontech, okres Kaplice, jako učitele s aprobací česky jazyk a dějepis... Milý, Jene, respektujeme tvé přání odjet do zapadlého pohraničí a tam jako kdysi národní buditelé vzdělávat děti našeho národa, ale věz, že je to nám, mně i otci, upřímně líto, že jsi opustil krásné místo u nás doma, kde by tě čekala lepší budoucnost, kde bys více mohl lépe rozvinout svůj talent... Takže do pohraničí nepřišel z trestu. Bral do rukou staré platové výměry, pokroucené školní fotografie, na kterých Pan Vajíčko, mladší a štíhlejší, pózoval se svými žáky, jednotlivé listy papíru, popsané jeho úhledným rukopisem, poznámky k hodinám českého jazyka a literatury... Měl pocit, že se přehrabuje v cizím prádelníku.

Ale to není nic nového, den co den šťourá v cizích životech.

A tohle! Zlaté paprsky tvých očí se lámou na vlnách, tančím sám s malou vílou po stěnách. Večer se protáhl a stíny zevšedněly, chtěl bych tě milovat – a nemohu, tvoje rty uletěly. Řeka má boky bílé jako žena, hledám tě a ty jsi v noci utopená a noc, v níž jsem tě bral do dlaní, je plná stínů, slov a sténání. V řece jsou vlny oblé jako prsy a mám jich plné oči, plné hrsti, studené vody, kterou

nabral čas, která je všude kolem, která je i v nás. Říká se, že řeka odnese mou lásku... To vlny odnáší v náruči hrst oblázků. Pan Vajíčko si schoval jeho báseň, uchránil ji, zatímco on si myslel, že ji Jakubec roztrhal nebo spálil jako pornografickou, jako škvár, který kazí dospívající mládež.

A proč, k čemu vám to bylo, Pane Vajíčko?

Další dopis nebyl pro Pana Vajíčka, byl od Pana Vajíčka neznámému muži, jehož jméno v adrese mu nic neříkalo. Dewetter. Obálka se nezachovala celá, byla roztržená a adresa nebyla úplná.

Milý příteli, psal Pan Vajíčko, nejsem si jist, zda tě tak ještě mohu oslovit, ale jiné, ani vhodnější oslovení neznám, snad bývalý příteli, ale to by bylo vskutku příliš kruté, protože na našem přátelství ses neprovinil ty, nýbrž já, psal Pan Vajíčko. Bylo to jeho písmo, trochu roztřesené, ale bylo to známé úhledné písmo, kterým jim psal červeným inkoustem připomínky do slohových prací. Vzpomněl si, že jim často říkával, pište úhledně, studenti, v rozháranosti písma se jeví rozháranost duše. Dopis nebyl doručen, vrátil se zpět Panu Vajíčkovi, na potrhané obálce bylo razítko Adresát neznámý! A na druhé straně poznámka napsaná tím známým úhledným písmem. Je člověk omylem boha nebo bůh omylem člověka?

Bylo dávno po půlnoci, když vracel dávno utržené víko na starou proutěnou truhlu. Hledal odpověď na naléhavou otázku, kdo byl a jaký byl, a našel spoustu otázek. I tu nejdůležitější.

A kdo jsem já, abych otvíral pohřbenou minulost?

Pondělí

1.

Pravda a lži.

Spal špatně a málo, jeho spánek byl neklidný, plný znepokojivých snů, některé zaspal a zapomněl, jiné si zapamatoval. Pan Vajíčko k němu ze školního stupínku promlouval jako starý Polonius: A především, sám sobě zůstaň věrný, a z toho poplyne jak z noci den, že budeš nezákladný také k ostatním. Ráno byl unavený víc než večer, ale musel vylézt ze spacáku, protože každou chvíli může přijít Chára a začne úřadovat. Nebožtíci nepočkají, i když mají čas, celou věčnost.

„Dobré ráno,“ zaklepal Chára na dveře, „nesu ti k snídani, pár koláčků z cukrárny u kostela. Kafe jsi měl?“

„Právě jsem zapnul překapávač, ale potřeboval bych asi něco silnějšího, pořádné preso.“

„Jak daleko jsi s jeho truhlicí?“

„Myslím, že jsem prohlédl všechno, všechno jsem sice ještě nepřečetl, ale v podstatě už vím, co všechno v ní je.“

„Ona to vlastně není truhla, byl to kufr, takové poválečné šmėčko, se kterým Pan Vajíčko přijel do pohraničí, vidíš, tady jsou ještě otvory pro madlo.“

„Ty koláčky chutnají moc dobře.“

„Pan Vajíčko na tebe často vzpomínal, pořád věřil, že můžeš být velkým básníkem, omlouval tě, říkal, že teď je to těžké, je divná doba, ale všechno se zase urovná, stačí chtít, věřil, že najdeš sebe sama a vrátíš se a vrátíš se k nám. Martine, proč jsi toho nechal?“

„V mém soukromém boji pravdy a lásky proti zlu a nenávisti zvítězilo moje pragmatické já. To nepopírám.“

„Hraješ si na cynika, takový jsi byl vždycky, ale já vím, že takový nejsi, ty nejsi jako Talián, je to pořád jen ta tvoje stará póza, hra, kterou s námi všemi hraješ.“

„Poezie je mrtvá, nikoho nezajímá.“

„Co máš dneska v plánu?“

„Zajedu do Budějovic za Esterkou a potom uvidím.“ Vlastně to nevěděl jistě, ale do Budějovic zajet chtěl, aspoň na dobrý oběd v hotelu Zvon a na dobrou kávu v kavárně v Krajinské ulici. „Vrátím se až večer.“

„Ale už máš všechno, co jsi chtěl.“

„To nevím. Já nevím, Milane, jestli víme, jaký skutečně byl. Ještě budu pátrat.“

„Dobře, tak se měj.“

Někde na předměstí krajského města zazvonil telefon a na displeji se ukázalo neznámé číslo. Zvedl to.

„Haló.“

„Rozmyslela jsem se.“ Poznal hlas bývalé manželky Pana Vajíčka.

„Já také, ten deník od vás koupím.“

„Prodávám vám ho.“

Oba mluvili o deníku Pana Vajíčka, ale jako by handlovali s jeho životem. Kupoval a přitom kradl tajemství mrtvého.

„Tak za hodinu budu u vás,“ řekl a přidal plyn, ale přes Budějovice se musel loudat. A ještě se potřeboval zastavit v bance.

„Neudělala bych to, ale potřebuji peníze. Vám to bude připadat trapné, jste ještě mladý, ale potřebuji nové zuby,“ řekla, když jí předával dohodnutých dvacet pět tisíc.

„Tím se netrapte.“

Měl chuť otevřít sešitek okamžitě, ale ovládl se, nasedl do auta a dokonce se přinutil dojet k nejbližší benzínové pumpě, tam si koupil černou kávu z automatu, i když věděl, že mu nebude chutnat, a otevřel deník z roku 1962. Byl plný obvyklých záznamů Pana Vajíčka, jedna dvě věty o tom, co bylo ve škole, co se přihodilo v recitačním kroužku, jaké bylo počasí, překvapivá koupě televizního přijímače... Až tady, 15. června: Viktor se vrátil z vězení, prezident Novotný vyhlásil velkou amnestii pro politické vězně. Napsal jsem mu dopis, ale vrátil se neotevřený zpět. Pokusil jsem se ho najít a kontaktovat, omluvit se, snad vše vysvětlit, ale odmítl setkání, žádný kontakt vzkázal mi. On mne nenávidí a nikdy mi neodpustí.

Neodpustí, nenávidí, ale proč, za co...

Ještě včera tomu podivnému dopisu z truhly nerozuměl, nevěděl, čeho se týká, a ani dnes nerozumí úplně, ale je to tady, teprve dnes pootevřel dveře do jeho třinácté komnaty a co v ní bude...

Pravda, nebo lež?

2.

Proč už můj svět není básní?

Měl hlad jako vlk, ale za necelou hodinu byl v Budějovicích, zaparkoval na náměstí Přemysla Otakara II. přímo před hotelem Zvon, zaplatil v parkovacím automatu a usadil se v restauraci. Na tom samém místě, kde obědval v pátek. Objednal si steak z černého býka z vlastního chovu, byl správně propečený, a vypil malé pivo Budvar. Měl bych zavolat Esterku a vyzvednout si kopii dokumentu, který našla v univerzitní knihovně.

„Pane vrchní, platím,“ zavolal na vrchního.

„Vy jste u nás nedávno byl...“

„Samozřejmě.“

Ester zastihl až na druhý pokus. „Ahoj, Martine, budu doma až ve čtyři, jestli ti to nevádí.“ Aspoň budu mít čas projít se po městě a zajít na dobrou kávu, pomyslel si.

„Ne, to samozřejmě nevádí.“

Když obcházel Samsonovu kašnu na náměstí, zavolal Petr Pravda, když stál u divadla a četl si program činohry na minulý měsíc, volala Pilátová, když vystupoval po strmých schodech na Černou věž, zavolal Pavel Rosa, jako by se všichni spikli. Tak jak to jde? Ptali se. Jde to, ale dře to, odpovídal jim jako za starých časů, kdy spolu seděli ve školních lavicích. Nakonec zavolal Kundík: „Poslouchej, Martine, mluvil jsem teď s Milanem Chárou, říkal, že po něčem pátráš, že pátráš po něčem tajemném, myslí si, že chceš objevit nějaké staré tajemství Pana Vajíčka, prý jsi byl už dvakrát za jeho bývalou manželkou, a já jsem mu říkal, do prdele, Milane, co myslíš, že najde...“

„Sám nevím. Víš, já myslím, že nebyl tím, čím chtěl v našich očích být. V jeho životě něco temného. Když teď o něm přemýšlím, připadá mi, že se něco skrýval, něčeho bál.“

„Připadal mi vždycky nebojácný. Jestli ustoupím, zastřelte mne, sám to přece říkal. A bránil tě. Proti všem“

„Odvahou se někdy zakrývá velký strach, i tohle nám říkal.“

„A vzpomínáš si, že ti jednou řekl, nesouhlasím s tím, co říkáte, studente, ale do poslední chvíle budu hájit vaše právo říkat to... Já si to pomatuju.“

„To je citát od Voltaira.“

„Proč to komplikuješ, proč prostě nenapíšeš, co všichni víme?“

„No právě, co víme?“

„Do prdele, Martine, nezačínej s tím.“

„Víš, já vím, já cítím, že možná udělal něco špatného. A nebudu psát nic oslavného, dokud nezjistím pravdu, protože to byl on, právě on, kdo nám kázal o morálce, druhému odpouštěj často, sobě nikdy, doufej ve spravedlnost, ale buď připraven i na bezpráví, říkal, to on vychvaloval ctnosti starých Římanů, nikdo nemůže být přinucen k nemožnostem, on zvedal ukazovák, když žádal: činy, ne slova.“

„Martine, to nemyslíš vážně,“ řekl ten prcek našťavaně. „Ani já s tebou nesouhlasím, nevím, co vlastně děláš, ani proč, ale před Milanem a všemi ostatními tě budu bránit,“ řekl potom. „Ale vážně tě nechápu.“

„Já jsem tohle ještě nikomu neřekl, a asi neřeknu, sice to říkám teď tobě, ale musí to zůstat jen mezi námi.“

Vzpomněl si přitom, jak ho Pan Vajíčko v prvním ročníku ohromil větou, poetismus je metoda, jak nazírat na svět, aby se stal básní, od té chvíle chtěl být básníkem, a když poprvé uviděl Milevu ve svatozáři jejích dlouhých vlasů v barvě zcukernatělého medu, svět básní byl. Byl zklamaný, když později zjistil, že ani tuhle větu nevymyslel Pan Vajíčko, že to byl Nezval, nebo Teige, ale nevadilo to, protože svět pro něj byl nenapsanou básní a Pan Vajíčko byl jeho rádcem a protektorem. Možná teď řekl Kundíkovi víc, než chtěl. Zlobil se na sebe. Měl bych být opatrnější. Určitě to bylo zbytečné, a je to předčasné, nemá smysl mluvit o hříšném životě svatých, dokud nebudu vědět víc, dokud nebudu mít jistotu, pokud mluvit o něčem takovém vůbec nějaký smysl má.

„Budu mlčet jako hrob,“ slíbil Kundík.

„Tak dobře, tak zatím nikomu nic neříkej. Ale já už musím končit, mám další hovor, asi někdo z kanceláře.“

„Haló.“

„Šéfe, co je s vámi?“

„A co s vámi, Babi Mlady, říkal jsem vám, že jedu na pohřeb do jižních Čech.“

„Ale, šéfe, to bylo v pátek!“

„A dnes je teprve pondělí. Musím tady něco dokončit.“

„Kdy se vrátíte?“

„Někdo se po mně ptal?“

„Paní Raubalová. A ještě ta vaše nová slečna, prý neberete služební telefon,“ řekla vyčítavě, „ale nebojte, vaše soukromé číslo jsem jí nedala. A ten fotograf, kterého jste najal na sledovačku, se ptá, jestli ho zaměstnáte natrvalo.“

„To počká, dokud se nevrátím.“

„Haló.“

Čekal ho další hovor. „No nazdar, ty dobrodruhu, já se ti nemůžu dovolat. Už hodinu. S kým to pořád kecáš?“ Volal Pivní pes.

„S kým myslíš? Se spolužáky. Naposled s Kundíkem.“

„No a?“

„Taky mi chceš domlout?“

„To ne, ale chtěl jsem se s tebou domluvit, když už jsi tady, že bychom zašli na pivo, třeba do Masných krámů.“

„Snad to půjde, já ti zavolám. Rád bych se zastavil u Taliána.“

Když si objednal kávu v kavárně v Krajinské ulici, zavolala Ester: „Přijdeš ve čtyři, můžeš, najdeš to?“

Našel to snadno, s navigací v mobilu není těžké najít cokoli a možná i kohokoli.

A co pravdu, minulost jednoho člověka?

„Pojď dál, uvařím ti čaj.“

Žila v panelovém domě na sídlišti Máj a jeho hned napadl prostoduchý rým, mladá láska to je ráj, a nic z Máchova máje. Esterka měla pod levým okem modřinu, asi to tady bude spíš peklo.

Sotva se stačil napít čaje, který nikdy nepil, když v předsíni zarachotily klíče.

„To je Radek?“

„Ne Karel, víš, Karel se vrátil.“

„Co ty seš zač? Ester, kdo je to? Co tady chce?“

Byl cítit hospodou, laciným pivem a cigaretovým kouřem. A Esterka měla pod levým okem tu ošklivou modřinu.

„Tohle,“ řekl a udeřil ho pěstí.

Na dokument, který si měl odnést, zapomněl. „Promiň, Esterko, já vím, neměl jsem to dělat, ale musel jsem.“ Také ona na slíbený dokument zapomněla, když se sklonila nad Karlem ležícím na zemi.

„Raději už jdi,“ řekla.

Bylo mu trapně, kvůli ní, i proto, že zapomněl, že už nechce napravovat svět.

Svět není naivní říkanka.

3.

Nevstoupíš dvakrát do téže řeky.

Ano, ta důvěrná blízkost, téměř sourozenecká spřízněnost z času dospívání, je pryč a snaha napravovat jiné a pomáhat jim, když o to nežadají, dokonce ani nestojí, končí obyčejně trapasem. Každý žije svůj život a nikdo nemá právo ho

soudit nebo měnit. Možná je s ním šťastná, je šťastná, protože se má o koho starat, i když je to jen věčně opilý buran, který ji sem tam uhodí, a kdo jsem já, abych rozhodoval, kde začíná a končí štěstí druhých, když sám nemám dobrý metr ani na sebe.

Mohl Esterce říct, *amicus certus in re incerta cernitur*, Esterko, pravého přítele poznáme v nejisté době. Ale moralizovat se mu nechtělo. V půl šesté se měl sejít s Pivním psem.

Čekal ho a chodníku před domem v Klaricově ulici.

„Změna plánu, volal mi Talián, chce, abychom to roztočili na jeho ranči, a já jsem mu to slíbil. Nejsi proti?“ V kufru ojetého Renaulta měl basu piv z Budvaru. „To je železná zásoba,“ řekl. „Pojedeme mým autem, ne.“

„Raději ne.“

Nechtěl nechat auťák za dva miliony stát přes noc na ulici.

„A co pivo,“ protestoval Pivní pes.

„Přeložíme ho ke mně,“ řekl rezignovaně. Takové ponížení ještě jeho BMW 6 Cabrio nezažilo. „To si aspoň jednou nemůžeš dát pohov?“

„Na mě se nemůžeš zlobit, vždyť víš, že jsem blbej.“

Když už byli na cestě, zavolal Talián: „Tak kdy přijedeš, snad jsi už neodjel zpátky do Prahy?“

„Jsme na cestě.“

„Víš, že Lord Voldemort dostal za to, že v Praze na křižovatce srazil Čiňanku, tři roky natvrdo?“

„Ne, ale je to dobře.“

„Myslel jsem, že ho budeš bránit. Znáš se s ním?“

„Jednou dvakrát jsem s ním mluvil.“

„Dělal jsi pro něho?“

„Ne, potkali jsme se na golfu, možná v bordelu.“

„To jsi celý ty,“ řekl Pivní pes.

„A jak pokračuje tvoje pátrání?“ Zeptal se Talián.

„Nevím, nejsem si jistý. Počkej chvíli, myslím, že vidím jednu známou holku...“

„Jak tomu říkal Pan Vajíčko? Nežádoucí asociace?“

„Ne, tak to asi nebyla ona. Ne, to ne, on by řekl, máte příliš bujnou fantazii, studente.“

„Tak se těším, že pokecáme,“ rozloučil se Talián.

Ne, to není možné, říkal si, ale možná je, možná že v tom anonymním davu na ulici skutečně zahlédl Milenu, Milenku, tu příležitostnou přítulnou milenku z Rožmberka... „Myslel jsem, že vidím holku, kterou jsem včera sbalil na Lipně, řekl, když položil telefon, „ale kdoví, kdo to byl, všechny holky teď vpadají stejně, asi to byl omyl.“

„Ty nabíječi,“ řekl Pivní pes, „ty se nikdy nezměníš.“

„Samozřejmě.“

„A víš, že ti to, co jsi říkal v pátek na slezině o mladých holkách, sežral jenom Pavel Rosa? Roman Prorok tvrdil, že jako obvykle kecáš.“

„Samozřejmě.“

Byla tma, ale Taliánův ranč našli snadno, po pár kilometrech z odbočky z hlavní silnice do tmy zářila pěticipá hvězda.

„No nazdar, von to tady má jako v Kremlu,“ vyjevil se Pivní pes.

„To je texaská osamělá hvězda, ty vole, ty máš tak vypitej mozek, že ti to nemyslí,“ řekl našťvaný Talián. „A to pivo sem netahej, máme ho dost!“

„Budvárek?“

„Taky.“

„K čemu potřebuješ tak velkej barák?“ Divil se Pivní pes.

„Hele, tohle není můj dům, je to ubytovna pro klienty, kteří si přijedou zarajtovat na našich koních, ale je tu kuchyně, kdybyste měli hlad, a pokoje k přespaní, já mám soukromou usedlost vzadu za lesem.“

Ale žádný les neviděli.

„Je tma jako v pytli,“ řekl Pivní pes.

„Můžete tady přespat, a můžeme zakalit. Martine, co budeš pít?“

„Bílé víno.“

„Já ne, já chci pivo,“ protestoval Pivní pes.

„Tebe se neptám, natoč si ho sám.“

„Vzpomínáte na Perouta? Vždycky říkal, máme hodně práce, když přišel do třídy, už ve dveřích říkal, máme hodně práce, Prorok k tabuli.“

„Ale Prorok udělal slušnou kariéru, dělá teď starostu ve Vodňanech, úplně blběj asi nebyl,“ řekl První pes.

„Vychcanost není inteligence,“ poučil ho Talián, „ale fakt je, že je často užitečnější pro život než vzdělání a pracovitost.“

„Slyšel jsi v Praze něco o Piškulovi?“ Zeptal se Pivní pes. „Po něm jako by se zem slehla, a přitom snad dělal v zahraničním obchodě.“

„Z pézetky ho vylili kvůli chlastu.“

„To bych do něho neřekl, vypadal jako sádrový andělíček, takový tlustý, baculatý a vždycky pil jenom limonádu,“ řekl Pivní pes.

„Víš, že vám zabásli kmotra?“ Zeptal se Taliána. „Snad nemáš některé pozemky od něho?“

„Blázníš!“

„Budvar od pípy jedna báseň,“ básnil Pivní pes. A potom se zeptal: „Člověče, Martine, v životě by mě nenapadlo, že z tebe bude soukromý detektiv. Byl jsi náš poeta bonus, pořád zasněný, pořád hlavou v oblacích, a na tohle snad musíš mít hroší kůži. Jak tě to napadlo?“

„Napadlo mě to, když jsem vynášel odpadkový koš, už jsem to vyprávěl na pohřbu, v kontejneru s odpadky se přehrabovali dva chlapi a vůbec nevypadali jako bezdomovci ve starých hadrech, měli na sobě kožené bundičky a džínsy. Měl jsem v koši spoustu zmačkaných nebo napůl přetržených papírů s dost důležitými poznámkami, žádost o hypotéku, staré bankovní účty, koncepty dopisů, spoustu dokumentů se jménem, rodným číslem i s adresou, a napadlo mne, co všechno by z toho šlo vyčíst, že by z toho všeho šlo složit, co dělám, kdo jsem a možná, jaký jsem... A tak jsem založil agenturu Kontejner. Ani bys neřekl, co všechno vyčteš z odpadků důležitých lidí a celebrit.“

„Ty vole, větší blbost jsem v životě neslyšel,“ řekl Talián. „Tohle můžeš nakukat Rosovi, mně ne.“

„Tak ukaž odpadky, srabe,“ vyzval ho Pivní pes.

„Pojďte bavit o něčem jiném,“ řekl Talián. „Kolik už jsi toho napsal, Martine?“

„Volal ti Chára? Asi deset stran.“

„To je dost málo.“

„Každý den napíšu pár stránek, to je starý zvyk ještě z redakce, ale moc dobře se to nepíše.“

„Hochu zlatý, co tě žere? Vždyť píšeš obyčejný životopis, narodil se, umřel, a co bylo mezi tím, co prožil, vykonal. Proč ti to nejde?“

„No právě, víme, jak žil a co prožil? Kluci, on nebyl bez bázně a hany, nebyl to takový vzor, za jakého jsme ho považovali.“

O tom ale mluvit nechtěl.

„Ale Chára přece říkal, že o něm víme všechno.“

„Říká vám něco jméno Dewetter?“

„Ne,“ řekli skoro naráz.

A Viktor? „Něco mne napadlo, ale potřebuju počítač s internetem,“ řekl Taliánovi.

„A nechceš raději holku? Objednám ti šlapku z Písku.“

„Ne, děkuju.“

„Tak si vlez do kanceláře provozního, ale myslel jsem, že si pokecáme a dáme si do nosu, tak dlouho jsme se neviděli.“

„Jen na chvíli, dejte si zatím s Pivním psem.“

„Kdo nepije s námi, pije proti nám.“

Ještě než od nich odešel, dříve, než zapnul stolní počítač s obrovským displejem, vybavil se mu ve sloní paměti zápis z deníku: Viktor se vrátil z vězení, prezident Novotný vyhlásil velkou amnestii pro politické vězně. Napsal jsem mu dopis, ale vrátil se neotevřený zpět. Pokusil jsem se ho najít a kontaktovat, omluvit se, snad vysvětlit, ale odmítl setkání, žádný kontakt, vzkázal mi. On mne nenávidí a nikdy mi neodpustí... A teď, právě teď, si spojil jméno s příjmením, Viktor Dewetter, bingo, možná. Ale třeba to nic neznamena, třeba k sobě to jméno a tohle příjmení vůbec nepatří. Kliknul na ikonku prohlížeče a do vyhledávacího řádku naťukal: Dewetter. A ukazovákem udeřil do klávesy Enter.

Chára říkal, víme o něm všechno... A Talián po pohřbu řekl: včera není dnes.

Vše plyne. To je dialektika.

4.

Otázky vedou k odpovědím.

Dewetter není tuctové jméno jako Novák, Nový, Novotný, v internetu o něm jistě něco bude, když už je tam kdekdo. Na obrazovce počítače plné otisků prstů, jak si na ní Taliánovi zaměstnanci ukazovali, se objevilo víc než sto odkazů. Pavel Dewetter, výrobce a opravář starožitného nábytku, Karel Dewetter, spisovatel, David Dewetter, student, nezajímal ho a ani jeho profil na facebooku ho ničím nezaujal, Jindřich Dewetter...

Zkusil hledat celé jméno Viktor Dewetter. Viktor Dewetter, politický vězeň, 1951–1962, vězněn v příbramských táborech nucené práce, později v nápravně pracovních táborech Vojna a Bytíz.

Je to on? Mohl by to být on. Co zlého mu Pan Vajíčko udělal? Co to bylo, že za to Viktora zavřeli, a co mu Viktor nemohl odpustit...

Talián a Pivní pes se ve vedlejší místnosti překřikovali, pamatuješ, vzpomínáš si, lovili v paměti pozapomenuté vzpomínky. Ano, vzpomínají, protože vzpomínat po letech je příjemné, dokonce i vzpomínka na nepříjemný zážitek se časem může proměnit na veselou historku. Vzpomínáš si na průšvih, co měl Martin s bigbítovou kapelou, někde na tancovačce po oslavě Mezinárodního dne žen se opili a začali hrát soudružkám zakázané skladby, běžím s hovnem proti plátnu, do plátna to hovno zatnu, a Martin nakonec přítomné vyzval: soudružky a proletáři všech zemí, spojte se. A Pan Vajíčko druhý den přišel do třídy v šoku. Básník – a hraje v bigbítu!

Banální historky, řekl si, co bylo, bylo. A koho to ještě dnes zajímá?

„Pan Vajíčko o něm říkal, že je vzácný klenot, a všichni ho musíme chránit, že on je poslední bohém.“

„A divíš se, těch pitomostí, co nadělal, Pavel Rosa s ním nechtěl nikam chodit, bál se, že pokaždé udělá nějaký průšvih.“

Ale užili jsme si to s ním, říkají. Vzpomínají, že před odjezdem na lyžařský výcvik strčil Horovi do baťohu cihlu místo bochníku chleba, Hora se s ní táhl z Budějovic přes Prahu a Sněžku až na Luční boudu. Že ho vyloučili z internátu, a nikdo neví proč. Protože Horovi postavil v pokoji sněhuláka. No to je fakt sranda. A to všechno je nic proti básničce o mramoru, kvůli ní měl skutečný veleprůser, a kdyby za něj neorodoval Pan Vajíčko, maturoval by v polepšovně, nebo vůbec. Poslouchal je tak napůl ucha.

„Hej ty tam, co tam furt děláš?“ Křičel z vedlejší místnosti Talián.

„Už jdu.“

„Martine, hej, kdo nepije s námi, pije proti nám!“ Křičel na něj Pivní pes.

„Vydržte, hned to bude.“

Vyhledal ještě amnestii prezidenta Novotného. Byl to on, kdo byl prezidentem v roce 1962.

První amnestie prezidenta Novotného z 9. května 1960, vyhlášená u příležitosti 15. výročí konce druhé světové války, prominula tresty za protistátní trestné činy, kromě případů, že šlo o přímé agenty imperialistických rozvědek, teroristy, sabotéry, záškodníky a organizátory nebezpečných protistátních skupin, četl v odkazech. Druhá Novotného amnestie z 9. května 1962, vyhlášená k 17. výročí konce druhé světové války, prominula tresty za trestné činy pobuřování, zneužívání náboženské funkce, hanobení republiky a jejího představitele, hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele, opuštění republiky, vniknutí na území republiky, poškozování zájmů republiky v cizině, násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, hanobení národa, rasy a přesvědčení, nedovoleného ozbrojování a šíření poplašné zprávy ve výměře do jednoho roku odnětí svobody. Z amnestie byli vyloučeni sabotéři socialistické

výstavby a jejich pomocníci, pachatelé teroristických akcí, pokud při jejich provádění použili zbraně nebo výbušniny, přímí agenti imperialistických rozvědek, kteří plnili nebo aspoň počali plnit úkoly, jimiž byli pověřeni atp. Třetí a poslední amnestie presidenta Novotného z 9. května 1965, vyhlášená u příležitosti 20. výročí konce druhé světové války, prominula tresty nebo jejich části do jednoho roku odnětí svobody.

Hm, a co teď s tím?

Borek! Zase si vzpomněl na Borka, Někdy na něj myslel, myslel na něj, když potřeboval rozklíčovat nějaký problém. Ale je pozdě.

Takže popořádku. Jde o záležitost z roku 1962, vlastně se o ní zmiňuje deník z roku 1962, tehdy byla vyhlášena druhá amnestie prezidenta Novotného, a Viktor, který Panu Vajíčkovi neodpustil a odmítl i jeho dopis s omluvou a snad i osobní setkání, se dostal z vězení a svobodu. Viktor se vrátil z vězení, prezident Novotný vyhlásil velkou amnestii pro politické vězně. Napsal jsem mu dopis, ale vrátil se neotevřený zpět. Pokusil jsem se ho najít a kontaktovat, omluvit se, snad vysvětlit, ale odmítl setkání, žádný kontakt vzkázal mi. On mne nenávidí a nikdy mi neodpustí, zapsal si Pan Vajíčko.

Do kanceláře nakoukl Talián: „Martine, trvá ti to celou věčnost, my už jdeme na kutě.“

„Já asi taky.“

Ale kdo ví, jestli usne. Báł se, že spánek nepřijde, protože hlavu měl plnou znepokojivých myšlenek. Ale potřeboval se aspoň trochu vyspat, brzy ráno chtěl odjet do Prahy.

Aspoň na chvíli si zalezl do postele, ale usnout se mu nedařilo. Pane profesore, vedou správné otázky ke správným odpovědím, jak jste nás učil, anebo jen k

očekávaným odpovědím? Je v každém člověku něco dobrého, co je možné takovými otázkami odhalit? A co když najdeme něco zlého, pane profesore, co potom? Až zjistím pravdu a napíšu, jaký jste opravdu byl, budu vinen, obžalován a odsouzen. Chára tvrdí, víme o něm všechno. Ale víme to, známe vás? Co když máte na svědomí něco nečestného, nějaký zlý skutek, možná zločin... Převaloval se v posteli sem tam a nedokázal usnout. Kdo je Viktor Dewetter, jaký zločin spáchal? Co udělal pan Vajíčko, jak mu ublížil?

Vstal a osprchoval se studenou vodou. „Musím jet, musím do Prahy,“ řekl sotva probuzenému Taliánovi.

„Stalo se něco?“

„Ještě nevím.“

Ještě neznal odpovědi, ale ty správné otázky už měl.

Úterý

1.

Poznej sám sebe.

Gnothi seauton stálo na bráně do věštírny v Delfách, vzkaz pro každého, kdo hledal odpovědi na své otázky. I tohle, vše, co o tom vím, vím od Pana Vajíčka, tvrdí Chára. Někdy v noci se mu zdálo, že slyší varování Sfingy, svého odloženého svědomí, propast, do které mne vrháš, je v tobě. Ale na zlé svědomí se dá zapomenout, nebo aspoň nemyslet, říkal si, když ještě za tmy opouštěl Taliánův ranč. Nejistý, zvědavý a hlavně nevyspalý. Ale s dvěma třemi smrťáky po cestě cestu do Prahy zvládnou, říkal si.

Od Milína zavolal do firmy na pevnou linku. Bylo osm hodin a pět minut, zvedla to Babi Milady.

„Vracím se do Prahy,“ řekl bez pozdravu.

„Stalo se něco?“

„Stalo? To mi řekněte vy.“

„Já o ničem nevím, šéfe. Tady je všechno při starém, chtěla jsem říct, že všechno je v pořádku, tedy, jak má být.“

Příliš mnoho slov na to, aby bylo všechno v pořádku, pomyslel si. „Už je tam Karel Samec?“

„Pan zástupce tady dnes ještě není.“

„A Michal?“

S jedním nebo s druhým by se mohl poradit, kde a jak začít pátrat po dalších důkazech.

„Dnes ještě nepřišel.“

Mohl by zavolat Borka, Borek mu v minulosti často dobře poradil a teď, když spolu zase mluví, mu může zavolat a poradit se i s ním. Někdy mu chyběly jejich nekonečné rozhovory, společné vzpomínky na fakultu i touha udělat něco pro nápravu starých křivd, ale rychle a snadno na něj zapomínal pohlcený vyděláváním peněz, novými známostmi, příležitostnou milenkou na pár dnů, nebo na pár hodin, ulovenou na večírcích pražské smetánky, nebo docela obyčejně v kavárně nebo v nočním baru, a zapomínal telefonovat, zapomínal na něj. Ne, vlastně ano, určitě mu zavolám.

„Tak kdo je tam kromě vás?“

„Jsem tady já, šéfe.“

„Dobře, já ještě zavolám, mám další hovor.“

Volal Pivní pes: „Talián si stěžoval, že jsem mu vypil poslední pivo, chce mi to dát k úhradě. To jsem si nemyslel, že je takový lakomec.“

„Bohatí lidé musí být lakomí, kdyby nebyli lakomí, nebyli by bohatí.“

„Odvezl jsi mi budvárek,“ vyčetl mu.

„Přivezu ti něco lepšího.“

„To jsou ty podivné okolostojičnosti,“ řekl Pivní pes, „nic lepšího než Budvar neznám.“

Vzpomínal na Pana Vajíčka. Byl to dobrý učitel, to asi byl, ale pedant, a někdy neřekl všechno, jenom naznačoval, jako by měl strach nazývat věci pravými jmény. Zdál se být otevřený, přátelský, ale ve skutečnosti byl uzavřený, vlastně nic o něm nevíme, známe ho jenom ze školy. Takže i můj soud o něm může být povrchní. Chára i učitel z Malont říkají, že udělal hodně pro povznesení života v tom zapadlém kraji. Vždycky si ho představoval jako zapadlého vlastence, pátera Vrbu, který roznáší české knihy po kraji a učí po večerech nové osídlence,

Slováky z Rumunska, číst a psát česky, nebo se aspoň podepsat. Byl nejen učitel, ale i talentovaný muzikolog, historik, znalec a milovník literatury, chtěl probouzet lásku k hudbě a otevírat diletantům stránky knih, ale o zakázaných autorech mlčel, učil své žáky milovat divadlo a poezii, ale často končil výklad rozhořčeným bonmotem: pařezy stoletý sekyrou netknutý! Bez jeho přispění by ve městě nebylo loutkové divadlo, ani recitační kroužek. A co zbyde po mně, proč na mne lidé budou vzpomínat, a budou, a proč by vzpomínali, jaký důvod by k tomu měli? Býval to obdivuhodný člověk, ale příliš často říkal to své, házejte perly sviním, takže vypadal jako nepochopený a zklamáný, dokonce malicherný. Prý osobitý řečník, ale prosazoval jednoduché pravdy a citáty, kterých znal snad stovky, mu k tomu výtečně posloužily. Pan Vajíčko. Toužil po obdivu, po nekritickém zbožňování, ano byl to malý obtloustlý ješita. A při tom všem bylo v jeho životě nějaké temné tajemství...

Před Prahou musel zastavit u benzínové pumpy, aby dotankoval, a objednal si kávu. Docela ušla a na chvíli mu dodala chybějící energii.

Seděl na vysoké stoličce u malého kulatého stolečku. Dívka u pokladny připomínala všechny dívky, které dokážou rozdávat svůj poklad bez ostychu a marnotratně. Usmál se na ni, i když nesledoval žádný cíl. „Máte ještě nějaké přání?“ Zeptala se. Ano, je jako všechny ostatní, mladá tvářička, hezké tělo, drzý nos a k tomu prázdný pohled šedomodrých očí.

Po deváté byl v Praze.

„Babi Milady, potřebuju kýbl kafe,“ vtrhnul do kanceláře.

„Šéfe, kde se tady berete?“

Při nepříjemné vzpomínce na její vlažnou hnědou bryndu z překapávače pro jistotu řekl: „Turka!“

„Myslela jsem, že se nejdřív pojedete domů vyspat.“

Rozvalil se na kožené pohovce ve své pracovně a okamžitě se mu začaly zavírat oči. Ale spát se nedalo, každou chvíli někdo zaklepal na dveře a dovnitř postupně nakoukli Buran, Michal Moroz, Karel Samec, Ožana a samozřejmě Babi Milady:

„Bude dneska porada, šéfe?“

„Samozřejmě.“

Jenom Krbec nepřišel, marodí.

„On už asi ani nepřijde, šéfe, nechtěl vám to říct, ale asi má rakovinu. To má z kriminálu. Jak v té ledomorně seděli s Havlem.“

„Já mu zavolám.“

„On není náš zaměstnanec, je u nás na IČO, klidně mu můžete zrušit smlouvu.“

„Ne, Babi Mlady, nechte to být, těch pár tisícovek můžeme odepsat, je to míň než jedna kabelka od Vuittona.“ Ale tuhle narážku asi nepochopila. Taky hajzlík může občas udělat dobrý skutek. Ale to už neřekl.

„Bůh vám to oplatí,“ řekla.

Překvapeně se podíval, jak mizí jako záhadný posel, možná dobrých, možná špatných zpráv, ve dveřích.

Buran se pochlubil, že získal nového klienta. Majitel sítě autosalonů si objednal sledovačku svého společníka ve firmě, podezírá ho, že moc utrácí a utrácí z firemního konta na soukromé účely.

„No a?“

„Chodí do bordelu a vykazuje to jako pohoštění pro nové zákazníky.“

„Tak z toho si příklad neber,“ řekl Ožana a podíval se významně na hodinky. Ale o tom starém vtipu snad už nepřemýšlel.

Michal Moroz navrhl, aby objekta sledovali čtyřadvacet hodin denně.

Ten se těch estébáckých manýrů nezbaví, pomyslel si.

Sekretářka Babi Milady mu v hrnku s nápisem Boss přinesla turka, ale byl slabý jako třikrát vyvařený čaj.

„Potřebuju smrtáka, Babi Milady.“

„Karle, Michale, musíme se poradit,“ řekl těm dvěma, když ostatní poslal pryč.

„Jde o delikátní soukromou kauzu, jeden vážený člověk napsal tento dopis, počkejte, přečtu vám ho: Milý příteli, nejsem si jist, zda tě tak mohu oslovit, ale jiné, ani lepší oslovení neznám, snad bývalý příteli, ale to by bylo vsutku příliš kruté, protože na našem přátelství ses neprovinil ty, nýbrž já. Já jsem, jak dobře víš, pokřtěný katolík, měl bych se zpovídat, ale v kostele mám vždy takový tísnivý pocit a zdá se mi, že v našem případě nestačí zpověď knězi, že ze svého hříchu na tobě se nemohu zpovídat před bohem, vím, že bych se měl zpovídat tobě. Ale dobře vím, že ty o moji zpověď nestojíš. Přesto to učiním, v naději, že můj dopis dočteš až dokonce. Měl jsem strach. A nejen o sebe, ale o matku, otce, celou rodinu. A vlastně také o tebe. Zachraňoval jsem nás všechny způsobem, který jsem považoval za jediný možný. Tehdy, v tom obrovském tlaku, v té vypjaté situaci, jsem si neuvědomil, že mohou být i jiné způsoby... Dopis byl podle adresy na obálce, která se nezachovala celá, určen nějakému Dewetterovi.“

„To je dost neobvyklé jméno,“ poznamenal Karel Samec.

„V pozůstalosti té vážené osoby, kterou dobře znám, jsem našel deník, vlastně jsem ho koupil od jeho manželky, ale to teď není důležité, a v něm je napsáno: Viktor se vrátil z vězení, prezident Novotný vyhlásil velkou amnestii pro politické vězně. Napsal jsem mu dopis, ale vrátil se neotevřený zpět. Pokusil jsem se ho najít a kontaktovat, omluvit se, snad vysvětlit, ale odmítl setkání, žádný kontakt vzkázal mi. On mne nenávidí a nikdy mi neodpustí.“

„Šéfe, ty ses tam dole hrabal v pěkných sračkách,“ řekl Michal Moroz, „ale na rovinu, moc toho nemáš.“

„Je to zřejmě případ z padesátých let a bude v tom nějaké udání, pomluva, nebo co, co dostalo Viktora Dewettera do vězení za dost závažný protistátní čin a na dost dlouhou dobu, protože se na něj vztahovala až druhá amnestie prezidenta Novotného v roce 1962.“

„Kolik to hodí?“ Zeptal se Karel Samec.

„Nic.“

„Tak proč na tom budeme dělat?“

„Prostě to potřebuju to vědět, náklady zaúčtujeme do režie.“

Dostal chuť na další kávu, vlastně nedostal, ale cítil, že bez pořádné dávky kofeinu nebude jeho mozek fungovat.

„Kde je Babi Milady?“

„Šla se učesat.“

To je ten jejich esenbácký humor.

„Vážně, šla vařit kafe.“

„Napadlo mne, že ta vážená osoba dostala Dewettera do vězení, že ho ten člověk udal. Můžeme poslat Ožanu na filozofickou fakultu, aby tam zkusil najít v seznamech absolventů někoho, kdo žil a možná stále žije v Praze, a porovnal to jméno s telefonním seznamem, co říkáte? Je to malá šance, ale může vyjít.“

„Já ho tam pošlu.“

„A co myslíš ty, Michale, dalo by se najít udání, pokud vůbec nějaké existuje? Nějaký policejní záznam, protokol...“

„V Archivu bezpečnostních složek by něco mohlo být, jestli se nepleteš. Krbec to zařídí, je sice pořád marod, ale telefonovat snad může.“

„I po takové době?“

„Kluci v tom měli pořádek,“ řekl Michal Moroz, „jestli něco bylo, bude to tam.“

„Pan Krbec je v nemocnici, leží,“ řekla s výčitkou Babi Milady, „copak si to nepamatujete, říkala jsem vám to.“

Budu muset zavolat Borka, pomyslel si, aby mi v archivu domluvil schůzku. „Ale mohli jste to skartovat nebo stopit v osmdesátém devátém,“ řekl Michalovi.

„Proč, staré věci z padesátých let se nás netýkaly.“

Jel tam.

Aby poznal Pana Vajíčka.

2.

Na začátku bylo slovo.

Každý se může mýlit, někdo může mít strach anebo vztek, a někdy řekne víc, než by chtěl, ale udavač je lidské dno. On se neplete, ví přesně, co chce, chce se mstít, polepšit si, šplhnout si u mocných. Konfidenti jsou bytosti bez svědomí, a pokud je snad někdy v noci výčitky hryzají tak, že nemohou spát, dobře jim tak, pomyslel si, když už seděl ve studovně Archivu bezpečnostních složek, ve studené holé místnosti bez oken, a před sebou měl list obyčejného kancelářského papíru.

„Tohle jste hledal?“ Zeptala se ho vážná dívka s velkými kostěnými brýlemi na očích, taková nenápadná šedá myš. Ale jaká jiná by měla být mezi kilometry zaprášených listin?

„Bohužel ano.“

„Pro vás pracuje pan Krbec?“

„Samozřejmě.“

„Víte, on je můj strýček,“ řekla. „Víte, že podepsal Chartu 77 a že ho za to vyhodili z ministerstva? Ale ani po sametové revoluci ho nevzali zpět, už byl nemocný. To vy jste mu dal práci.“

„Ano.“

„Jste asi hodný...“

„To nejspíš ne,“ řekl v rozpacích, tak se sám necítil, a sklonil hlavu nad dokument, který mu přinesla v odřené archivní krabici, tohle by o sobě sám sobě, ani nikomu jinému, nikdy neřekl.

Nesuďme nikoho, pokud jsme nebyli ve stejné situaci, říkal Pan Vajíčko, a Chára o něm říká, víme o něm všechno. Co víme? Že Pan Vajíčko udal kamaráda...

Byl to zažloutlý list papíru, obyčejný kancelářský papír, na jaký se dalo napsat cokoli, dopis, zpráva, nějaké sdělení, vyrozumění, anebo udání. Dnešního dne o 16. hodině dostavil se ku zdejšímu oddělení VB studující fakulty filosofické Jan Malý, nar. dne 1. 4. 1922 v Čáslavi, bytem v Praze VII, Studentská kolej, Tř. Krále Jiřího VI, a udal, že v této koleji bydlí jako jeho spolubydlící student Viktor Dewetter, který vlastní střelnou zbraň pocházející z období 2. světové války, pravděpodobně z arzenálu armády USA. Je důvodné podezření, že se jmenovaný V. Dewetter se skupinou stejně nepřátelsky smýšlejících osob připravuje na opuštění republiky ilegálním přechodem státní hranice směrem do Západního Německa.

Jen strohý policejní záznam evidovaný pod jednacím číslem 462/1950.

Nebo nečekaná facka do tváře.

Nedovolené ozbrojování, samozřejmě, i na to se vztahovala amnestie z roku 1962, to tedy sedí.

Ten mladík měl pistoli a možná se připravoval na útěk z Československa,

kterému už déle než rok vládli komunisté. Starý kolt z války, možná zůstal ležet někde na půdě, takových starých krámů se po válce válelo všude habaděj, možná ho někdo ukryl. Chtěl přejít hranice a emigrovat, nebo to byla jen frajeřina, kus romantiky Divokého Západu, klukovina?

Vyfotil ten dokument mobilním telefonem.

„Kafe, Babi Milady, kafe a panáka, raději v opačném pořadí,“ řekl, když se vrátil do kanceláře, na to, jakou bryndu mu asi přinese, teď nemyslel.

„Vypadáte jako byste potkal ducha, šéfe.“

„Možná že potkal.“

„Udavač není nepřítel, šéfe, často je to kamarád, spolužák, kolega v zaměstnání, soused, dokonce milenka. Objekta ani nenapadne, že o něm podává zprávy někdo blízký, vlastně ani neví, že ho někdo udává,“ řekl Michal Moroz, vysoký, stále ještě štíhlý elegán, jen ty jeho husté černé vlasy mu už prorostly stříbrnými nitkami, šedivěl, ale nezačal plešatět, vlasy mu vyrůstaly nízko nad čelem. „V tom je podstata tajného spolupracovníka.“

„Zajdu si na oběd, Babi Milady. Kdyby někdo volal něco důležitého, přepojte mi to na mobil.“

„Najezte se v klidu, šéfe, nic vám neuteče.“

Ale když dopíjel kávu, ozval se mobilní telefon a Babi Milady hlásila: „Ožana našel nějakého člověka, šéfe, říkal, že vás to bude zajímat.“

„Dobře, nadiktujte mi číslo telefonu.“

„Ožana tady nechal jen adresu, ten člověk bydlí jen pár kroků od naší kanceláře, skoro a rohem, Ožana s ním prý mluvil, je v důchodu, má čas, stačí na něj zazvonit.“

„Dobře, tak adresu,“ řekl a zapsal si ji na účtenku. Martin Pošta, Gorazdova pět.

„Dobře, mám to za rohem.“

U domu s číslem 5 našel na zvonku jmenovku PhDr. Martin Pošta a zazvonil.

„Pojďte nahoru,“ pozval ho vlídný hlas, „víte, já už nemohu dobře na nohy, nechám vám otevřeno.“

„Nesmíte být tak důvěřivý,“ řekl mu, když vcházel do jeho bytu.

„Prosím vás, co si na mně starém člověku kdo vezme?“

„Každý máme něco, co může chtít někdo jiný.“

„Vidím, pane, že jste filozof.“

„Ne, jsem právník.“

„Ano, vím, jste detektiv, pane doktore, ale co potřebujete od starého muže, jako jsem já? Váš zaměstnanec říkal cosi o Janu Malém, to byl můj kolega z vysokoškolských studií.“

„Ano.“

„Je to jako bych se měl vrátet v čase.“ Zamyslel se a potom polekaně řekl: „Ale není to pro nějaké noviny? Nebo k soudu?“

„Je to informace pouze pro mne, pan profesor Malý mne učil na gymnáziu a spolužáci říkají, že jsem byl jeho oblíbený student, teď umřel a já bych se o něm chtěl dovědět víc.“ A co když je, vzpomněl si, co když to Chára nechá vytisknout, nebo zveřejní v novinách. Nechtěl starého pána obelhat. „Víte, spolužáci chtějí, abych napsal laudatio na oblíbeného pana profesora.“

„Tak Honzík už je v pánu,“ řekl, „to jsem nevěděl.“

„Upřímnou soustrast.“ Víc ho nenapadlo.

„Víte, on byl velmi nadaný, možná největší talent v ročníku a na všechno, psal básně, recitoval, psal divadelní hry a sám se ujímal jejich režie, psal do novin

sloupky a recenze. Rozuměl hudbě i výtvarnému umění. Ale nade vše miloval literaturu.“

„Víte,“ řekl rozpačitě, „tohle všechno já vím, ale tehdy na vysoké škole se mu něco přihodilo, něco zlého...“

„Tak vy o tom víte? Ano, napsal takovou rozpustilou básničku, epigram jako Borovský, myslel to dobře jako satiru na maloměšťáctví a šosáctví, poslal ji do fakultních novin, ale soudruzi ve stranickém výboru to špatně pochopili, byl z toho skandál, hrozilo mu vyloučení. Tak tak vydržel a mohl dokončit studia. To proto nakonec učil na základní škole někde v pohraničí, i když byl z nás všech ten nejlepší.“

A já myslel, že to bylo pokání, pomyslel si. „A víc nic?“

„To je všechno, nevím, co víc jste chtěl slyšet. Myslím, že chtěl prokázat loajalitu k režimu, když odešel budovat pohraničí. Chápejte, tehdejší režim to bylo upoceně zlo malých, hloupých a závistivých lidí. To vy ale nemůžete pamatovat.“

„Bohužel ano, i já jsem absolvent reálného socialismu.“

„Vlastně ano, nejste už tak mladý.“

Mladý nebyl, ale hlad po životě cítil. A ještě touhu vydělávat peníze, jako by to životu mohlo dát jiný, nebo dokonce vyšší smysl, hodně peněz, na dobré večeře ve vyhlášených restauracích s michelinskou hvězdou, kam chodí pražská smetánka, vlastně bohatí burani, zloději v bílých límečcích, na mladé dívky, kterým musí za jejich chvilkovou přízeň kupovat kabelky od Vuittona. A velký silný automobil, opravdovou babolapku se stahovací střechou, něco pro radost a vítr ve vlasech, když stříbrný vítr už neslyším, přemýšlel, když se kolem Tančícího vracel zpátky do kanceláře.

„Víš, svět tajných služeb je jako akvárium. Myslíš si, že pozoruješ rybičky v něm, ale ony sledují tebe,“ řekl mu do telefonu Borek. „Nikdo neví, kdo koho šmíruje. V tom je záludnost udavačů.“

Borek byl jeho kamarád, spolužák z právnické fakulty, on to byl, kdo ho přivedl mezi disidenty, právě sem do domu na nábřeží a seznámil ho s budoucím prezidentem. Bylo to brzy po jeho propuštění z vězení, i když kdo by v roce 1988 skutečně uvěřil, že právě ze zakázaného dramatika bude prezident. A chtěl, aby tomu nervóznímu člověku vyprávěl vtip, který právě koloval po Praze. Víte, kdo bude příštím prezidentem, Havel, už se na to připravuje v base, všichni naši prezidenti nejprve seděli. Nebo ten druhý: Proč Jakeš nechce k holiči? Bojí se, aby ho neostříhali na Havla. On, Borek ho musí pochopit, porozumět mu, na tom nejvíc záleželo.

„Já vím, pohádali jsme se, rozešli ve zlém, ty se na mne ještě zlobíš, že jsem to vzdal, že jsem odešel z novin, ale já to nevzdal, i když jsem chtěl, ve skutečnosti to nebylo z mé vůle, jednou ti o tom možná povím víc.“

„Pamatuji si to, o tom se tehdy mluvilo všude, dokonce i v prezidentské kanceláři. Seděli jsme s Vaškem nad návrhem nové ústavy, když ze Senátu přišel Petr Pithart, a řekl, že ti nabídl, že se o tebe dočasně postará, ale ty jsi odmítl, prý jsi zdravý a dospělý a musíš se o sebe postarat sám. A Vašek na to řekl, já vím, on byl vždycky nafoukaný a vždycky ve vlastní ulitě. Kamaráde i pomoc se musíš naučit přijímat, není v tom žádná slabost, ani půjčka za oplátku.“

„Myslíš si, že jsem něco nebo někoho zradil,“ pokračoval, „možná naše společné ideály a možná jeho ideály, Havlismus, pravdoláskařství, jak se tomu dneska kdejaký primitiv pošklebuje, nevím, proč si myslíš, že právě já jsem je měl chápat a bojovat za ně, ale proč právě já, jen proto, že ty říkáš, on ti věřil,“ řekl Borkovi,

když na nábřeží zvedl hlavu k oknům v bytě ve čtvrtém patře. „Ale já ti něco řeknu, každý z nás, každý, kdo chce, je dědicem jeho odkazu, nejde to házet na jednoho člověka a vyčítat mu, že se právě on nezachoval jako správný dědic.“

„Mluvil jsi tenkrát hodně o morálce, o směřování k absolutnímu horizontu, tak jste tomu vy dva tenkrát říkali“ řekl Borek.

„To jsme dělali všichni.“

„Ano, uplynulo moc let a já nevím, jestli ještě smím někomu říkat, co je správné, a jestli je někdo na takové kázání zvědavý.“

Mnozí z nás, kteří tenkrát věděli, co je správné, podleli lákadlům konzumní společnosti, zaštitili se jednoduchými floskulami o demokracii, volném trhu a právním státu, teď když máme, co jsme chtěli, do rachoty zvesela, a začali se zabývat svým soukromým prostorem, penězi, nemovitostmi, investicemi, protože soukromé vlastnictví není sprosté slovo, pomyslel si. Říkal to Havel, nebo Klaus, ne, říkali to oba, Havel i Klaus, nejsem jediný.

„Snad jsem zklamal, ale zklamali i ostatní. Proč ty sis z nás všech vybral jako viníka právě mne?“

„Vzpomínám si, jak jste s Vaškem nekonečně dlouho mluvili o autonomní morálce, a ty jsi mu říkal, že jsou pravidla, která si člověk určuje nebo přijímá sám na základě rozumu a svědomí, že jste mluvili o morálním svědomí, a on ti řekl, že morální svědomí je to, co je správné z vnitřního přesvědčení, i když to odporuje platným pravidlům autoritářského státu. Byli jste na jedné lodi. Vzpomeneš si ještě?“

„Samozřejmě, já nezapomínám.“

„On ti řekl, jsem rád, že jste s námi, ale ještě si to rozmyslete, za svůj souhlas, za podpis, Pavel Kohout tomu od začátku říkal úpis, zaplatíte vysokou cenu, ztratíte

práci a přijdete o velkou část svého soukromí a osobní svobody, a ty si řekl, že předpokladem svobody je osvobození od strachu, protože člověk nemůže být opravdu svobodný, pokud má strach.“

„Je to hezká vzpomínka, Borku, ale právě jen vzpomínka.“

„Promiň, asi máš pravdu, nebyl jsem k tobě spravedlivý. Tak mi zase někdy zavolej,“ řekl, „až zas budeš něco potřebovat, chyběly mi naše rozhovory i naše spory, anebo zavolej jen tak.“

„Kafe, Babi Milady,“ vykřikl už ve dveřích, „ne, kafe ne, panáka!“

„Ale šéfe, dnes už jste měl tři kofeinové bomby!“

Možná pět, ale co z toho, když potřebuje být bdělý a hlavu musí ještě pár hodin udržet v provozuschopném stavu.

Do kanceláře nakoukl Ožana. „Našel jsem vám ještě jednoho pamětníka, bydlí v domově důchodců, můžete mu hned teď zavolat.“

Zatelefonoval mu hned.

„Honzík Malý čili Malý John. To je jeho přezdívka podle románu Waltra Scotta, víte?“

„Samozřejmě.“

„Říkali jsme mu tak, dostal tuhle přezdívku už na základní škole v Čáslavi... To už je dávno. Dlouho jsem o něm neslyšel. Co dělá?“

„Zemřel.“

„To je mi líto, upřímnou soustrast.“

„Vzpomínáte si na skandál kolem něho, myslím na to udání?“ Teď už nešlo poslouchat sentimentální vzpomínky, ani vymýšlet oslavné pajány.

„Zaslechl jsem někde, že vyrazil připravený útěk svých kamarádů na Západ, tak se to aspoň říkalo u nás v Čáslavi. Všichni byli odsouzeni a šli do lágru. Ale

co je na tom pravdy, nevím. Ani, proč by to udělal. On byl na gymnáziu a potom na fakultě v Praze, a já studoval dopravní školu na Slovensku, i jeho rodiče se z Čáslavi odstěhovali, už jsme se nevidali, a nemohl jsem se na to nikoho zeptat. Víte,“ řekl najednou, jako by litoval toho, co řekl, „lidská paměť je ošidná, někdy neumím odlišit, co jsem zažil, četl, nebo někde slyšel. A večer už ani nevím, co nám ráno dali k snídani. A říká se, o mrtvých jen dobře, co bylo, bylo, ať je mu země lehká.“

Takže ano, pomyslel si, je to pravda. A toho se bál nejvíc. Ale přestat už nedokázal.

A slovo tělem učiněno jest. Pan Vajíčko byl – udavač!

3.

Finis coronat opus.

Seděl nad otevřeným notebookem a hledal odpověď na otázku, jak napsat laudatio pro starého pána. Může napsat, byl to náš rytíř bez bázně a hany, velká osobnost toho městečka ve stínu Slepíčích hor, a je to. Anebo, byl to ustrašený malý práskač, který udal spolužáka, a zničil mu tak život... Aut aut, tertium non datur, buď, anebo, třetí možnost není.

Seděl doma, sám, ani moselské víno si dnes neotevřel a preso, které si udělal, zapomněl dopít. To bylo zvláštní.

Začal psát, ale rozhodnutý nebyl. Nic nemá konec, pokud konec není správný, říkal si. A přitom všechno měl v hlavě, ani poznámky nepotřeboval, mohl se spolehnout na svoji sloní paměť. Psal. Psal, jako jindy, chvatně a nedočkavě, jeho prsty na klávesnici nestačily rychlosti jeho myšlenek, psal jako v odložené novinářské minulosti, padni, komu padni, to často říkával v redakci. Víte, že

pravda je shoda skutečnosti s poznáním, vychloubal se v redakčních sporech Tomášem Akvinským, pravdivé je říci o tom, co je, že to je, a o tom, co není, že to není, citoval kolegům Aristotela. Mám všechna fakta, říkal si, a to je fakt, a všechno měl ověřené. Psal, ale rozhodnutý ještě nebyl.

Vyrušilo ho naléhavé zvonění telefonu. Sakra! Budu ho muset vypnout, pomyslel si.

„Haló.“

Krásná a bohatá Angela Raubalová řekla: „Kdybys zavola, mohla bych k tobě dnes večer přijít a udělat ti bene,“ řekla. Řekla to hrubým hlasem děvky a pak se zeptala: „Máš ještě to dobré italské víno?“

„Ne.“

„To je odmítnutí?“ Zeptala se. „To si dobře rozmysli!“

Ale rozhodoval jiné dilema. A zase přemýšlel. Sotva přestal na okamžik psát, pochybnosti se vrátily. Můžu bez váhání napsat, byl zrádce, udavač. Ale mám na to právo? Hledal správnou otázku, která ho dovede ke správné odpovědi. Mám zapomenout? Otázky jsou správnou cestou k poznání světa i k poznávání sebe sama. Přemýšlel. Povinností každého člověka je poznat sám sebe, nalézt pravdu o sobě, jinak se sami sobě staneme propastí, která nás zahubí. Ale pochyboval. Slyšel varování Sfingy: Propast, do které mě vrháš, je v tobě! Můžu zničit jeho pověst v očích lidí, kteří ho obdivovali, možná milovali, respektovali, můžu popřít jednou zlou větou celý jeho život?

Neuměl se rozhodnout. Tohle je můj gordický uzel!

Mobilní telefon zapípal, přišla esemeska: Našel jsem Viktora Dewettera, jeden můj známý ho pro vás našel, také on je signatář Charty 77, dostal vaše číslo, slíbil, že vám zavolá, snad zavolá. Krbec.

Děkuju, odepsal. A hodně štěstí. Chtěl napsat zdraví, ale netroufal si, bylo by to příliš osobní.

Psát je snadné. Horší je zodpovědnost za napsaná slova, protože zlá slova přetrvávají věky, vzpomněl si, když hledal nějaký vhodný citát, který by mu pomohl z nesnází. A ani poradit se nemá s kým. Mám věřit úřednímu zápisu nějakého esenbáka bez maturity, který nevypovídá nic o motivu, jeho starému kamarádovi, který není přímým svědkem, kterému vynechává paměť a zapomíná, co měl ráno k snídani? Ale v dopise je to jasné, anebo ne... Víím, co víím, nebo jsem našel jen jednoduché, možná pravdivé a možná ne úplně správné vysvětlení? Jméno s příjmením jsem si spojil já, jen já, já ve své hlavě. A při tom právě teď nemám právo na omyl.

Je mrtvý, a o mrtvých jen dobře, říká se to tak.

Měl hlavu plnou naučených citátů, které najednou nejsou k použití, nehodí se jako jednoduché poučky k rozpletení příběhu jednoho života.

Proč, Pane Vajíčko, proč?

Možná měl strach... Měl jsem strach. A ne jen o sebe, ale o matku, otce, celou rodinu. Zachraňoval jsem nás způsobem, který jsem považoval za jediný možný. Ale bál se také o Viktora. Tehdy, v tom obrovském tlaku, v té situaci, jsem si neuvědomil, že jsou i jiné způsoby. Tohle napsal v dopise Viktoru Dewetterovi. Měl strach a muselo být trýznivé, co prožíval.

Když zazvonil telefon, dotkl se zeleného telefonku na displeji a řekl: „Martin Zlatník, jsem rád, že voláte, pane Dewettere.“

„To je omyl, vážený, já jsem profesor Červený, jmenuji se Červený a dovolil jsem si vám zavolat proto, že mi vaše spolužačka Ester dnes odpoledne řekla, že píšete cosi jako životopisný traktát o panu doktoru Malém a nevíte, jaký byl, či

lépe řečeno, neumíte se rozhodnout. Omlouvám se, že volám až v pozdních hodinách. Snad pro vás není příliš pozdě.“

„Já jsem sova, pane profesore.“

„Mohu vám tedy být v něčem prospěšný?“

„Samozřejmě. Vy víte, jaký byl?“

„Ano, mohu vám říci, jaký byl, Byl vzdělaný, mimořádně erudovaný, byl laskavý a velkorysý, přející, a byl ochotný každému pomáhat, byl to člověk s chybami, ale sám to neměl v životě lehké, to vím jistě, i když o zlých věcech nikdy nemluvil, ani nic nenaznačil, nikdy si nepostěžoval, měl zřejmě politické problémy na vysoké škole. Ale i proto, že je dokázal překonat a nikdy nezahořkl, byl to opravdu velký člověk.“

„Ale udělal něco strašného, v padesátých letech udělal něco neomluvitelného...“

„Poslyšte, já nevím, já tomu nevěřím, a i kdyby se něčím v těch strašných letech provinil, on si všechno, pane kolego, každé možné provinění čestně odpracoval. Odešel učit do pohraničí, a to tehdy nebyla legrace, vesnice zapadlé i doslova, sněhu často až po pás, a když konečně přišlo uhlí na topení, nešla elektrika, zásobování potravinami bylo bídne, často byl jen o chlebu a bramborách, možná s mlékem, možná s trochou tvarohu, a to vše snášel pokorně a dobrovolně. A víte, kolika lidem pomohl? I mně pomohl. Měl jsem jako student gymnázia velký hendikep, špatný posudek z místa bydliště, víte, jaké to bylo v budovatelských letech na venkově, otec byl malý hospodář, ale protože nechtěl vstoupit do družstva, udělali z něj soudruzi nepřítele, kulaka, a já jsem to měl i po více než deseti letech v kádrovém hodnocení, a to byl opravdu velký škrálop při přijímacím řízení na vysokou školu. Sotva bych se bez něho dostal aspoň na pedagogickou fakultu, ani k přijímacím zkouškám by mne nepustili. Jen díky

němu jsem mohl dál studovat. Napsal snad každému, na okres, na kraj i na ministerstvo školství. Nebýt pana profesora Malého, nebyl bych já dnes profesorem.“

Vlastně i mně pomohl, vzpomněl si. Moji přihlášku na právnickou fakultu podstrčil Jakubcovi tajně k podpisu. Báł se, že kvůli všem průšvihům nedostanu důležité úřední razítko. A nejen tenkrát, a nejen jednou, každý můj průšvih omlouval.

„Mluvíte o něčem strašném, o něčem neomluvitelném, co udělal, já nevím, co to je, a nechci to vědět. Víím, že vstoupil do komunistické strany, i když jejich nesnášenlivou ideologii a sektářskou uzavřenost neměl rád. Mluvíte o padesátých letech, ale já jsem starší než vy, promiňte mi tu dobře myšlenou invektivu, a dobře si tu dobu pamatuji. Byly to zlé časy. Lidé stáli proti sobě, přítel proti příteli, často dokonce bratr proti bratru, syn proti otci, svazáci a komunisté byli poblouznění, opojení vizí vysněného budoucího ráje i mocí, kterou ji mohli prosadit, snad mohu s klidným svědomím říci, že docela zdivočeli, skoro celá poválečná generace uvěřila v komunismus jako jedinou možnou budoucnost a byla schopná pro tak velkou myšlenku ubližovat jiným, ničit člověka, i doslova. Já věřím, že pan profesor Malý obstál. Ne nadarmo se ale říká, že po bitvě je každý generálem, dnes kdekdo hodnotí jiné lidi, a přitom si ani nedokáže představit, v jaké situaci tehdy byli. Samozřejmě, dnes víme, co dříve nemuselo být tak krystalicky jasné, a je tak snadné soudit a odsuzovat. Tolik jsem vám chtěl říct. Snad vám to pomůže.“

„Děkuji, pane profesore.“

Před sebou na stole měl dopis Pana Vajíčka příteli Dewetterovi a deník rozevřený na stránce se stručným zápisem o Viktorovi. A v mobilním telefonu snímek udání na Viktora Dewettera. Samozřejmě, buď je to tak, anebo ne, tertium non datur.

Potřeboval by poradit, poradit se s někým, kdo rozumí minulosti a není zaujatý, ani pro, ani proti. Znovu si vzpomněl na Borka, co by tomu řekl Borek... Protože Borek byl jeho nejlepší kamarád a snad stále ještě je, a možná byl a je to jediný kamarád, žádný známý, ale opravdový kamarád. Mohl by mu říct, víš, já se zase dívám do naší nedávné historie, a jako bych se díval do propasti, Dívám se do minulosti, ale propast, do které chci vrhnout oblíbeného profesora, je možná ve mně, Borku, musím rozhodnout, co je správné a co ne, zase mám někoho soudit, jako v čase, kdy jsem psal do novin. Spolužáci chtějí, abych napsal oslavu zemřelého profesora, velikána, ale mám to napsat, ale jak, jak oni chtějí, nebo smím napsat pravdu, možná jen to, co jsem zjistil a co jako pravda vypadá, a uvalit na něj hanbu teď, když se nemůže bránit, můžu? A tak tu sedím, a neumím se rozhodnout, pro spolužáky je to snadné, řekli, napiš to, kdo jiný, a oni sami nic, oni muzikanti, ale až napíšu, kdo byl a jaký byl, budou mi to mít za zlé, vrhnou se na mne jako vosy, budou mi to vyčítat, protože já jsem ten, kdo soudí, a nemá na to právo, já jsem ten, kdo jim rozbil jejich představu, jejich líbivou minulost. A někdo, možná Chára, říkal jsem ti o něm, o Chárovi, tak Chára nakonec řekne, měl jsi raději mlčet, protože kdybys mlčel, mohl jsi vypadat jako filozof. Řekne, kdo soudí, bloudí, možná ještě řekne, nesuďme člověka za jeho činy, pokud jsme nebyli na jeho místě, protože často a rád opakuje slova Pana Vajíčka. Borku, čím to je, že se najednou neumím rozhodnout...

Zvonění telefonu, který stále ještě držel ruce, ho skoro polekalo, tak brutálně ho vytrhlo z hlubokého zamyšlení.

„Dewetter,“ ozvalo se ve sluchátku, „promiňte, že volám v noci. Snad pro vás ale ještě není moc pozdě? Nemohl jsem se k vám dovolat.“

Ne, ještě nebylo pozdě, ještě se nerozhodl.

„Nic se neděje, jsem rád, že voláte.“

„Volám, protože mne o to požádal můj přítel, známý vašeho známého, pana Krbce. Víím, co chcete vědět, ale asi vám neřeknu to, co byste chtěl slyšet. Nerad o té době mluvím, nevzpomínám rád, pohřbil jsem ty zlé vzpomínky v sobě.“

„Nechám to na vás, pane Dewettere.“

„Já jsem mu odpustil, za sebe jsem mu odpustil, víc nedokážu, za jiné odpouštět nemohu. To je vše, dobrou noc a sbohem.“

A zavěsil.

Ve studené prázdnosti bytu bylo slyšet tikot velkých stojacích hodin a možná, možná slyšel i svůj dech.

Napíšu, jak to bylo, padni, komu padni.

Uvařil si novou kávu, bude to dlouhá noc. Nechutnala mu. Pan Vajíčko se provinil, a já nejsem bůh, abych odpouštěl. Všechno je tady, v zašlých dokumentech, ve starých vzpomínkách. Napíšu, jak to bylo, teď když znám pravdu, můžu to napsat. Přehraboval se v cizím životě, ale jako by psal vlastní životopis. Je to pravda, ujišťoval se, a pravda je shoda skutečnosti s poznáním. Ale takovou jistotu neměl. Pravda má okovaná kopyta. Ať udělal, co udělal, kdo jsem já, abych ho soudil? Ztratil jsem se v labyrintu vlastního života a nemám žádnou nit, která by mi pomohla najít cestu ven. Smím teď vzít ostatním jejich představu o něm? Kdo jsem, abych soudil? Nebudu to psát! Rozhodl se. Nebudu psát oslavu starého pána a nenapíšu nic ani o jeho vině. Zamknu tu Pandořinu skříňku a zahodím klíč. Bude stejný, zůstane takový, jak si ho každý z nás chce pamatovat. Zůstane tím, kým byl v našich očích vždycky. Chára má pravdu, byl, je a bude naším velikánem.

Pane profesore, odpočívejte v pokoji.

Requiescat in pace. Pane Vajíčko. Smrt je konečná čára za vším.

Probudilo ho naléhavé zvonění.

Sakra, musel jsem usnout.

„Haló.“

„Nevěděl jsem, jestli dnes budeš dřív doma, a tak volám až před půlnocí,“ řekl Chára. Byl to on, opravdu byl primus třídy. „Volali mi Talián i Pivní pes, že jsi nečekaně ujel a vrátil se do Prahy,“ řekl, jako by mu to chtěl vyčítat. „Martine, co naše laudatio, snad jsi to nechal být?“

„Nebudu to psát.“

Jsem na konci, ale jako bych byl za začátku. Ale věděl, že tohle by Chára nepochopil, ani nemůže.

„Vskutku! Utekl jsi od toho jako malý kluk, jako...“

Trpaslík.